

**מדינת ישראל
לשכת המדען הראשי
המשרד לביטחון הפנים**

**שיטור בחברה הערבית ישראלית
סקר עמדות וציפיות בקרב ציבור הערבים אזרחי מדינת ישראל**

**ד"ר יואב סנטו, חוקר ראשי
ד"ר נוהאד עלי, חוקר ראשי נלווה
דיאלוג-יעוץ ארגוני מחקר והדרכה בע"מ**

המחקר המדווח בזה נערך ובוצע בתמיכת לשכת המדען הראשי שבמשרד לביטחון הפנים. המשרד לביטחון הפנים מעודד את החוקרים המבצעים מחקרים במימון ממשלתי, לבטא באופן חופשי את חוות דעתם ושיפוטם המקצועי במהלך ביצוע הפרויקט. ההצעות וההשקפות המצויות בדו"ח זה אינן משקפות בהכרח את עמדתה ו/או מדיניותה הרשמית של מדינת ישראל ו/או המשרד לביטחון פנים.

©

כל הזכויות שמורות למשרד לביטחון פנים

תוכן עניינים

א	תקציר מנהלים
א	מטרות המחקר
א	מסגרת הביצוע
א	ממצאים
ג	מסקנות
ד	המלצות
ז	תקציר מדעי
ז	רקע המחקר
ז	שיטות המחקר
ח	ממצאים עיקריים
1	מבוא
3	פרק א - סקר ספרות
3	מאפייני הציבור הערבי
3	כללי
6	יחס רשויות המדינה כלפי הציבור הערבי
9	השעיים בחברה הישראלית
9	מעמד הציבור הערבי בישראל
10	פתרונות תיאורטיים למחלוקת
11	מגמות עתידיות ליחסים בין הערבים אזרחי ישראל ומדינת ישראל
12	אירועי אינתיפאדת אל אקצא, אוקטובר 2000
13	המחלוקת הדתית
14	יחסי מיעוט משטרה
16	עמדות הציבור הערבי כלפי בתי המשפט והמשטרה
17	מגע קודם עם המשטרה
18	סיכום
21	פרק ב - שיטות המחקר
21	מטרות המחקר
21	שאלות המחקר
22	שיטות המחקר
22	המדגם
23	שיטת הדגימה
25	פרק ג' - ממצאים
25	עמדות כלפי המשטרה
25	הערכת התנהגות המשטרה

27	מידת האמון ביחידות המשטרה
29	הערכת תפקוד המשטרה
31	הערכת טיפול המשטרה בנושאים הקשורים לשמירת הסדר הציבורי
32	הערכת מאפייני שירות המשטרה
34	הערכת השינויים בתפקוד המשטרה
35	הערכת יחס המדינה ומוסדותיה ועמדות כלפי המשטרה
35	הערכת יחס המדינה
35	הערכת יחס מוסדות המדינה
37	קשר בין הערכת יחס המדינה לבין הערכת התנהגות המשטרה
37	קשר בין הערכת יחס המדינה להערכת תפקוד המשטרה וטיפול בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי
38	קשר בין הערכת יחס מוסדות המדינה להערכת התנהגות המשטרה, תפקודה, טיפולה בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי ומאפייני השירות שלה
39	קשר בין מגע קודם עם המשטרה ואיכותו לבין עמדות הציבור הערבי כלפי המשטרה
40	מגע עם המשטרה
41	איכות מגע עם המשטרה
41	קשר בין מגע קודם עם המשטרה לבין עמדות כלפיה
43	הערכת שירות השיטור הקהילתי
43	הערכת שירות המרכז לשיטור קהילתי (מש"ק)
43	עמדות הציבור הערבי כלפי שיתוף פעולה עם המשטרה
43	הסכמה לשירות בני המשפחה במשטרה
43	נכונות להתנדב למשמר האזרחי
44	עמדות כלפי המשטרה במגזרים השונים של הציבור הערבי
44	מדד הערכת התנהגות המשטרה והקשר בינו לבין משתנים נוספים
45	קשר המדד עם משתני רקע
47	קשר המדד עם מגע עם המשטרה ואיכותו
49	קשר המדד עם שביעות רצון מיחס המדינה
49	קשר המדד עם "ישראליות" כחלק מההגדרה הלאומית
50	קשר המדד עם הערכת יחס המוסדות הממשלתיים
51	קשר המדד עם עמדות כלפי שיתוף פעולה עם המשטרה
52	הערכת פעולות לשיפור עבודת המשטרה
53	אירועי אינתיפאדת אל-אקצא באוקטובר 2000
55	דין
55	עמדות הציבור הערבי כלפי המשטרה
57	הערכת שירות השיטור הקהילתי
57	גורמים המשפיעים על עמדות כלפי המשטרה
58	הערכת יחס מוסדות המדינה ועמדות כלפי המשטרה
58	הערכת יחס המדינה ועמדות כלפי המשטרה
58	מגע קודם עם המשטרה ועמדות כלפי המשטרה
59	ישראליות כחלק מההגדרה הלאומית ועמדות כלפי המשטרה
59	הערכת פעולות לשיפור עבודת המשטרה
60	אינתיפאדת אל אקצא
61	מסקנות
63	המלצות
65	מקורות

65	מקורות בעברית
67	מקורות באנגלית
71	נספחים
73	נספח 1: שאלון המחקר
81	נספח 2: רשימת מובילי דעת קהל שרואיינו ראיונות עומק
82	נספח 3: מאפיינים סוציו-דמוגרפים של המשתתפים בסקר
83	נספח 4: דגימה מתוכננת מול המדגם בפועל
85	נספח 5: הרכב קבוצות המיקוד
87	נספח 6: נושאי המפתח בשלושת קבוצות המיקוד
88	נספח 7: התפלגות התשובות של משתתפי הסקר
123	<i>Executive summary</i>
124	<i>Executive summary</i>
124	<i>Executive summary</i>
I	<i>Executive Summary</i>

מוצגים

- 27 _____ טבלה מספר 1: הערכת הציבור הערבי את התנהגות המשטרה כלפיו
- 28 _____ טבלה מספר 2: מידת אמון הציבור הערבי ביחידות המשטרה
- 30 _____ טבלה מספר 3: הערכת הציבור הערבי את תפקוד המשטרה
- 32 _____ טבלה מספר 4: הערכת הציבור הערבי את טיפול המשטרה בנושאים הקשורים לשמירת הסדר הציבורי
- 33 _____ טבלה מספר 5: הערכת הציבור הערבי את מאפייני השירות של המשטרה
- 34 _____ טבלה מספר 6: הערכת הציבור הערבי שינויים בתפקוד המשטרה בשנים האחרונות
- 36 _____ טבלה מספר 7: התפלגות התשובות לשאלה בדבר קבלת יחס שונה ממוסדות המדינה בשל מוצא ערבי
- 37 _____ טבלה מספר 8: קשרים בין הערכת יחס המדינה לבין הערכת התנהגות המשטרה
- 38 _____ טבלה מספר 9: קשרים בין הערכת יחס המדינה לבין הערכת תפקוד המשטרה
- 38 _____ טבלה מספר 10: קשרי גומלין בין הערכת יחס המדינה לבין הערכת טיפול המשטרה בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי
- 38 _____ טבלה מספר 11: קשרים מובהקים בין הערכת יחס מוסדות המדינה לבין הערכת התנהגות המשטרה, תפקודה, טיפולה בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי ומאפייני השירות שלה
- 39 _____ טבלה מספר 12: קשרים בין מגע עם המשטרה להערכות התנהגותה, תפקודה וטיפול בה בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי
- 42 _____ טבלה מספר 13: קשרי גומלין בין משתני רקע ובין מדד הערכת התנהגות המשטרה
- 46 _____ טבלה מספר 14: קשרי גומלין בין המשתנים מגע עם המשטרה ואיכותו ובין מדד הערכת התנהגות המשטרה
- 48 _____ טבלה מספר 15: קשרי גומלין בין משתנה שביעות רצון מיחס המדינה ובין מדד הערכת התנהגות המשטרה
- 49 _____ טבלה מספר 16: קשרי הגומלין בין משתנה "ישראליות" כחלק מההגדרה הלאומית ובין מדד הערכת התנהגות המשטרה
- 49 _____ טבלה מספר 17: קשרי גומלין בין מדד הערכת התנהגות המשטרה והערכת יחס מוסדות המדינה
- 50 _____ טבלה מספר 18: קשרי גומלין בין עמדות כלפי שיתוף פעולה עם המשטרה ובין מדד הערכת התנהגות המשטרה
- 51 _____ טבלה מספר 19: הערכת היוזמות העשויות לשפר את עבודת המשטרה
- 53 _____ טבלה מספר 20: מאפיינים סוציו-דמוגרפים של המשתתפים בסקר
- 82 _____ טבלה מספר 21: דגימה מתוכננת מול המדגם בפועל
- 83 _____

תקציר מנהלים

מטרות המחקר

מטרות המחקר הנוכחי הן לאפיין ולנתח את עמדות והערכות ציבור הערבים אזרחי ישראל כלפי משטרת ישראל ולזהות את נקודות החוסן והתורפה בעמדות אלו. במסגרת זו כוון המחקר לזהות ולנתח את הבעיות המרכזיות בהערכות ציבור הערבים אזרחי ישראל ולאפיין בעיות אלו על פי מגזרים.

כל זאת על מנת ללמוד על צרכי השיטור הייחודיים של ציבור הערבים אזרחי ישראל ולספק להנהלת המשד לבטיחות פנים כלי תומך ומסייע בקבלת החלטות ובגיבוש מדיניות כלפי ציבור זה.

מסגרת הביצוע

המחקר התבסס על סקר טלפוני שכלל 884 נשאלים המהווים מדגם ארצי מייצג של האוכלוסייה הערבית המתגוררת בתחום הקו הירוק (לא כולל דרוזים). הנשאלים רואיינו בשפה הערבית בראיון טלפוני במשך אוגוסט 2005 על בסיס שאלון סגור.

לסקר הטלפוני קדמו ראיונות עומק עם 15 נציגים מקרב הציבור הערבי. המרואיינים כללו אנשי תקשורת, פעילי ציבור, אקדמאים, אנשי חינוך ואנשי שלטון מקומי. הראיונות בוצעו במהלך השנים 2003-2004. כמו כן נערכו 3 קבוצות מיקוד בשנים 2004 – 2005. בקבוצות המיקוד השתתפו תושבים מיישובים הומוגניים והטרוגניים מהגליל.

את מהלך המחקר ליוותה וועדת ההיגוי בראשותו של המדען הראשי במשרד לבטיחות פנים.

ממצאים

עמדות הציבור הערבי כלפי משטרת ישראל כפי שעולה מהמחקר הנוכחי הן דו ערכיות.

רוב המשיבים הביעו אמון מסוים במשטרת התנועה, בשיטור הקהילתי ובמשטרה הכחולה. לגבי משטרת התנועה שיעור המשיבים שענו כי יש להם אמון בה היה הגבוה ביותר ולגבי משמר הגבול שיעור המשיבים שענו כי אין להם אמון בו היה הגבוה ביותר. ראיונות העומק הציגו מגמות אלה

בצורה חריפה יותר: "שורר חוסר אמון בין המשטרה לאזרחים. מיעוט מבין האזרחים מוכן להתלונן נגד שוטרים מסיבות כמו פחד, חוסר אמון, התנכלות..."

רוב המשיבים בראיונות הטלפוניים העריכו את התנהגות המשטרה כמפלה, עוינת, משתמשת באופן מופרז בכוח ואינה הוגנת. התפלגות התשובות ביחס להערכת תפקוד המשטרה מציגה באופן ברור את היחס הדו ערכי כלפי המשטרה. שיעור המשיבים שהעריכו את תפקוד המשטרה בתחומים שמירה על חוקי התנועה, שמירה על הסדר הציבורי ושמירה על החיים כטוב או טוב מאד היה רב משיעור המשיבים כי התפקוד בתחומים אלה היה רע או רע מאד. אותה מגמה הסתמנה בראיונות העומק: "המשטרה פסיבית כאשר הנפגעים הם ערבים ואקטיבית כשהנפגעים הם יהודים".

שיעורי המשיבים (בראיונות הטלפוניים) שענו כי התפקוד בתחום השמירה על חוקי התנועה הוא טוב היו הגבוהים ביותר. עם זאת, בתחום ההתמודדות עם סחר ושימוש בסמים היה שיעור המעריכים את התפקוד כרע או רע מאד הגבוה ביותר. בנוסף בחינת הערכות טיפול המשטרה בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי העלתה כי הטיפול בהריסת הבתים הוערך על ידי רוב המשיבים כשלילי או שלילי מאד. עוד ממצא ביקורתי בהערכות הציבור כלפי המשטרה נוגע לשירותיות המשטרה. ממוצע ההערכות של המשיבים בנושא זה בתחום רגישות לתרבות הערבית היה הנמוך ביותר בהשוואה לממוצעי ההערכות בשאר מאפייני השירות שנבחנו. ראיונות אנשי הציבור העלו מגמה דומה כאשר ניתן בהם דגש מיוחד לחשיבות מאפיין שירות זה.

הערכות שינויים בתפקוד המשטרה בשנים האחרונות הראו כי שיעור המשיבים שענו כי פעילות משטרת התנועה השתפרה היה הגבוה ביותר ביחס לתחומים האחרים בהם נבחנו שינויים. ככלל נראה כי בהשוואה לתפקודים אחרים או זרועות אחרות ההערכות החיוביות ביותר היו לגבי משטרת התנועה.

הגורמים השונים שנבחנו כעשויים להשפיע על עמדות כלפי המשטרה הם הערכת יחס המדינה כלפי הציבור הערבי, הערכת יחס מוסדות המדינה כלפי ציבור זה ומגע קודם עם המשטרה. נמצא כי רוב המשיבים היו שבעי רצון מיחס המדינה כלפיהם. הערכות כלפי יחס מוסדות המדינה העלו יחס מפלה מצד כל המוסדות. מידת ההפליה הייתה שונה ממוסד למוסד. נמצאו קשרים חיוביים מובהקים בין שביעות רצון מיחס המדינה והערכת יחס מוסדותיה ובין הערכת התנהגות המשטרה, תפקודה, שירותה וטיפול בהשאלים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי. ייתכן כי הקשרים שנמצאו מעידים על הכללה שביצעו המשיבים בהערכתם את מוסדות המדינה ועמדותיהם כלפי המשטרה.

רוב המשיבים ענו כי לא היה להם מגע כלשהו עם המשטרה בשנה האחרונה. במחקר נמצאו קשרים שליליים בין מגע עם המשטרה ומידת המגע ובין העמדות כלפיה (הערכת התנהגותה, תפקודה, שמירתה על הסדר הציבורי ומאפייני השירות שלה). לאחר בדיקת הקשרים בין המשתנים הללו תוך בקרה על השתתפות בהפגנות נמצא כי לסיבת המגע אין השפעה על עמדות כלפי המשטרה. ממצאים אלה תואמים ממצאים רבים בספרות.

כשנבחנה מידת הסכמת המשיבים לשירות בני משפחתם במשטרה או להתנדבותם האישית למשמר האזרחי נמצא כי רוב המשיבים התנגדו לרעיונות אלה. שיעור המתנגדים להתנדבות היה גבוה משיעור המתנגדים לשירות בן משפחתם. ממצא זה יכול להיות מוסבר על ידי סולם לייקהרט, המניח כי ככל שהנושא הנבדק רחוק מהמשיב התנגדות המשיב כלפיו תפחת. גם כאן נמצאו קשרים חיוביים בין שביעות רצון מהמדינה ובין הסכמה לשירות בן משפחה במשטרה או נכונות להתנדב למשמר האזרחי. ממצא זה מחזק את ההנחה כי הציבור הערבי רואה במשטרה גוף מדינתי והערכתו כלפיו תלויה בשביעות רצונו מהמדינה.

להשכלה ומגורים במחוז המרכז היה קשר שלילי להערכת התנהגות המשטרה. להשכלה היה גם קשר שלילי להערכת המשטרה בכל הנוגע להפקעת קרקעות, להריסת בתים ולפיזור הפגנות.

השוואה של עמדות הנחקרים לפי מגזר מעלה כי לא נמצאו הבדלים עקביים בין המשיבים לפי דת, לפי צורות ישוב ואזור מגורים.

עמדות הנוצרים דומות בדרך כלל למוסלמים. לא נמצאו הבדלים ברורים בין תושבי הגליל, המשולש הצפוני, תושבי המרכז ותושבי הדרום.

באותו אופן לא נמצאו הבדלים עקביים בין תושבי ערים מעורבות (יהודים וערבים), לעומת צורות ישוב אחרות. אלה שזיהו עצמם כבדווים דמו בתשובותיהם לאלה שלא זיהו עצמם כבדווים.

על מנת לבחון קשרים בין הערכת התנהגות המשטרה ובין משתנים אחרים חושב מדד הערכת התנהגות המשטרה. ממוצע נמוך של המדד הצביע על עמדות ביקורתיות יותר בהערכת התנהגות המשטרה.

נמצא קשר חיובי בין מדד הערכת התנהגות המשטרה לבין הערכת הציבור הערבי את יחס המדינה ומוסדותיה כלפיו. כמחצית המשיבים ענו כי הם שבעי רצון מהיחס הכללי של המדינה כלפיהם. פחות ממחצית הציבור הערבי העריך שקיימת הפליה כלפיו במוסדות המדינה שנבדקו. בקרב משיבים שענו כי הם שבעי רצון מיחס המדינה כלפיהם, שכללו את המילה "ישראלי" בהגדרת הזהות שלהם ואשר העריכו את יחס מוסדות המדינה אליהם כנטול הפליה דווח ממוצע המדד הגבוה ביותר.

מסקנות

בציבור הערבים אזרחי ישראל קיימת הערכה חצויה כלפי המשטרה. מרבית הציבור מביע אמון במרבית יחידות המשטרה. מרבית הציבור מביע חוסר אמון ביחידות משמר הגבול וביחידות המיוחדות.

קיימים קשרי גומלין בין אמון הציבור הערבי ביחידות המשטרה לבין שביעות רצונו מתפקודן של אותן יחידות. כך למשל, משטרת התנועה, שעוסקת בעיקר בנושאים אזרחיים זכתה למידת אמון מסוימת ולהערכת תפקוד יחסית חיובית. לעומתה, יחידות העוסקות בהסדרת יחסי רוב – מיעוט או במחלוקות הנובעות מהם, כגון משמר הגבול או היחידות המיוחדות, זכו למידת אמון נמוכה ולהערכת תפקוד ביקורתית ושלילית.

ביטוי נוסף ליחס הדו ערכי של הציבור הערבי כלפי המשטרה הוא שלמרות ביקורתו כלפי המשטרה חלקים נרחבים מציבור זה תומכים בחיזוק הקשרים עימה. זאת באמצעות הגברת ההידברות בין המנהיגים המקומיים והמשטרה, הגדלת מספר תחנות המשטרה ביישובים הערביים ובחיזוק השיטור הקהילתי.

קיימים יחסי גומלין בין הערכת הציבור הערבי את יחס המדינה ומוסדותיה ובין עמדותיו כלפי המשטרה. ניתן לשער כי שינוי בהערכת יחס המדינה ומוסדותיה יגרור שינוי בכיוון דומה בעמדות כלפי המשטרה, ושינוי בעמדות כלפי המשטרה יגרור שינוי דומה בהערכת יחס המדינה ומוסדותיה.

המלצות

בהתייחס למסקנות המחקר והממצאים אנו ממליצים את ההמלצות הבאות:

מומלץ להקים צוותי חשיבה שיבחנו מהם הכלים והשיטות באמצעותם ניתן לשפר את הערכת תפקוד המשטרה והערכת התנהגותה בקרב ציבור הערבים אזרחי ישראל.

מוצע לנסות ולאתר את דפוסי הפעולה והמאפיינים התורמים להערכות התפקודיות החיוביות בתחום שמירה על חוקי התנועה וליישם בתחומים נוספים של עבודת המשטרה כמו יישוב סכסוכים מקומיים והתמודדות עם סחר ושימוש בסמים.

כדאי לבחון את מאפייני ההכשרה והפעולה של אנשי משמר הגבול. זאת במגמה להביא לשיפור שביעות הרצון מתפקודם.

בנושא הריסת בתים ניתן לקיים תהליכי בחשיבה הכוללים שימוש באנשי מקצוע ממדעי ההתנהגות מקרב הציבור הערבי שיסייעו למיתון הביקורת הכללית בציבור זה על אופן הפעולה בתחום.

רצוי כי המשטרה תפעל להעמקת הכרת התרבות הערבית. ניתן להדגיש את נושא התרבות הערבית והכרתה בכל תחנות המשטרה המשרתות את האוכלוסייה הערבית. מוצע לפתח מנגנונים

בצורת קורסים או סדנאות המקדמים את הבנת התרבות הערבית. רצוי כי המשטרה תפעל להרחבת הכרת השפה הערבית בקרב כוחותיה.

ניתן לפתח מדדים המתארים את מידת השירותיות שמציעה המשטרה לציבור הערבי ולפרסם מידע זה בציבור. רצוי כי המשטרה תפעל להצגת מידע הנוגע לעבודתה ולהישגיה בקרב היישובים הערביים. לדוגמא פרסום נתונים על ירידה במספר תאונות הדרכים באזור או נתונים על שיעורי הפשיעה. זאת על מנת ליידע את הציבור על פעולות המשטרה ותרומתה לשמירת הסדר הציבורי בקרב הציבור הערבי.

רצוי להפיץ את ממצאי הסקר בקרב השוטרים בכלל ובקרב השוטרים העובדים עם הציבור הערבי בפרט. ניתן לקיים ימי עיון במסגרתם יידונו דרכי עבודתה בשיתוף השוטרים הפועלים ביישובים הערביים והמעורבים על מנת להביא למיתון העמדות הביקורתיות המובעות בסקר זה. בנוסף רצוי להגביר את מגוון הכלים המשמשים את המשטרה להידברות ולעבודה מול הציבור הערבי. לדוגמא, עבודה עם מגשרים או נכבדים בעלי יכולת לפתור סכסוכים בהסכמה.

רצוי לנסות ולהטמיע את מרכזי השיטור הקהילתי בקהילה על ידי ייזום מבצעים שונים המגדילים את הממשק בין האוכלוסייה לשוטרי מרכז השיטור הקהילתי. עם זאת רצוי להגדיר באופן ברור מהם תפקידיו של מרכז השיטור הקהילתי ולהימנע מלבצע פעולות שאינן נכללות במסגרת זו. דוגמאות לפעילויות לגיטימיות הן ייזום "ימים פתוחים" במסגרתם יוזמן הציבור למרכזי השיטור ויכיר את השוטרים הפעילים בו, מתן הרצאות בנושאי בטיחות וביטחון במסגרות חינוכיות ביישוב. באופן זה ייווצר מקום לדיאלוג שיאפשר לציבור הערבי להכיר טוב יותר את עבודת מרכזי השיטור הקהילתי ולבחון דרכים בהן עבודה זו תורמת לחיזוק הקהילה.

מומלץ לבחון צעדים שמטרתם הגברת ההידברות בין המנהיגות המקומית ביישובים הערביים ובין פיקוד המשטרה המקומית. לדוגמא פיתוח נוהל הפקת לקחים לאחר אירועים חריגים או אלימים בו ייקחו חלק אנשי המנהיגות המקומית.

רצוי כי המשטרה תפעל להגברת הזיקה של הציבור הערבי כלפי המשטרה. ניתן לבחון פעולות של גופים ציבוריים אחרים למען הגברת זיקת הציבור אליהם ולנסות ליישם פעולות אלה במסגרת המשטרה. לדוגמא קיום ימים פתוחים לציבור בתחנות המשטרה, תיאום ביקורי משלחות בני נוער ערבים ישראלים במוסדות המשטרה או באתרי המשטרה.

מומלץ כי המשטרה תבחן כיצד היא יכולה לעשות שימוש בקשר שנמצא בין הערכת הציבור הערבי את יחס המדינה ובין הערכתו את המשטרה. המשטרה יכולה לבחון השפעתו של קמפיין לחיזוק זיקת הציבור הערבי למדינה על הערכת ציבור זה את המשטרה.

תקציר מדעי

רקע המחקר

המחקר ניזון במטרה לנתח ולאפיין עמדות ציבור הערבים אזרחי ישראל¹ כלפי משטרת ישראל ואיתור המוקדים החיוביים והבעייתיים בעמדות ובהערכות אלה. זאת במטרה להגיע להבנה מעמיקה יותר של יחסי הציבור הערבי בישראל והמשטרה ושל צרכי השיטור הייחודיים של ציבור זה. בכך מסייע המחקר להנהלת המשרד לביטחון פנים בקבלת החלטות ובגיבוש מדיניות כלפי ציבור הערבים אזרחי ישראל.

שיטות המחקר

המחקר התבסס בעיקר על המתודות הכמותיות והאיכותניות הבאות:

1. סקר טלפוני שכלל 884 נשאלים שהיוו מדגם מייצג של האוכלוסייה הערבית החיה בתחום הקו הירוק. הסקר נערך בחודש אוגוסט 2005 ובוצע בשפה הערבית על בסיס שאלון סגור.
2. ראיונות עומק עם חמישה-עשר נציגים מקרב הציבור הערבי שנערכו במהלך השנים 2003-2004. מטרת הראיונות היו בחינת עמדות אנשי הציבור כלפי המשטרה והגורמים העשויים להשפיע על עמדות אלה. קבוצת אנשי הציבור כללה פעילי ציבור בעמותות חברתיות, אנשי אקדמיה וחינוך, עורכי עיתונים ובעלי תפקידים ברשויות המקומיות. ניתוח הראיונות התבצע לפי נושאים שהוגדרו מראש, וכללו את סוגיית שיתוף הפעולה עם המשטרה, סוגיית ההתנדבות והקשר בין המנהיגות המקומית למשטרה.
3. שלוש קבוצות מיקוד שנערכו בשנים 2004-2005. משתתפי קבוצות המיקוד היו תושבי יישובים ערביים בגליל. השימוש בקבוצות המיקוד נועד להתמודד עם סוגיות שלא ניתן היה לברר אותן במחקר הכמותי ובראיונות העומק כמו מקורות העמדות והרציונל העומד מאחוריהן. בנוסף, קבוצות המיקוד היוו אפשרות להתמקד בסוגיות מעמיקות יותר כגון מורכבות שיתוף הפעולה של הציבור הערבי עם המשטרה הקהילתית. הדיון בקבוצות אלו נסב בעיקר סביב עמדות המשתתפים כלפי השירות בזרועות המשטרה השונות ומידת הלגיטימיות של ההתנדבות למשמר האזרחי.

¹ במחקר זה מכונה האוכלוסייה הערבית בישראל "הציבור הערבי בישראל", "הערבים אזרחי ישראל", "הערבים בישראל" ו"הציבור הערבי". אין בכינויים אלה ביטוי לנטייה פוליטית זו או אחרת.

ממצאים עיקריים

המחקר העלה כי לציבור הערבי בישראל יחס דו-ערכי כלפי המשטרה. מחד העלו הממצאים שביעות רצון חלקית מחלק מתפקודי המשטרה ואמון מסוים בחלק מיחידותיה. מאידך ניכר חוסר אמון מובהק ביחידות אחרות שהתבטא בעמדות ביקורתיות שליליות כלפי התנהגות המשטרה ותפקודים שונים וכן ציפיות לשיפורים במספר מישורים.

רוב המשיבים ענו שיש להם אמון מסוים ביחידות התנועה, השיטור הקהילתי והמשטרה הכחולה. שיעור המשיבים שהביעו חוסר אמון ביחידות השיטור הקהילתי והמשטרה הכחולה עמד על כשליש. רוב המשיבים ענו גם כי תפקוד המשטרה בתחום שמירה על חוקי התנועה הוא טוב יחסית. בתחומים שמירה על הסדר הציבורי ושמירה על החיים, שיעור המשיבים שצינו כי תפקוד המשטרה טוב היה גבוה משיעור המשיבים שצינו כי תפקודה רע. בנושא טיפול בסכסוכים משפחתיים בין בני זוג היה שיעור המשיבים שטיפול המשטרה חיובי גבוה משיעור המשיבים שטיפולה בנושא שלילי.

לצד הבעת שביעות הרצון והאמון הוצגו עמדות ביקורתיות ואף שליליות למשטרה ולתפקודה. שיעור המשיבים שענו כי אין להם אמון במשמר הגבול וביחידות המיוחדות היה גבוה משיעור המשיבים שדווחו על אמון מסוים ביחידות אלו. כלומר, קיים רוב של משיבים שביטאו אי אמון כלפי יחידות אלו. מעבר לכך, קיים גרעין של כ-10% מהמשיבים שענו כי אין להם אמון באף אחת מיחידות המשטרה. ראיונות העומק העלו ממצאים דומים: "שורר חוסר אמון בין המשטרה לאזרחים. מיעוט מבין האזרחים מוכן להתלונן נגד שוטרים מסיבות כמו פחד, חוסר אמון, התנכלות...". באופן כללי לא ניתן להשוות את ממצאי ראיונות העומק לממצאי הסקר. עם זאת, נראה כי אנשי הציבור שרואיינו הביעו דעות והערכות ביקורתיות יותר בנוגע למשטרה לעומת ממצאי הסקר.

נמצא קשר בין מין ומידת אמון כך ששיעור גבוה יותר של גברים בחרו בתשובות קוטביות לעומת שיעור גבוה יותר של נשים שבחרו בתשובות לא קוטביות. לא נמצאו קשרים מובהקים בין שאר משתני הרקע (השכלה, הכנסה, דת, יישוב) ובין אמון במשטרה.

בנושא התנהגות המשטרה נמצאו השיעורים הגבוהים ביותר של משיבים בעלי עמדות ביקורתיות או עמדות שליליות בכל אחד מסוגי ההתנהגויות שנבדקו. רוב המשיבים ענה כי המשטרה מפלה (76.3%), מפריזה בשימוש בכוח (59.2%), עוינת (57%) ואינה הוגנת בהתנהגותה (68.6%). מעל שלושה רבעים מהמשיבים ענו כי התנהגות המשטרה מפלה. שיעור הגברים בעלי העמדות הביקורתיות בהערכת התנהגות המשטרה כמפלה היה גבוה משיעור הנשים שהביעו עמדות אלה. שיעור בעלי השכלה האקדמית שענו כי התנהגות המשטרה מפלה היה גבוה משיעור בעלי השכלה היסודית שענו כך. כמו כן שיעור תושבי היישובים המעורבים שענו כי יש הפליה

בהתנהגות המשטרה היה גבוה משיעור התושבים בצורות יישוב אחרות שענו כך. גם בראיונות העומק ניכרו עמדות ביקורתיות בהערכת התנהגות המשטרה כמפלה: "המשטרה פסיבית כאשר הנפגעים הם ערבים ואקטיבית כשהנפגעים הם יהודים". עם זאת, משטרת התנועה נתפסת כפחות מפלה מיחידות אחרות: "ברור שמשטרה זו מענישה ערבים יותר מיהודים אולם ייתכן שהיחס המפלה שלה כלפי ערבים הוא פחות מאשר שאר זרועות המשטרה".

קיים קשר שלילי בין השכלה והערכת התנהגות המשטרה, כלומר ככל שהשכלה גבוהה יותר כך ההערכה כלפי המשטרה נמוכה יותר וההיפך. קשר נוסף נמצא בין מחוז ובין הערכת התנהגות המשטרה, על פיו ממוצעי התשובות של תושבי מחוז המרכז היו ביקורתיים יותר באופן מובהק ממוצעי התשובות של תושבי שאר המחוזות. קיים גם קשר בין מין והערכת התנהגות המשטרה, על פיו שיעור הגברים שבחרו בתשובות קוטביות היה גבוה משיעורי הנשים שבחרו בתשובות אלו. בחינת הערכת תפקוד המשטרה העלתה כי בתחומים שמירה על הרכוש, יישוב סכסוכים מקומיים והתמודדות עם סחר ושימוש בסמים היה שיעור המשיבים כי התפקוד הוא רע גבוה משיעור המשיבים כי התפקוד הוא טוב. ביקורת על התפקוד בתחום הסמים ויישוב הסכסוכים עלתה גם מראיונות העומק: "...על רקע מגוריי בעכו הפנמתי כמו רוב תושבי העיר הערבים שלמשטרה יש יד בנגע הסמים בעכו. כנ"ל לגבי הקטטות בין השכנים".

קיים קשר בין מין המשיב והערכת תפקוד המשטרה, כך ששיעור הגברים שבחרו בתשובות הקוטביות היה גבוה לעומת שיעור הנשים. לא נמצאו קשרים מובהקים בין שאר משתני הרקע ובין הערכת תפקוד המשטרה.

הערכות טיפול המשטרה בנושאים פיזור הפגנות, הפקעת קרקעות והריסת בתים היו שליליות במיוחד. רוב של יותר מ- 84% מהמשיבים ענו כי טיפול המשטרה בתחומים אלה שלילי ושלילי מאוד. אחוז גבוה זה מלמד על עוצמת השלילה לתפקוד המשטרה. ממצא דומה עלה גם במסגרת ראיונות העומק. אנשי הציבור הדגישו את האופי האלים והכוחני של פעולת המשטרה בנושא הריסת הבתים ופיזור הפגנות: "במו עיניי אני רואה איך המשטרה מתנכלת לערבים בהפגנות", "הריסת בתים וטיפול בהפגנות פוליטיות זו אלימות משטרתית".

נמצא קשר שלילי בין הערכת טיפול המשטרה בנושאים הפקעת קרקעות, הריסת בתים ופיזור הפגנות ובין השכלה. לא נמצאו קשרים מובהקים בין שאר משתני הרקע ובין הערכת טיפול המשטרה בנושאים הקשורים לסדר הציבורי. דפוס הערכה זה חזר על עצמו בבחינת נושא השירותיות המשטרתית.

ברמה התפקודית נבחנה הערכת הציבור כלפי גורמי שירות כגון זמן התגובה לפניה טלפונית, משך ההמתנה בתחנת המשטרה עד תחילת הטיפול, ופריסת תחנות המשטרה ביישובים הערביים. שיעור המשיבים שפריסת תחנות המשטרה ביישובים הערביים ומשך ההמתנה בתחנת המשטרה

עד טיפול בנושא אינם מספקים היה גבוה משיעור המשיבים שענה כי עבודת שירותים אלה מספקת.

נבחנה גם הערכת הציבור כלפי גורמי שירות הקשורים לתרבות הערבית כגון רגישות לתרבות הערבית, שיתוף פעולה עם ההנהגה המקומית וקיום חומר הסברה בשפה הערבית. רוב המשיבים ענו כי שירות המשטרה לא מספק מבחינת רגישות לתרבות הערבית ואין מספיק חומר הסברה בשפה הערבית. ממצא זה מצביע על כך שבקרב הציבור הערבי קיים רצון למעורבות רבה יותר בעבודת המשטרה.

רוב המשיבים ענו כי לא חל שינוי בתפקוד המשטרה בשנים האחרונות בתחומי השיטור הקהילתי, שמירה על רכוש, יישוב סכסוכים מקומיים ושמירה על חיי אזרחים. לעומת זאת מחצית מהמשיבים ענו כי פעילות המשטרה בנוגע אכיפת חוקי התנועה השתפרה.

על אף העמדות הביקורתיות והשליליות של רבים מאזרחי המדינה הערבים כלפי המשטרה חלקים ניכרים מציבור זה מעוניינים בשיפור יחס המשטרה כלפיו. כך למשל רוב של 57% מהנשאלים רוצים שהמשטרה תגביר את גיוס השוטרים מקרב האוכלוסייה הערבית. רוב של 72% מהנשאלים מעוניינים בחיזוק השיטור הקהילתי. אחוז דומה מעוניין שהמשטרה תגביר את הנוכחות שלה ביישוב הערבי.

הגורמים השונים שנבחנו כעשויים להשפיע על עמדות כלפי המשטרה הם הערכת יחס המדינה כלפי הציבור הערבי, הערכת יחס מוסדות המדינה כלפי ציבור זה ומגע קודם עם המשטרה. נמצא כי רוב המשיבים היו שבעי רצון מיחס המדינה כלפיהם. הערכות כלפי יחס מוסדות המדינה העלו יחס מפלה מצד כל המוסדות. מידת ההפליה הייתה שונה ממוסד למוסד. נמצאו קשרים חיוביים מובהקים בין שביעות רצון מיחס המדינה והערכת יחס מוסדותיה ובין הערכת התנהגות המשטרה, תפקודה, שירותה וטיפול בנשאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי. ייתכן כי הקשרים שנמצאו מעידים על הכללה שביצעו המשיבים בהערכתם את מוסדות המדינה ועמדותיהם כלפי המשטרה.

רוב המשיבים ענו כי לא היה להם מגע כלשהו עם המשטרה בשנה האחרונה. במחקר נמצאו קשרים שליליים בין מגע עם המשטרה ומידת המגע ובין העמדות כלפיה (הערכת התנהגותה, תפקודה, שמירתה על הסדר הציבורי ומאפייני השירות שלה). לאחר בדיקת הקשרים בין המשתנים הללו תוך בקרה על השתתפות בהפגנות נמצא כי לסיבת המגע אין השפעה על עמדות כלפי המשטרה. ממצאים אלה תואמים ממצאים רבים בספרות.

כשנבחנה מידת הסכמת המשיבים לשירות בני משפחתם במשטרה או להתנדבותם האישית למשמר האזרחי נמצא כי רוב המשיבים התנגדו לרעיונות אלה. שיעור המתנגדים להתנדבות היה

גבוה משיעור המתנגדים לשירות בן משפחתם. ממצא זה יכול להיות מוסבר על ידי סולם לייקהרט, המניח כי ככל שהנושא הנבדק רחוק מהמשיב התנגדות המשיב כלפיו תפחת. גם כאן נמצאו קשרים חיוביים בין שביעות רצון מהמדינה ובין הסכמה לשירות בן משפחה במשטרה או נכונות להתנדב למשמר האזרחי. ממצא זה מחזק את ההנחה כי הציבור הערבי רואה במשטרה גוף מדינתי והערכתו כלפיו תלויה בשביעות רצונו מהמדינה.

על מנת לבחון את הקשרים בין הערכת התנהגות המשטרה ובין משתנים אחרים פותח מדד הערכת התנהגות המשטרה. המדד נקבע על ידי חישוב ממוצע חשבוני של ארבעת ההיגדים בנושא הערכת התנהגות המשטרה. התשובות לכל היגד סוכמו וחולקו במספר ההיגדים כך שממוצע מדד² נמוך (הנמוך ביותר האפשרי היה 4) העיד על הערכות ביקורתיות כלפי התנהגות המשטרה וממוצע מדד גבוה (הגבוה ביותר האפשרי היה 16) העיד על הערכות חיוביות. כשנבדקו קשרי המדד עם המשתנים השונים נמצאו קשרים בין משתני הרקע למדד: ממוצע המדד בקרב הגברים היה נמוך יותר מאשר בקרב הנשים. תושבי הערים המעורבות העריכו את התנהגות המשטרה באופן הביקורתי ביותר בהשוואה לתושבי הנגב, המשולש והגליל. נמצא קשר גם בין השכלה למדד: ממוצע המדד ירד ככל שהמשיב היה בעל השכלה גבוהה יותר. נמצא קשר דו קוטבי לגיל, עד גיל 40 ממוצע המדד ירד ככל שהמשיבים היו מבוגרים יותר ומגיל 40 הממוצע עלה ככל שהמשיבים היו מבוגרים יותר. ניתן להסביר את קשרי המדד עם מקום מגורים, השכלה וגיל על ידי הרמה הסוציו אקונומית של המשיבים. ידוע כי רמה סוציו אקונומית גבוהה קשורה לעמדות ביקורתיות יותר כלפי המוסדות ואכן, נמצא כי המשיבים המשכילים יותר, המבוגרים יותר ותושבי הערים המעורבות היו בעלי הכנסה גבוהה יותר ביחס למשיבים האחרים. ממוצע המדד היה נמוך יותר בקרב משיבים ממוצא בדווי לעומת משיבים שאינם ממוצא בדווי.

נבדק קשר המדד עם מגע קודם עם המשטרה ונמצא קשר שלילי. ממוצע המדד ירד ככל שהמשיב בא במגע עם המשטרה פעמים רבות יותר או השתתף ביותר הפגנות בשלוש השנים האחרונות.

נמצאו קשרים בין שביעות רצון מיחס המדינה ובין המדד. ממוצע המדד היה גבוה יותר בקרב משיבים שהגדירו עצמם כישראלים ובקרב משיבים שהביעו שביעות רצון מיחס המדינה כלפיהם. נמצא גם קשר בין הערכת יחס מוסדות המדינה ובין המדד.

כשנבדק הקשר בין הסכמה לשירות בן משפחה במשטרה ונכונות להתנדב למשמר האזרחי ובין המדד נמצאו קשרים חיוביים מובהקים. נראה כי קיימת הלימה פנימית בין המרכיבים השונים של יחס הציבור הערבי כלפי המשטרה. משיבים שהעריכו את המשטרה באופן חיובי הסכימו להיות חלק ממנה ולהשתתף בפעילותה.

² מדד הערכת התנהגות המשטרה ייקרא להלן "המדד" או "מדד".

נבדקו הערכות של יוזמות שונות לשיפור עבודת המשטרה. נמצא ששיעור המשיבים שענו כי הגברת ההידברות בין ההנהגה המקומית למשטרה תשפר את עבודת המשטרה היה הגבוה ביותר. ניתן לראות בסוגיות שונות שעלו במסגרת הסקר או ראיונות העומק (כגון רגישות לתרבות הערבית, עמדות חיוביות כלפי הידברות המנהיגות והמשטרה) בסיס או חיזוק לממצא זה. שיעור המשיבים שהעריכו את הגברת נוכחות המשטרה ביישובים הערביים כיוזמה שתשפר את עבודת המשטרה היה השני בגודלו. ממצאים קודמים עשויים לספק הסבר לשיעור תומכים זה. תפקוד המשטרה ביישובים הערביים הוערך כ"רע" עד "בינוני" והגברת נוכחות המשטרה עשויה לשפר הערכות אלה.

אירועי אינתיפאדת אל אקצא קיבלו התייחסות בחלק האיכותני של המחקר, בראיונות העומק ובקבוצות המיקוד בלבד. ניתוח קבוצות מיקוד והראיונות העלה כי לאירועים אלו הייתה השפעה גדולה על יחסי הציבור הערבי והמשטרה. האירועים פגעו קשות באמון האזרחים הערבים במשטרה והשפיעו באופן שלילי על מרקם החיים של הציבור הערבי מול המדינה והמשטרה. האירועים פגעו גם בתפישת הציבור הערבי את נושא ההתנדבות למשטרה והשירות בה. זאת במיוחד על רקע ההאשמות כנגד אחד השוטרים הערביים על תפקידו בהריגת אחד הצעירים הערביים.

יותר מחמש שנים מאז סיום אירועי אינתיפאדת אל אקצא הביעו אנשי ציבור ערביים ספקות באשר ליישום מסקנות וועדת אור בידי המשטרה. יש לציין כי לא ניתן להשוות את רמות הביקורתיות שעלו מממצאי הסקר וממצאי הראיונות. עם זאת, ניתן לומר בבירור כי אנשי הציבור שרואיינו הציגו שיעורים ורמות גבוהים יותר של עמדות ביקורתיות כלפי המשטרה לעומת הציבור הכללי שהשתתף בסקר הטלפוני.

בהתבסס על ממצאים המחקר ומסקנותיו גובשו המלצות המפורטות בתקציר המנהלים.

دولة إسرائيل
وزارة الأمن الداخلي
مكتب العالم الرئيسي

الشرطة والخدمة الشرطية في المجتمع
العربي في إسرائيل مواقف وتوقعات
المواطنون العرب في إسرائيل

د. نهاد علي

د. يواب سانتو

ديالوج - استشارة تنظيمية, بحث وتوجيه

تل أبيب

إسرائيل

2008

الشرطة والخدمة الشرطية في المجتمع العربي في إسرائيل

مواقف وتوقعات المواطنين العرب في إسرائيل

د. نهاد علي

د. يوا ب سانتو

أهداف البحث

ان أهداف البحث الحالي هي تمييز وتحليل مواقف وتقديرات جمهور المواطنين العرب حول الشرطة الإسرائيلية والتعرف على نقاط الضعف ونقاط القوة في هذه المواقف.

بهذا الاطار, اتجاه البحث هو الوقوف على المشكلات المركزية في تقييم جمهور المواطنين العرب مواطني الدولة وتحليلها, وتصنيف هذه المشكلات حسب أوساط وقطاعات وشرائح مجتمعيه مختلفة.

كل ذلك من أجل معرفة حاجيات ضبط النظام المتفردة للمواطنين العرب في اسرائيل وتوفير أدوات مساعدة وداعمة لإدارة وزارة الامن الداخلي في اتخاذها للقرارات, وفي تحديد سياستها بالنسبة لهذا الجمهور.

أطار التنفيذ

هذا البحث اعتمد على منهجين أساسيين, منهج البحث الكمي ومنهج البحث الكيفي. منهج البحث الكمي اعتمد على استبيان (استطلاع) هاتفي شمل 884 شخصاً, من 30 بلدة والتي تشكل عينة ممثلة للمواطنين العرب الذين يسكنون داخل حدود الخط

الاخضر (لا تشمل الدروز). في اختيار البلديات المشاركة في الاستبيان أخذت بعين الاعتبار الامور التالية: عدد السكان, نوعية السكان المركبة للبلدة (بلدة مختلطة عرب ويهود), الديانة, (بلدات متنوعة الديانات وأخرى ديانتها واحدة). المستطلعون سئلوا باللغة العربية هاتفيا خلال شهر اب عام 2005 بواسطة نموذج أسئلة مغلق.

في منهج البحث الكيفي اعتمد البحث على مقابلات مفتوحة ومعقدة وعلى مجموعات بحث بؤرية. تجدر الاشارة بأنه قبل البحث الكمي تم إجراء مقابلات مفتوحة ومعقدة مع 15 شخصية من رجال المجتمع العرب وقياديين, هذه الشخصيات مثلت شرائح مختلفة من مجال الاتصال, الاكاديمية, التربية ومن مجال الحكم المحلي. هذه المقابلات أجريت بين الاعوام 2003 و2004. كذلك أقيمت ثلاث مجموعات بؤرية في السنوات 2004-2005. في هذه المجموعات اشترك افراد من بلدات غير متجانسة من ناحية تركيبها الاثنية والدينية وأخرى متجانسة من منطقة الجليل.

نتائج أساسية

لقد أظهر البحث أن هناك علاقة مركبة بين المواطنين العرب في اسرائيل وبين الشرطة. من ناحية, أظهر البحث وجود نسبة غير عالية وجزئية من الرضا من بعض مهام الشرطة وثقة جزئية من بعض وحداتها. من ناحية ثانية أظهر البحث نسبة قليلة من الرضا وعدم ثقة كبير وواضح من وحدات شرطيه أخرى, والذي انعكس في مواقف انتقادية سلبية ضد تصرفات الشرطة وأداء مهام أخرى وتوقعات للتحسين في المعاملة والتصرفات في كثير من المجالات. من المهم أن ننوه هنا بأن الآراء والمواقف للمقابلين من رجال المجتمع وقياديين كانت أكثر حدة من جمهور المستطلعين في البحث الكمي.

إن معظم المجيبين أجابوا بأن لديهم ثقة معينة في وحدات شرطة السير والشرطة الزرقاء. ثلث المجيبين عبروا عن عدم ثقتهم بالشرطة الجماهيرية والشرطة الزرقاء.

أجاب معظم المجيبين أيضا بأن أداء الشرطة في المحافظة على قوانين السير هو نسبيا جيد. في مجالات الحفاظ على النظام العام والمحافظة على الحياة, نسبة المجيبين الذين أجابوا بأن عمل الشرطة هو جيد أكثر من نسبة الذين أجابوا بأن عملها سئ في هذا المجال. بالنسبة لموضوع تعاملها مع الخلافات الزوجية كانت نسبة المجيبين بأن عملها ايجابي أكثر من نسبة الذين أجابوا بأن عملها سلبي.

تجدر الإشارة هنا إلى أن هذه المواضيع مصنفة من القضايا المدنية وغير الشائكة في عمل الشرطة. هذه المواضيع عامة وغير مرتبطة بأجندة قومية واضحة ولا تعتبر مواضيع شائكة والتي يمكن أن تصعد الموقف وتلهب النفوس.

إلى جانب التعبير عن بعض الرضا من عمل الشرطة, عرضت مواقف انتقادية وأيضا سلبية حتى سلبية جدا ضد الشرطة وعملها. نسبة المجيبين التي أعلنت عن عدم ثقتها بعمل حرس الحدود والوحدات الخاصة الأخرى, كانت أكثر من نسبة المجيبين التي أعلنت عن ثقتها بعملهم. وأكثر من ذلك فقد كانت هناك نواة بنسبة عشرة بالمئة من المجيبين الذين عبروا عن عدم ثقتهم من أي وحدة من وحدات الشرطة. أظهرت المقابلات المفتوحة والمعمقة نتائج مشابهة بل حتى أصعب من ذلك " يسود شعور من عدم الثقة بين الشرطة والمواطنين. قليلون هم الذين على استعداد لتقديم شكوى ضد شرطيين للأسباب التالية: خوف, عدم ثقة, خشية من انتقام.....". بشكل عام ومن ناحية منهجية ليس هينا إجراء مقارنة بين نتائج الاستبيان التليفوني وبين المقابلات المفتوحة والمعمقة. بالرغم من ذلك فان رجال المجتمع وقياديه الذين أجريت معهم المقابلات, عبروا عن مواقف وآراء سلبية جداً ضد الشرطة أكثر من المستطلعين الذين شاركوا في الاستبيان. هذه الفئة التي أجريت معها المقابلات والذين جزء منهم هم أشخاص قياديون ولهم دور في بلورة الرأي العام, عبروا عن مواقفهم السلبية تجاه الشرطة بكل مركباتها, بضمنها أيضا الوحدات التي حصلت على بعض الرضا من خلال اجابات الاستبيان لاقت انتقادا وعدم رضا في المقابلات المفتوحة والمعمقة والمجموعات البؤرية.

الأشخاص الذين شاركوا في المجموعات البؤرية كانت آرائهم أقل انتقاداً وسلبية من رجال المجتمع وقياديه الذين اشتركوا في المقابلات المعمقة ولكن أقل ايجابية من أولئك الذين اشتركوا في الاستبيان.

نتائج البحث أظهرت أن هناك علاقة بين جنس المستطلع (ذكر أو أنثى) وبين نسبة ثقته بالشرطة، فنسبة عالية من الرجال اختارت مواقف انتقادية وسلبية مقابل نسبة كبيرة من النساء التي اختارت اجابات أكثر اعتدالاً. ولكن لم ترصد علاقات واضحة، منهجية وتتابعيه مع باقي المتغيرات (مثل عدد سنوات التعليم، الدخل، الدين، مكان السكن) وبين الثقة بالشرطة.

إلا انه تبين أن لعدد سنوات التعليم والسكن في منطقة المركز كانت علاقة سلبية لتقييم سلوك الشرطة لسنوات التعليم أيضاً كان تأثير سلبي لتقييم عمل الشرطة بكل ما يتعلق في مصادرة الأراضي هدم البيوت وتفريق المظاهرات.

مقارنة بين مواقف المستطلعين حسب الشرائح الاجتماعية أظهرت عدم وجود اختلافات منهجية بين المستطلعين بناء على دينهم، منطقة سكناهم، أو نوع بلدتهم. فنتائج البحث لم تظهر اختلافات واضحة بين المسلمين والمسيحيين أو بين سكان الجليل المثالث والنقب سواء كانت المواقف ايجابية أو سلبية. كذلك الأمر بالنسبة للمدن المختلطة.

ولكن بالنسبة لموضوع تصرفات الشرطة مع السكان العرب، وجدت النسبة الاعلى للمجيبين التي تعتمد على الانتقاد وعلى مواقف سلبية بكل واحدة من السلوكيات التي فحصت. وهناك كانت أهمية للمتغيرات المختلفة. معظم المجيبين أجابوا على أن الشرطة تميز في تعاملها 3. 76 % , تغالي في استعمالها للقوة: 2. 59 % , عدائية 57 % وغير عادلة بتصرفاتها 68.6 % . أكثر من ثلاثة أرباع المجيبين أجابوا بأن تصرفات الشرطة أساسها التمييز. نسبة الرجال في هذه النقطة والذين كانت لهم آراء انتقادية سلبية كانت أكثر من نسبة النساء. نسبة الأكاديميين التي أجابت بان الشرطة

تميز في تعاملها على أساس قومي, كانت أكثر من نسبة الذين أنها دراستهم الابتدائية. كما أن نسبة الذين أجابوا على أن هذا البند (التمييز) كانت أعلى عند سكان البلدات المختلطة أكثر من مناطق سكنية أخرى. الادعاء السائد والمسيطر في المقابلات المعمقة كان أن الشرطة سلبية عندما يكون المتضررون من العرب وإيجابية عندما يكون المتضررون من اليهود. مع ذلك تبين في النتائج ان شرطة السير هي الاقل تمييزا بين الوحدات المختلفة. "واضح جدا أن شرطة السير تعاقب العرب أكثر من اليهود ولكن تمييزها هذا هو أقل من وحدات شرطية أخرى".

تظهر النتائج أيضا وجود علاقة سلبية بين الثقافة وبين تقدير تصرفات الشرطة. مواقف المتعلمين هي أكثر انتقادية لانهم مطلعون وواعون أكثر على عمل الشرطة كما ان لهم توقعات اكثر منها.

علاقة اضافية وجدت ايضا بين المنطقة الجغرافية وبين تقدير عمل الشرطة. حسب هذا المقياس فان معدل اجابات سكان منطقة المركز كان اقل بصورة واضحة من معدل الاجابات عند باقي المناطق. هناك علاقة بين الجنس وبين تقييم تصرفات الشرطة وفقه فان الرجال الذين اختاروا اجابات متطرفة كان اعلى من نسبة النساء اللواتي اخترن هذه الاجابات. النساء بشكل عام والعربيات بشكل خاص اقل عرضة للتعامل مع الشرطة.

في فحص تقييم مهام الشرطة وعملها اظهرت النتائج انه في مجالات المحافظة على الممتلكات, تسوية الخلافات المحلية, والتعامل بالمتاجرة وتعاطي المخدرات كانت نسبة المجيبين بالسلب حول تصرفات الشرطة اكثر من المجيبين بالايجاب. انتقادات حول موضوع تسوية الخلافات والتعامل مع تعاطي المخدرات والمتاجرة بها ظهرت ايضا في المقابلات المعمقة "مثل معظم العكاويين بت اشعر وذوت في داخلي ان للشرطة دور في انتشار المخدرات في عكا كذلك لها يد في الخصومات بين

الجيران". بالرغم من عدم وجود ما يثبت ذلك الا أن مجرد ذكره قد يؤثر على رؤية الشرطة وعملها.

تقييم عمل ومعالجة الشرطة لمواضيع تفريق المظاهرات, مصادرة اراضي وهدم البيوت كان سلبيا جدا.

غالبية وصلت إلي 84 % رأت ان معالجة الشرطة لهذه المحاولات هي سلبية وسلبية جدا. هذه النسبة المرتفعة تدل على السلبية الشديدة لعمل الشرطة برأي المستطلعين. نتيجة مشابهة ايضا ظهرت في نتائج المقابلات المفتوحة والمعمقة. لقد اشار رجال المجتمع وقياديه إلى الصورة العنيفة والمؤلمة في عمل الشرطة بما يتعلق في هدم البيوت وتفريق المظاهرات. "بأم عيني أرى كيف تقوم الشرطة بالتكيل بالعرب الاسرائيليين في المظاهرات". "إن هدم البيوت والتعامل مع المظاهرات السياسية هو عنف من قبل الشرطة". المبحوثون يرون بعيون وطنية عمل الشرطة ويعتقدون بان الشرطة هي اداة لتنفيذ قرارات سياسية لذلك هذه القوة مرتفعة جدا.

يوجد ايضا علاقة سلبية بين تقييم معالجة الشرطة لمواضيع مصادرة الاراضي وهدم البيوت وتفريق المظاهرات, وبين الثقافة. هذا نابع من ان المتعلمين لديهم معرفة واطلاع اكثر على مواضيع من هذا النوع.

نتائج البحث دلت على عدم وجود علاقة واضحة بين باقي المتغيرات وبين تقييم معالجة الشرطة لمواضيع متعلقة بالنظام العام.

تفيد النتائج إلي انه كلما كان تصرف الشرطة له علاقة بالجانب القومي كانت المواقف اكثر سلبية ضد الشرطة من قبل المواطنين العرب. هذه النتيجة ظهرت في الاساليب الثلاثة التي اعتمد عليها البحث. هذه النتائج تشير إلي ان الجانب القومي له الاهمية القصوى في تحليل نتائج مواقف المواطنين العرب تجاه الشرطة.

على المستوى التنفيذي فحص تقييم الجمهور حول بعض الخدمات مثل الوقت الذي يعطى للرد على الهاتف, مدة الانتظار في محطة الشرطة حتى ينظر بامرهم, وانتشار

محطات الشرطة في البلدان العربية. نسبة الذين اجابوا على ان انتشار محطات الشرطة ومدة الانتظار لتلقي الخدمة في محطة الشرطة هو غير مرض, اكثر من نسبة الذين اجابوا بان هذه الاعمال مرضية. كما يبدو فان الامن الشخصي للمواطنين العرب غير مستقر لذلك هم معنيون بزيادة عدد محطات الشرطة في مناطقهم السكنية.

فحص البحث أيضا تقييم الجمهور لخدمات تثقيفية مثل الاخذ بعين الاعتبار الثقافة العربية, التعاون مع القيادة المحلية ووجود مواد ارشادية باللغة العربية. معظم المجيبين اجابوا بان خدمات الشرطة غير كافية ولا تاخذ بعين الاعتبار الثقافة العربية كاقلية واشتكوا من عدم وجود مواد ارشادية باللغة العربية.

معظم المجيبين اجابوا بانه لم يطرأ أي تغيير في عمل الشرطة في السنوات الاخيرة بالنسبة لعمل الشرطة الجماهيرية, المحافظة على الممتلكات, تسوية الخلافات المحلية, والمحافظة على حياة المواطنين. بالمقابل نصف المجيبين اجابوا بان مهام وعمل الشرطة بما يتعلق في تنفيذ قوانين السير تحسنت.

بالرغم من المواقف الانتقادية السلبية للكثير من المواطنين العرب ضد الشرطة, فان قسما كبيرا منهم معني بتحسين العلاقات بين الشرطة وبين الوسط العربي. فمثلا اغلبية 57 % من الذين سئلوا يريدون ان تتخذ الشرطة رجال شرطة عربا ضمن صفوفها, وغالبية 72 % منهم معنيون بتقوية الشرطة الجماهيرية. نسبة متشابهة تريد ان تضاعف الشرطة تواجدها في البلدان العربية. هذه النتائج تظهر ان المواقف السلبية في مواضيع مختلفة ضد الشرطة ليست اراء ايديولوجية. كلها اراء تركز على انتقادات وتوقعات لعلاقة اكثر عادلة وطيبة. المطالبة بزيادة الشرطيين العرب ودعم الشرطة الجماهيرية تظهر ان المواطنين العرب لا يرون بالانضمام لصفوف الشرطة على انه خيانة وطنية.

من اجل فحص العلاقات بين تقييم تصرفات الشرطة وبين المتغيرات الاخرى, بني مقياس لتقييم تصرفات الشرطة. معدل منخفض للمقياس يشير إلى مواقف اكثر انتقادية وسلبية.

وجدت علاقة وثيقة بين مقياس تصرفات الشرطة وبين تقييم الجمهور العربي للعلاقة بين الدولة ومؤسساتها, وبين هذا الوسط. نصف المجيبين اجابوا بانهم راضون عن العلاقة العامة للدولة بهم. اقل من نصف المجتمع العربي قدر بان هناك تمييز ضده في مؤسسات الدولة التي فحصت.

معدل المقياس الاعلى وجد عند المجيبين بانهم راضون عن علاقة الدولة بهم والذين شملوا كلمة إسرائيلي في تعريفهم لهويتهم والذين رأوا بان المؤسسات في الدولة تتعامل معهم بدون تمييز.

كان من الممكن الانتباه إلى انه يوجد فجوة بين مواقف الجمهور في الاستبيان الهاتفي (البحث الكمي) وبين المقابلات المفتوحة والمعمقة والمجموعات البؤرية (البحث الكيفي). لظاهرة الاختلاف بين المواقف العامة للسكان في البحث التلفوني وبين مواقف الذين اشتركوا في المقابلات والمجموعات البؤرية, هنالك تفسيران اثنان: الأول يتطرق إلى ان القيادة العربية ورجال المجتمع يظهران مواقف انتقادية ضد السلطة بكل مركباتها وبضمنها الشرطة اثباتات على ذلك نجدها في بحث سامي سموحة 2005.

التفسير الثاني هو تفسير يتعلق بمنهجية البحث واساليبه (الميتودولوجية) حيث ان نسبة التشكك من الاستبيان الهاتفي عند مجموعات الاقلية في المواضيع الشائكة وذات الحساسية كالبحث الذي امامنا, هي دائما مرتفعة.

استنتاجات

يوجد تقييم انشطاري لمواقف المواطنين العرب في إسرائيل في تقييمهم للشرطة. إلا أن معظم الجمهور عبر عن عدم ثقة في وحدات حرس الحدود وفي الوحدات الخاصة. هذان الجسمان مسؤولان عن المجالات القومية السياسية باعتقاد الجمهور لذلك فإن العلاقة معهم امتازت بالسلبية الشديدة.

هناك علاقات تبادلية بين ثقة الجمهور العربي بوحدة الشرطة وبين رضاهم عن عمل ومهام هذه الوحدات. هكذا مثلا شرطة السير والتي يركز عملها على امور مدنية حازت على نسبة معينة من الثقة ولتقييم نسبي ايجابي. بالمقابل الوحدات التي تعمل في تنظيم علاقات الاغلبية بالاقلية او بأقسام تابعة لها مثل شرطة الحدود او الوحدات الخاصة حازت على نسبة ثقة منخفضة ولتقييم سلبي لعملها ومهامها.

اثبات اخر لازدواجية العلاقة بين الشرطة وبين العرب في إسرائيل, هو انه بالرغم من الانتقادات لقسم كبير من هذا الجمهور إلا أنهم بنفس الوقت يؤيدون تقوية العلاقة معها. يمكن أن نرى ذلك بمطالبتهم تقوية الحوار بين القيادة المحلية وبين الشرطة: بمطالبتهم مضاعفة عدد محطات الشرطة في البلدات العربية و بمطالبتهم تقوية الشرطة الجماهيرية. هذا استنتاج واضح ومهم يجب اخذه بعين الاعتبار عند تخطيط نوعية العلاقة التي ستسود في المستقبل بين العرب مواطني الدولة وبين شرطة إسرائيل.

هناك علاقات تبادلية بين تقييم الجمهور العربي لعلاقة الدولة ومؤسساتها وبين موافقه حول الشرطة. ممكن الافتراض على ان تغييرات في تقييم علاقة الدولة ومؤسساتها مع المواطنين العرب سوف يكون له نفس التأثير لعلاقة المواطنين العرب بالشرطة وتغييرات في مواقفهم سوف تؤدي إلي تغييرات مشابهة في علاقتهم مع الدولة ومؤسساتها.

هذا الاستنتاج يلائم الاستنتاج السابق انه بالرغم من الانتقادات بالامكان تحسين نموذج الشرطة عن طريق تغيير العلاقة من وجهة نظر المواطنين العرب في إسرائيل.

توصيات

على الشرطة إقامة طواقم تفكير خاصة من اجل فحص ما هي الأدوات والآليات التي من خلالها يمكن تحسين تقييم عمل الشرطة وتقييم تصرفاتها لدى المواطنين العرب في إسرائيل.

يجب محاولة ايجاد انماط العمل والمركبات التي جعلت شرطة السير تحصل على تقييم ايجابي وتطبيقه بمجالات اخرى لعمل الشرطة مثل تسوية الخلافات المحلية ومواجهة تعاطي المخدرات.

يجب فحص مميزات تاهيل وعمل وحدة حرس الحدود وذلك بهدف رفع نسبة الرضا من عملهم.

في موضوع هدم البيوت هناك حاجة لتفكير شامل يعتمد على استثمار معرفة وطاقات مختصين عرب من مجال العلوم السلوكية والاجتماعية من اجل المساعدة في توجيه الشرطة لتنفيذ مثل هذه المهام لكي تكون ردود الفعل لدى الجمهور العربي اكثر اعتدالاً على اعمال الشرطة.

على الشرطة ان تعمق معرفتها بالثقافة العربية. يجب التشديد على معرفة هذه الثقافة في جميع مراكز الشرطة التي تتعامل مع السكان العرب. نقترح تطوير آليات بصورة دورات او ورشات بهدف تعميق فهم الثقافة العربية بعاداتها وتقاليدها لدى رجال الشرطة. على الشرطة أن تعمل على تعميق معرفة كوادرها للغة العربية.

يجب تطوير مقاييس تصف الخدمات التي تقدمها الشرطة للجمهور العربي ونشر هذه المعلومات للجمهور كما ان عليها عرض معلومات تتعلق بطبيعة عملها وانجازاتها في البلدات العربية مثلا نشر معطيات حول نسبة انخفاض حوادث الطرق في منطقة معينة او معطيات حول نسبة الجريمة. كل ذلك لإعلام الجمهور العربي بالاجراءات والفعاليات التي تقوم بها الشرطة.

على الشرطة نشر نتائج هذا البحث بين صفوف الشرطيين بشكل عام والذين يتعاملون مع الوسط العربي بشكل خاص. على الشرطة تنظيم ايام دراسية تنطرق فيها إلى طرق عملها بمساعدة الجمهور من اجل جعل الانتقادات التي ظهرت في هذا البحث اكثر اعتدالا. بالاضافة إلى ذلك على الشرطة زيادة وتنوع الاليات والطرق في تعاملها مع الوسط العربي على سبيل المثال لا الحصر, العمل مع وسطاء او اشخاص لهم مكانتهم من اجل حل خلافات بالاتفاق.

هنالك حاجة ماسة لتذويت وشرعنة مراكز الشرطة الجماهيرية عن طريق المبادرة بحملات مختلفة والتي من شأنها رفع مستوى التعامل بين المواطنين العرب وبين افراد الشرطة الجماهيرية. بالإضافة إلى ذلك يجب تعريف عمل مركز الشرطة الجماهيرية بصورة واضحة وذلك لمنعه من القيام بفعاليات غير تابعة لعمله. امثلة على فعاليات شرعية هي المبادرة ل"ايام مفتوحة" خلالها يدعى الجمهور العربي إلى مراكز الشرطة ليتعرف على الشرطيين العاملين فيها, اعطاء محاضرات في موضوع الامن والامان في الاطر التربوية في البلدة. هذه الامور تتيح امكانية الحوار بين الوسط العربي وبين الشرطة الجماهيرية لمعرفة طبيعة عملها والخدمات التي تقدمها للوسط العربي والتي من شأنها تقويته.

يجب فحص الخطوات التي من الممكن ان تضاعف الحوار بين القيادات المحلية وبين قادة الشرطة الجماهيرية مثلا مشاركة القيادات المحلية في التقارير التي تعد بعد احداث عنيفة وشادة بهدف استخلاص العبر.

على الشرطة ان تعمل على رفع مستوى الارتباط بين المواطنين العرب وبينها عن طريق فحص هذا الارتباط عند المؤسسات الاخرى ومحاولة استنساخ هذه الطرق التي انتهجوها من اجل تقديم ذلك مثلاً: اقامة ايام مفتوحة للجمهور في محطات الشرطة، تنظيم زيارات للشباب إلى مراكز الشرطة ومحطاتها.

على الشرطة ان تفحص كيف يمكنها استغلال العلاقة بين تقييم الجمهور العربي لعلاقته بالدولة وبين تقييمه للشرطة. يجب أن تفحص الشرطة تأثير حملة من شأنها تقوية ارتباط الجمهور العربي بالدولة وبين تقييمه للشرطة.

מבוא

הערבים אזרחי ישראל שמחקר זה מתמקד בעמדותיהם, הם מיעוט גדול, יליד ומובחן לאומית, דתית ותרבותית מקבוצת הרוב היהודי (עלי, 2006). נכון לשנת 2005 היווה הציבור הערבי מעט פחות מחמישית מכלל האוכלוסייה (כולל מזרח ירושלים) בישראל. הציבור הערבי מתגורר בעיקר ביישובים הנמצאים בגליל, במשולש, בנגב ובערים המעורבות (גאנס, עלי ואבו גאבר, 2005).

חציון שנות הלימוד בקרב הציבור הערבי מגיל 15 ומעלה הוא 10 שנים, מעט מעל 5% מהאוכלוסייה למדו 16 שנים ומעלה. תוחלת העוני בציבור הערבי על פי הכנסה כלכלית הגיעה למעל מחצית ממשקי הבית, מעל מחצית מהנפשות וקרוב לשני שליש מהילדים נחשבים עניים (חיידר, 2005).

נתונים אלה, הנוגעים לרמות ההשכלה והעוני בציבור הערבי, מהווים ביטוי למעמד ציבור זה בחברה הישראלית. מעמד הציבור הערבי בישראל כמיעוט מושפע מגורמים נוספים. התגברות המתח הפנימי בחברה הישראלית והתעצמות הקונפליקט עם הפלסטינים הם דוגמאות לביטויי המחלוקת השונות המשפיעים על יחסי הציבור רוב ומיעוט. המתח בין קבוצות המיעוט וקבוצות הרוב מחדד את הצורך בהבנת רחשי הציבור הערבי כלפי משטרת ישראל. ציבור זה הינו אחד מצרכני שירותי המשטרה וככזה חשוב להבין את צרכיו, עמדותיו ודרישותיו ממשטרת ישראל.

המחקר בחן כיצד הציבור הערבי מעריך את התנהגות המשטרה, תפקודה, שמירתה על הסדר הציבורי והשירות שהיא מציעה. בנוסף בחן המחקר את מידת האמון של הציבור הערבי במשטרה. נערך אפיון של ההערכות שנמצאו על פי משתני הרקע המפלחים את הציבור הערבי למגזרים. נבחנו גורמים שונים העשויים להיות קשורים לעמדות כלפי המשטרה כגון הערכת יחס המדינה ומוסדותיה, מגע קודם עם המשטרה ועמדות כלפי שיתוף פעולה עם המשטרה. לבסוף נבדקו הערכות כלפי יוזמות שונות העשויות לשפר את עבודת המשטרה.

פרק א - סקר ספרות

מאפייני הציבור הערבי

נכון לשנת 2005 מנתה אוכלוסיית ישראל כ-6,921,400 אזרחים, מתוכה 1,356,900 ערבים (כ-1,100,000 ללא תושבי מזרח ירושלים). הציבור הערבי מהווה כ-19.4% מכלל האוכלוסייה (כולל מזרח ירושלים). הריכוזים העיקריים של הערבים אזרחי ישראל הם בגליל (כ-56.5%), במשולש (כ-23%), בנגב (כ-12%) ובערים המערבות (כ-8.5%). בגליל, כ-87% מכלל האוכלוסייה הערבית מתגוררים ב-107 יישובים ערביים, 8% מתגוררים ביישובים מעורבים והיתר ביישובים ערביים לא מוכרים (גאנס, עלי ואבו-גאבר, 2005).

האוכלוסייה הערבית הינה צעירה מאוד. ילדים עד גיל 14 מהווים 41.2% ממנה, ונוער עד גיל 19 מהווה כ-49% מכלל האוכלוסייה. הגיל החציוני של אוכלוסייה זו הוא כ-19.4 שנים (לעומת 30 שנים בקרב האוכלוסייה היהודית). בני 65 ומעלה מהווים כ-3.2% מן האוכלוסייה (לעומת 11.3% בקרב האוכלוסייה היהודית). תוחלת החיים באוכלוסייה הערבית היא 74.3 שנים בקרב הגברים (לעומת 76.7 שנים בקרב הגברים היהודים) ו-77.2 שנים בקרב נשים (לעומת 80.3 בקרב הנשים היהודיות). (גאנס, עלי ואבו גאבר, 2005).

אוכלוסיית הערבים אזרחי ישראל הינה הטרוגנית מבחינת הרכבה הדתי. כ-82.4% הינם מוסלמים, כ-8.6% הם נוצרים, והדרוזים מהווים כ-9%. הנשים מהוות רוב, כ-51.5% מכלל האוכלוסייה, והגברים מונים כ-48.5% מתוכה (חיידר, 2005).

חציון שנות הלימוד בקרב האוכלוסייה הערבית מגיל 15 ומעלה הינו 10 שנים (12.6 שנים בקרב האוכלוסייה היהודית). 6.3% מהאוכלוסייה הערבית למדו 16 שנים ומעלה (לעומת 18.8% בקרב האוכלוסייה היהודית).

האוכלוסייה הערבית בישראל היא אוכלוסייה ענייה יחסית. תחולת העוני לפי הכנסה כלכלית הגיעה ל-56.8% ממשקי הבית, 59.1% מהנפשות ו-65.9% מהילדים. רוב האוכלוסייה הערבית היא אוכלוסיית פועלים (חיידר, 2005).

כללי

יחסי קבוצת הרוב וקבוצות המיעוט במדינות דמוקרטיות מאופיינים באמצעות שלושה מודלים עיקריים: "הפרדיגמה הליברלית-אינטגרטיבית", "הפרדיגמה הקונסוציונלית (ההסכמית)" ו"הפרדיגמה האתנית" (חסייסי, 2005).

במסגרת הפרדיגמה הליברלית-אינטגרטיבית המדינה שואפת ליצור זהות קיבוצית מגשרת הבנויה על האזרחות המשותפת, ואף להעניק לזהות זו קדימות על פני כל הזהויות הקיבוציות המקוריות של בני הקבוצות השונות בחברה. בתמצית, המדינה עוסקת כאן בפרויקט של "בינוי אומה" (Hechter, 1999, Moor, 2001). רוב מדינות ההגירה המערביות, הן 'החדשות' – כמו ארצות-הברית ואוסטרליה, והן 'הוותיקות' – מדינות אירופה – משתייכות לפרדיגמה זו. מדינות

אלו נבדלות בין לבין עצמן בעוצמת הנמרצות שבה פועלת המדינה בנתיב בינוי האומה. צרפת לא דומה (בעוצמת גישתה הרפובליקנית) לארצות הברית, וזו לא דומה לקנדה. קנדה, ובמיוחד "קנדה האנגלית", מפעילה מידה חלשה במיוחד של מדיניות הטמעה אל תוך תרבות משותפת והיא מקפידה להעניק לתרבות זו תווים מגוונים וכותרת של "רב-תרבותיות".

הפרדיגמה הקונסוציונלית (או מתכונת הפשרה והשותפות) היא דפוס יחסים בין קבוצת הרוב וקבוצות המיעוט שאיננו אינטגרטיבי. המדינה מקבלת את השונות בין הקבוצות בחברה ואת ההפרדה החברתית כנתון מבני ואולי קבוע של החברה. את המתח הטמון בהפרדה זו היא חותרת לצמצם בדרך של שיתוף וחלוקת כוח (power sharing) בין הקבוצות ואוטונומיה לענייניה המרכזיים של כל קבוצה, כך שתתאפשר מסגרת מדינית בעלת אופי שיתופי רב קבוצתי. קבוצות המיעוט הן שותפות לשלטון, והן בעלות עצמאות-אוטונומיה בתחומים חשובים של חייהן הקהילתיים. גם בפרדיגמה הזו, בדומה לפרדיגמה הליברלית-אינטגרטיבית, המדינה היא ניטראלית: אין לה קשר מוגבר לאחת הקבוצות

(Lijphart, 1977). שוויץ ובלגיה הן בין הדוגמאות המוכרות.

בפרדיגמה האתנית המדינה מקבלת ואף חותרת לשמירת הנפרדות החברתית בין הקבוצות. בניגוד לפרדיגמה הקונסוציונלית המדינה בפרדיגמה האתנית לא מהווה גורם היוצר שותפות בין הקבוצות. היא מזוהה רק עם הקבוצה השלטת. אין היא מתיימרת למלא תפקיד ניטראלי של מתווך או בורר הוגן ביניהן

(Lustick, 1979). העדפה זו מתבטאת בנגישות גבוהה יותר של אחת הקבוצות למנגנוני המדינה (State Apparatus) ושליטה בסמליה. יש לכך השלכה מובהקת על איכותה של הדמוקרטיה המתהווה במדינה על פי מתכונת זו. עקב ההפרה של עיקרון השוויון בין הקבוצות, נוצרת דמוקרטיה 'פגומה' (נויברגר, 1997).

שלושת הפרדיגמות מלוות בדרך כלל במתחים לא מבוטלים בין הקבוצות השונות המרכיבות את החברה. בחלק מהמדינות הדמוקרטיות מתחים אלה יוצרים שסעים.

בחלק מהדמוקרטיות השסועות (בעיקר במתכונת האתנית) אי ההסכמה בין המיעוט לרוב נוגעת בסוגיות יסוד מהותיות בחברה. שאלות המפתח לצורך הגדרת היחסים נוגעות למוכנות המיעוט לקבל את הנחות היסוד של קבוצת הרוב ולאמצעים בהם ישתמש המיעוט להשגת תכליותיו במקרה של אי קבלת הנחות יסוד אלה. לאור עומק אי ההסכמה סביב תכליותיה הראויות של החברה (לדוגמא שימוש במחאה אלימה) עלולה או עשויה עמדת המיעוט לבטא אי נאמנות למשטר. ביטויי המחאה של המיעוט יוצרים איום על קבוצת הרוב. תחושת איום זו מחדדת את מרכיב הביטחון הלאומי ביחסים בין הקבוצות. קבוצת המיעוט נחשדת כי בנסיבות מסוימות היא תהווה איום ונטל על המערכת הביטחונית בכלל ועל ביטחון הפנים בפרט. חברות שסועות במתכונת האתנית מקיימות תנאי מינימום דמוקרטיים. עם זאת איכות הדמוקרטיה היא דינמית ומשתנה לכיוון חיזוק או כרסום הדמוקרטיה, בין השאר, כפונקציה של מידת האיום הנתפש מקבוצת המיעוט. ככל שירדת תחושת האיום הנתפשת מצד המיעוט מתגברת הנטייה לחיזוק

ערכים דמוקרטיים בחברה. ככל שעולה תחושת איום זו עולה הסיכוי לכרסום בזכויות הדמוקרטיות של המיעוט ולירידה באיכותה הכללית של הדמוקרטיה. (חסייסי, 2005).

שלושת הפרדיגמות מבטאות מימד אחד של יחסי מיעוט ורוב. אנו מציעים לבחון את יחסי השוויון בין קבוצות אלה כמימד נוסף ליחסים ביניהן.

בקוטב אחד של יחסי השוויון נמצאת חברה המקיימת שוויון מלא בין קבוצותיה. בחברה זו אין הבדלי דת גזע ומין ועמדה זו קבועה ביסודות המגדירים את החברה. המודל האמריקאי מתקרב לביטוי יחסים אלה, כאשר השוויון מעוגן בחוקת ארצות הברית.

הקוטב השני של יחסי השוויון הוא חוסר שוויון. בחברה זו קבוצת הרוב נהנית מזכויות שאין למיעוט.

בין שני הקטבים של יחסי השוויון בין קבוצות הרוב והמיעוט מצוי מצב השוויון המסויג. בחברה זו קיים שוויון מלא בין כל חברי הקבוצה למעט בנושאים בהם קיים אי שוויון מפורש.

יש להדגיש כי לנושא יחסי השוויון ואי השוויון קיים היבט אובייקטיבי לפיו מודדים את היחסים על פי קריטריונים כמותיים ואובייקטיביים. מעבר למדידה זו קיימת גם התפישה הסובייקטיבית של יחסים אלה. עשוי להתפתח מצב במסגרתו קיימים יחסים הקרובים לשוויון מלא מבחינה אובייקטיבית ועם זאת ייתפשו יחסים אלה כלא שוויוניים מבחינה סובייקטיבית.

מתכונת היחסים בין קבוצת הרוב היהודי לקבוצת המיעוט הערבי בישראל מזכירה את הפרדיגמה האתנית. בתוך פרדיגמה זו קיים מצב של שוויון מסויג. במסגרת זו בולטים יחסי אי השוויון מצד הרוב כלפי המיעוט, ומנגד, מצד המיעוט, חוסר נאמנות למשטר, מחאה ומאבק אלים לשינוי המציאות החברתית, שלרוב נתקלים בתגובה של המשטרה וכוחות הביטחון (Barzilai, 2003).

ישראל רואה עצמה מדינה דמוקרטית המקיימת שוויון בין אזרחיה, ובה בעת היא רואה עצמה מדינה יהודית השומרת על צביונה היהודי. למיעוט הערבי מעמד של אזרחים בעלי זכויות שוות במדינה הדמוקרטית, עד אשר עולה סוגיית יהודיות המדינה. לרוב לסוגיית יהודיות המדינה עליונות על סוגיית המדינה הדמוקרטית (ראה חוק השבות).

על פי עקרון השוויון המסויג ניתן היה לצפות כי יחס רשויות המדינה למיעוט הערבי יהיה דומה ליחסן לרוב היהודי. זאת על בסיס ההנחה כי מרבית האינטראקציות בין הציבור הערבי לרשויות המדינה אינן מציגות קשר בין זהותו הלאומית של מקבל השירות לבין מהות השירות שהוא מקבל.

יחס רשויות המדינה כלפי הציבור הערבי

סקירות קודמות של תפקודי רשויות המדינה העלו ביטויי אי שוויון ביחסן כלפי הציבור היהודי מול הציבור הערבי.

מסקירה ביקורתית של החוקים בישראל שכתב קרצ'מר (Kretzmer, 2002) עולה כי הציבור הערבי בישראל סובל מהפליה מצד הרשות המחוקקת. על פי סקירה זו בניגוד לעקרון השוויון הקיים על פי חוק, שוררת הפליה רבה כלפי האזרחים הערבים בישראל (סמוחה, 1996). ביטויי הפליה זו מופיעים בין היתר בחוק יסוד: חוק השבות ובחוק הגיוס לצה"ל, המלווה בהטבות הניתנות ליוצאי השירות הצבאי.

יחס הרשות המבצעת כלפי הציבור הערבי לוקה גם הוא בביטויי אי שוויון. חלוקה לא שוויונית ובלתי הוגנת של שירותי ממשלה היא מצב יומיומי. תמיכת משרד הפנים ברשויות הערביות המקומיות לפי נפש קטנה באופן משמעותי מתמיכתו ברשויות יהודיות מקבילות. המפעלים שנועדו לצמצם פערים עדתיים וחברתיים אינם מופעלים למען הציבור הערבי. (סמוחה 1996).

קיימים מספר מחקרים מהם ניתן להסיק על היחסים בין הציבור הערבי לבין הרשות השופטת ומערכת אכיפת החוק. Zureik et al. (1993) חקר עמדות כלפי הממסד מתוך גישה המתייחסת לחברות משוסעות. חברות משוסעות הן חברות בהן קיים שסע חברתי, עדתי, לאומי או על בסיס גזע. בחברות אלה, תושבי אזורים פריפריאליים הנכשלים כלכלית מודעים יותר מהציבור הרחב לצדק חברתי או לחסרונם. כמו כן ההבדלים בגישות הקבוצות השונות למשאבים ולכוח בחברה קשורים להבדלים בתפיסת החוק ומוסדותיו כצודקים או הוגנים. הקבוצות החלשות יותר תופסות את החוק כצודק פחות.

לאחר שנות ה-80 נחקר יחס המערכת המשפטית כלפי הציבור הערבי בישראל וכלפי הציבור היהודי. בדיקה של תפקוד המערכת המשפטית הראתה שיעורי הרשעה גבוהים יותר בקרב הערבים אזרחי ישראל ואילו בקרב היהודים יותר מקרים של הפניה לקצין מבחן (כהן ופלמור 1985); עונשי מאסר רבים יותר לערבים אזרחי ישראל בהשוואה לאזרחים היהודים (פרישטיק 1983); יותר מקרים של מאסר על תנאי בקרב האזרחים היהודים (פישמן וסורוקה 1980); סגירות תיקים רבות יותר מחוסר עניין ציבורי בקרב אזרחים יהודים מאשר בקרב הערבים אזרחי ישראל (Cohen, 1989). בנוסף למחקרים אלה, חאג', יחיא, טייכמן ורהב (1994), מצאו פערים לטובת היהודים בסוג העונש ובאורך עונשי המאסר.

פישמן ורטנר (1997) בדקו במחקרם הבדלים בכל שלבי קבלת ההחלטות במערכת בתי המשפט לאורך זמן (בין השנים 1980-1992). במסגרת המחקר נבדקו

כ-97,000 תיקים מתוך קובץ רישום פלילי של משטרת ישראל. כמו כן נלקחו בחשבון משתנים כמו סוג העברה ומשתני רקע כמו סגירת תיקים, הרשעות ועונשי מאסר קודמים. החוקרים מצאו הבדלים לרעת הערבים אזרחי ישראל בכל שלבי קבלת ההחלטות. תוצאות המחקר העלו כי: "... ההסתברות של ערבי להיות מורשע גבוהה יותר מזו של יהודי באופן עקבי" ביחס למרבית קבוצות העברה שנבחנו.

גם בשלב גזר הדין נמצאו פערים ברורים בין יהודים לערבים אזרחי ישראל. בקרב אנשים ללא הרשעה קודמת ההסתברות למאסר ערבים אזרחי ישראל עמדה על כ-20% לעומת ההסתברות למאסר יהודים, שעמדה על 12% בלבד. לגבי בעלי הרשעות קודמות נשמר יחס דומה של הסתברות למאסר, שיעור כמעט כפול בקרב מורשעים ערבים אזרחי ישראל בהשוואה ליהודים. החוקרים בדקו גם את הטענה שהאוכלוסייה הערבית היא אוכלוסייה מיוחדת, המהווה סיכון ביטחוני ולכן דרושה מעורבות גבוהה יותר של מערכת אכיפת החוק בעת הטיפול בה. נבדקו שיעורי העברות נגד ביטחון המדינה בקרב ערבים ובקרב יהודים ולא נמצאו הבדלים משמעותיים בין הקבוצות (פישמן ורטנר, 1997).

מחקר נוסף בחן את היחסים בין לאום השופט ולאום הקורבן. המחקר התבסס על 3,229 תיקים מבית המשפט המחוזי בחיפה ובנצרת, בין השנים 1985-2000 (פישמן ורטנר, 2000). גם במחקר זה נמצא כי לנאשם ערבי סיכוי גדול יותר לקבל עונש מהסיכוי של נאשם יהודי. מעניין כי השופטים הערבים נמצאו כמחמירים יותר עם הנאשמים הערבים מאשר עם היהודים, בהשוואה לשופטים היהודיים. ללאום הקורבן לא הייתה השפעה על החלטת השופטים היהודים אך בקרב השופטים הערבים נמצאה נטייה להחמיר את העונש לנאשם (ערבי או יהודי ללא הבדל) כאשר קורבן הפשע או העבירה היה יהודי, ולהקל בעונש כאשר הקורבן היה ערבי. פישמן ורטנר טענו כי קיימת שחיקה בהתייחסות הנורמטיבית לשלטון החוק והדגישו כי הסטריאוטיפים והדעות הקדומות המאפיינים את החברה הישראלית חלחו לבתי המשפט (פישמן ורטנר 2000).

רגב (2004) בחנה כיצד תופסים ערבים ויהודים את יחס מערכת אכיפת החוק כלפי הקבוצות השונות. ממחקרה עלה כי יהודים וערבים הסכימו שקיים יחס שונה ולא שוויוני של מערכת אכיפת החוק כלפי ערבים ויהודים. כך למשל, נבדקים יהודים וערבים הסכימו עם ההיגד שעד יהודי נתפס אמין יותר בבית המשפט מעד ערבי. בנוסף, גם יהודים וגם ערבים האמינו שנאשמים ערבים מקבלים עונשים חמורים יותר מאשר הנאשמים היהודים על אותה עברה. נבדקים יהודים וערבים הסכימו עם הטענה כי המשטרה מתייחסת לערבים, בעיקר למוסלמים, באופן ביקורתי יותר מאשר כלפי היהודים. האופן בו תפסו היהודים את מערכת אכיפת החוק היה שונה מזה של הערבים. הערבים היו ביקורתיים יותר כלפי בתי המשפט והמשטרה. הם האמינו כי קיימים חוקים מפלים לרעת הציבור הערבי. כמו כן הם נטו פחות להאמין שרשויות אכיפת החוק פועלות בשוויוניות כלפי יהודים וערבים.

קיימים מספר הסברים לביטויי אי השוויון כפי שהובאו במחקרים שהוצגו. אחד מהם מתאר את הסיבה להפליה מצד השופטים הערבים כתוצאה משאיפתם להיראות כמיישרים קו עם השופטים המשתייכים לרוב היהודי (פישמן ורטנר 2000).

ממצאי מחקרים אלה מעידים על ייצוג יתר של ציבור הערבים אזרחי ישראל בהליכים המשפטיים ובמערכת אכיפת החוק.

מספר תיאוריות מציעות סיבות לייצוג היתר של הציבור הערבי במערכות אלה. אחת העבודות המוקדמות בתחום עבריינות נוער במגזר הערבי היא עבודתו של Reifen (1965) שניסה להסביר את עבריינות הנוער על ידי תהליך המודרניזציה בחברה הערבית. מצד אחד הרחוב הישראלי

מושך את בני הנוער הערביים, מאידך קשה להם להתערות בחברה הישראלית. הדבר יוצר בלבול ומעלה את הסיכוי לעבריינות.

גם Shoham et. al (1975) הסכימו עם גישה זו והאמינו כי דחיית הנורמות המסורתיות מגבירה את המשיכה של בני הנוער הערביים לתרבות רחוב ועבריינות. חוקרים בשנות ה-80 (Tolenado,1984; Hassin, 1986, 1987) הוסיפו את גורמי הניכור ותחושת ההפליה כסיבות לעבריינות בקרב בני הנוער הערביים.

חלוצי גישה אחרת "תלו את האשם" בבני המיעוטים וטענו כי הפשיעה נובעת מתרבות העוני. תומכי הגישה טענו כי מצבם הכלכלי הנחות וחוסר יכולתם להתערות בחברת הרוב הם הסיבות לייצוג היתר של בני המיעוטים בפשיעה. המיעוטים ממשיכים לחיות באזורים בעלי שיעורי אבטלה גבוהים, המרוחקים מהפוליטיקה ומרכזי התרבות. ככל שהם מודעים יותר למצבם הנחות, כך פוחתת הנטייה או הרצון שלהם לפעול על פי חוקי החברה (Wilson 1987, 1993;) (Lea & Young 1984

Korn (2000) לעומת זאת הציעה לקחת בחשבון את סביבת הלך הרוחות הפוליטי ומסגרת הזמן בהם נערך המחקר בעת בחינת ייצוג היתר. Korn טענה שלא נוכל להסתפק במסגרות התיאורטיות המוצעות לנו על ידי המחקר בארה"ב או בבריטניה משום שהציבור הערבי בארץ הינו בעל סטאטוס פוליטי ייחודי ואינו כשאר המיעוטים בעולם. מחקרה מתייחס לתקופה של עד 1966, כאשר הערבים אזרחי ישראל היו תחת משטר צבאי והמדינה גייסה את החוק לצורך שליטה בהם. נוצרו חוקים ייחודיים לערבים אזרחי ישראל, שנועדו לשמור מפני פגיעתם בביטחון המדינה. דוגמא לחוק זה מתבטאת בהגבלת התנועה של ציבור זה. כתוצאה מכך, פעולה יומיומית פשוטה כמו ביקור משפחה בכפר אחר נחשבה לעברה. מצב זה הביא לשיעורי פשיעה גבוהים יותר בקרב הערבים אזרחי ישראל בהשוואה ליהודים באותה תקופה. חוקים אלה אמנם לא קיימים כיום אך עדיין קיימת התייחסות שונה לציבור הערבי בארץ לעומת ההתייחסות למיעוטים אחרים במדינות שונות בעולם. הציבור הערבי בישראל עדיין נתפס כאיום פוטנציאלי על בטחון המדינה.

קיום אי השוויון ביחסי רשויות המדינה כלפי הרוב וקבוצות המיעוט הוא אחד הגורמים המשפיעים על היחסים בין הקבוצות. עם זאת קיימים גורמים נוספים המשפיעים על יחסים אלה, ביניהם המחלוקת הפוליטית והמחלוקת הדתית.

השעיים בחברה הישראלית

חמישה שעיים עיקריים מפלגים את אוכלוסיית מדינת ישראל. שש פוליטי, שש חילוני-דתי, שש מעמדי, שש עדתי ושש לאומי (Smootha, 1993). כך, לדוגמא, אנו עדים לעימותים בין המשטרה לבין החרדים על רקע מחלוקת בענייני דת ומדינה, ועימותים בין הצבא והמשטרה (בישראל) לבין המתנחלים על רקע המחלוקת לגבי ההסדר המדיני עם הפלסטינים. עד כה, תדירות ועוצמת האירועים בין הערבים אזרחי ישראל למשטרה בלטו יותר מכל ביטוי אחר של שש חברתי, הן בנסיבותיהן והן בחומרת תוצאותיהן (חסייסי, 2005).

מעמד הציבור הערבי בישראל

ציבור הערבים אזרחי ישראל הוא קבוצת מיעוט במדינה, אך מעמדו שונה באופן מהותי ממעמדן של קבוצות מיעוט בחברה המערבית כגון הסקוטים באנגליה או הפרוטסטנטים בצפון אירלנד. ייחודיות הציבור הערבי בישראל מתבטאת בכך שמבחינה אזרחית הוא חלק מהמדינה. עם זאת, הוא מהווה חלק מהציבור הפלסטיני המצוי בקונפליקט מתמשך עם מדינת ישראל (עלי, 2004; עלי, 1998). המחלוקת הפוליטית בין המיעוט הערבי לרוב היהודי בישראל מבוססת על יחסי הקבוצות שהתהוו ב-1948. הן הרוב היהודי והן המיעוט הערבי רואים את עצמם כבני עמים ילידיים ותובעים זכויות כמעט בלעדיות על אותה טריטוריה. שתי הקבוצות רואות בה מולדת אולטימטיבית (סמוחה, 2005; עלי, 1998).

המחלוקת הפוליטית

חוקרים מתארים את עיקרי המחלוקת בין ציבור הערבים אזרחי ישראל ליהודים במדינה סביב שלושה צירים: (סמוחה, 2004).

א. ישראל כמדינה יהודית מול ישראל כמדינת כל אזרחיה.

עם הקמתה הכריזה מדינת ישראל על עצמה כמולדת העם היהודי. מוסדותיה וסמליה המרכזיים הם יהודיים, החל מדגלה וסמלה וכלה במוסד הרבנות הראשית. חוק השבות מקנה ליהודים העולים אליה אזרחות מיידית וסיוע קליטה בארץ. מערכות החינוך מלמדות את תולדות הציונות וזו משמשת בחברה הישראלית כאידיאולוגיה מכוננת. פועל יוצא מהצגת מדינת ישראל כמדינת העם היהודי הוא קיום זכויות עודפות לציבור היהודי בהשוואה לקבוצות אחרות במדינה. התפיסה המגדירה את ישראל כמדינת כל אזרחיה (תפישה המחייבת שוויון מלא בין האזרחים, עובדה המתנגשת עם זכויות היתר המוקנות מטעם המדינה לרוב היהודי) לא מכירה בזכויות היתר שהגדירה המדינה לציבור היהודי ותובעת שוויון מלא ללא הבדל לכל האזרחים. הניגוד בין שתי הגדרות המדינה הינו ציר מרכזי במחלוקת.

ב. הערבים אזרחי ישראל כבעלי זכויות פרט מול היותם בעלי זכויות מיעוט לאומי.

הציבור היהודי מוכן לתת לציבור הערבי זכויות פרט באופן עקרוני, אך אינו מוכן לתת לו זכויות של מיעוט לאומי. הציבור הערבי, לעומת זאת, מתנגד להגדרת מדינת ישראל כמדינה יהודית

ציונית (סמוחה, 1996). הוא מנוע מלהגיש לכנסת רשימה השוללת את הגדרת ישראל כמדינה יהודית ציונית. נוצר מצב בו זכויות המיעוט, המוגדרות על ידי הרוב, אינן מקובלות על המיעוט. יתרה מכך, תמיכת הערבים אזרחי ישראל בשאיפות הלאומיות הפלסטיניות מגבירה את חששו של הרוב היהודי להעניק לציבור זה זכויות שהן מעבר לזכויות הפרט. המדינה אם כן, מסתפקת בהכרת הציבור הערבי כבעל שפה ודת אך לא מעבר לכך (סמוחה, 1996).

ג. שותפות מלאה מול שותפות חלקית בממסד השלטוני.

המפלגות הערביות מנועות ונמנעות מכניסה לקואליציה בשל התנגדותן לציבון היהודי ציוני של מדינת ישראל ובשל אי נכונות הממשלות בישראל להזמין למשא ומתן קואליציוני. זאת מסיבות פוליטיות ואידיאולוגיות על אף הנכונות לכך שהביעה לפחות אחת מהמפלגות הערביות, מפלגת רע"ם. במקביל לכך הזדהות הציבור הערבי עם השאיפות הלאומיות של הציבור הפלסטיני בעזה ובגדה המערבית נתפשת על ידי המפלגות היהודיות כאיום אפשרי על קיומה של מדינת ישראל. שני גורמים אלה מונעים יצירת שותפות מלאה בממסד השלטוני המרכזי. עם זאת, במסגרת השלטון המקומי פועלות המפלגות הערביות ככל המפלגות האחרות (סמוחה, 1996).

פתרונות תיאורטיים למחלוקת

סוגיית ישראל כמדינה יהודית או דו-לאומית הביאה להצגת מספר פתרונות. סמוחה מציע מתן אוטונומיה תרבותית לערבים אזרחי ישראל. האוטונומיה תאפשר לציבור הערבי בישראל ניהול עצמי של מערכות החינוך, הדת והתרבות. הדבר דומה לאוטונומיה התרבותית ממנה נהנה המגזר החרדי (סמוחה, 2005). האוטונומיה תאפשר לערבים אזרחי ישראל לבחור האם להשתייך אליה או לא (למשל, תתאפשר הבחירה בין לימודים בבית ספר בשליטה ערבית לבין בית ספר בשליטה יהודית).

סמוחה מוסיף ואומר שהתנגדות השלטונות לרעיון נובעת מחשש שהאוטונומיה תשמש בסיס לכוח חדש עבור הציבור הערבי בישראל ותהווה מקור נוסף לחיכוכים ולתביעות מצדו. רוב ציבור הערבים אזרחי ישראל מתנגדים גם הם לרעיון. יש החוששים שהאוטונומיה התרבותית תפגע בסיכויי ההשתלבות שלהם בחברה הישראלית.

אלקרינאוי (2003) מייצג את הדעה שמנגד, הרואה באוטונומיה תרבותית סכנה עבור הציבור הערבי בישראל. הסכנה נובעת מהיות החברה הערבית חברה קולקטיבית, בה טובת הכלל קודמת לטובת הפרט. לדעתו על אף הקולות התומכים באוטונומיה תרבותית משמאל ומימין, החברה היהודית ברובה עדיין רואה את רעיון האוטונומיה התרבותית כחציית קו אדום, העלולה להשפיע על זהות המדינה. בהעדר הסכמה אמיתית לא יתקבל הסיוע הנדרש מצד מדינת ישראל ליישום רעיון זה. תחת האוטונומיה התרבותית תיווצר חברת עוני נזקקת וחלשה כתוצאה ממצבו הכלכלי של הציבור הערבי בישראל וממבנה החברה הערבית. האוטונומיה התרבותית עלולה גם לאפשר תופעות חברתיות-תרבותיות שאינן מתאימות לעידן המודרני כמו נקמת דם ופוליגמיה. הפערים בין הציבור הערבי לציבור היהודי יגדלו, והממסד יתקשה לסייע בגישורם. אלקרינאוי מייצג את הדוגלים בשילוב הציבור הערבי בחברה הישראלית, אותה הוא מצפה לראות כחברה פלורליסטית, המקיימת כבוד הדדי בין הקבוצות האתניות המרכיבות אותה. הוא מאמין שיש

להתמודד עם חשש הציבור היהודי מהשתלבות משמעותית יותר של הערבים אזרחי ישראל בחברה ולהקטינו. תקוותו היא ששילוב אמיתי יוביל לשוויון, בעוד שאוטונומיה תרבותית תעמיק לדעתו את הפערים. כמובן שהממסד צריך לסייע בתהליך השילוב. לטענתו כבר היום רואים מגמה של שילוב הערבים אזרחי ישראל במדינה, תוך שמירה על זהותם.

אחד הפתרונות התופס לאחרונה תאוצה הועלה ע"י שייח' ראיד סלאח, מנהיג הפלג הצפוני של התנועה האסלאמית. תמצית הפתרון היא הקמת מוג'מתע עיסאמי (קהילה בלתי תלויה) לערבים בישראל.

לשימוש במושג זה סימוכין בספרות. גישה זו מתייחסת לקהילות שבונות את עצמן (self-made communities). אלו הן קהילות של מוסדות עצמאיים שמתהוות תחת מנגנון-על שמארגן, מפקח, מגשר ומנווט את צעדיהן. רעיון זה מתייחס לניסיון של תנועות פונדמנטליסטיות (לא רק המוסלמיות) להקים חברה אלטרנטיבית לזו ההגמונית (מודרנית, מסורתית או במעבר).

תכליתו של הרעיון בישראל, כפי שמנוסח על-ידי מנהיגי התנועה האסלאמית בישראל, היא כינון חברה אינטגרטיבית המנהלת את מוסדותיה ואת חייה. חברה זו תהיה משוחררת מהלחץ המאיים שנכפה מצד הממסד הישראלי, לטענת הוגה הרעיון. פרויקט זה הינו מרובה שלבים וארוך טווח, והליבה שלו היא בהקמת מוסדות עצמאיים מקומיים בתחילה כשבשלב הסופי יוקם ארגון גג שיאגד את כלל המוסדות תחתיו. כדוגמאות לכך מציין השייח' סלאח חברות חקלאיות, מפעלים, חברות מסחריות, בנוסף לבתי ספר קהילתיים, בתי חולים, בנקים קהילתיים ואיגודים מקצועיים.

בשלביו המתקדמים או הסופיים שואף פרויקט הקהילה הבלתי תלויה לניהול חיי המוסלמים בישראל באורח אוטונומי, ריבוני וסוברני ברוח דת האסלאם (עלי, 2006).

מגמות עתידיות ליחסים בין הערבים אזרחי ישראל ומדינת ישראל

שתי תזות מרכזיות חוזות את עתיד הסכסוך בין הרוב היהודי לציבור הערבי בישראל. הראשונה פותחה על ידי רכס (1981) (בתוך גאנס אסעד, 1996). על פי הטענה המרכזית של התיאוריה, הערבים אזרחי ישראל מקצינים לאורך השנים את עמדתם וימשיכו במגמת ההקצנה. לפי "תזת ההקצנה" פועלים בציבור הערבי בישראל כוחות כגון פלסטיניזציה, איסלמיזציה ומודרניזציה חלקית ומתסכלת. כוחות אלה מלווים בתחושה כי בחברה הישראלית מתקיים סחף רדיקלי לימין, האתנוצנטריות בה גוברת, ומדיניותה מפלה ומזניחה את הציבור הערבי. המגמות הסותרות דוחפות את היהודים והערבים אזרחי ישראל לעבר פיצוץ אלים. המודל צופה לא רק ערעור עתידי על אופייה של המדינה אלא גם על קיומה כמדינה עצמאית. הקצנת עמדות הצדדים תוביל, על פיו, גם לגיבוש רצונם של הערבים אזרחי ישראל להתנתקות גיאוגרפית של הגליל והמשולש וסיפוחם למדינה ערבית שכנה (גאנס, 1996).

מודל אחר להבנת עתיד היחסים בין היהודים לערבים אזרחי ישראל מוצג על ידי סמוחה וניתן לכנותו כמודל ההסתגלות ההדדית. לפי מודל זה קיימים מספר כוחות ממתנים ביחסים בין יהודים לערבים אזרחי ישראל כמו הפוליטיזציה, קרי, הבנת המצב הפוליטי וניסיונות לפעול לשיפורו במסגרת המדינה תוך יצירת חיבור לחברה הישראלית וקידום תהליך הישראליות. קיימים תהליכים ממתנים גם מכיוון המדינה דוגמת הדמוקרטיזציה, המדגישה זכויות אדם ואזרח, ומאפשרת לערבים אזרחי ישראל לפעול במסגרת חוקי המדינה. תהליך השלום על עליותיו ומורדותיו תורם גם הוא להרגעת הרוחות. סמוחה מציג כדוגמה לצעדים ממתנים את הבחנת ישראל בקו הירוק ובשטחי הגדה והרצועה ואת ההשלמה ההדרגתית של הציבור עם מציאות קיומו של מיעוט ערבי במדינה (סמוחה, 2004).

עד עתה נסקרו ההיבטים האזרחיים של המחלוקת הפוליטית, אך אלו אינם מהווים את המחלוקת כולה. היבט חשוב במיוחד הוא ההיבט הלאומי. אירועי אינתיפדת אל אקצא מבטאים היבט זה מאחר ופרצו על רקע איום על הסמלים הלאומיים והדתיים של הלאום הערבי, הכולל את תושבי הגדה המערבית ורצועת עזה ואת הציבור הערבי בישראל.

אירועי אינתיפדת אל אקצא, אוקטובר 2000

אירועי אינתיפדת אל אקצא החלו בתאריך 28.9.00 כתוצאה מביקורו של חבר הכנסת דאז, אריאל שרון (בליווי חברי כנסת ואנשי ימין אחרים) בהר הבית (אל-חרם אל-שריף). הביקור נתפס בעיני הציבור הערבי כצעד פרובוקטיבי שפגע בקודש הקודשים של הערבים והמוסלמים בעולם ובישראל, מסגד אל-אקצא. המהומות שהחלו בעקבותיו התפשטו למזרח ירושלים עוד באותו היום. למחרת, בתאריך 29.9.00, נערכה בהר הבית (אל-חרם אל-שריף) תפילת יום השישי, ולאחריה חלק מהמתפללים החלו להתפרע במקום. המשטרה ניסתה לדכא את המהומות בכוח. כתוצאה מהעימות נהרגו שבעה פלסטינים ונפצעו למעלה ממאה מידי כוחות אכיפת החוק. למחרת היום התקיימו כשלושים הפגנות באזור הגליל והמשולש וחלקן התפתחו בהמשך להפרות סדר. במספר מקומות הוכרזה שביתה והתקיימו תהלוכות מחאה שאושרו ע"י המשטרה. וועדת המעקב לענייני האוכלוסייה הערבית הכריזה יום אבל על שבעת ההרוגים והכריזה על שביתה כללית למחרת. עיריות ומועצות מקומיות ערביות אימצו את החלטת השביתה ותנועות פוליטיות וגופים אחרים פעלו להפצת כרוזים שקראו לאמץ את החלטות הוועדה. בחלק מהיישובים ההפגנות התלקחו לאלימות, והמשטרה ניסתה לדכא אותן על ידי שימוש בכוח מופרז. כתוצאה מכך נהרגו שנים-עשר אזרחים ערבים, תושב מרצועת עזה ששהה בעיר אום אל-פחם ואזרח יהודי. במקביל התנהלו בשטחי הרשות הפלסטינית קרבות בין חיילי צה"ל לצעירים פלסטינים. אירועי אוקטובר החלו בתאריך 1.10.00 ונמשכו עשרה ימים. האירועים דעכו והסתיימו בתאריך 10.10.00.

דו"ח וועדת אור (2003) קבע כי "האירועים שהתחוללו באוקטובר-נובמבר 2000 במגזר הערבי היו חסרי תקדים בחומרתם, בכל ההיסטוריה של המדינה מאז הקמתה". עוד קבע הדו"ח כי "לאירועים אלה היו תוצאות קשות. הם סיכנו באופן מוחשי את חייהם ואת רכושם של רבים ואף גרמו למותם ולפציעתם של לא מעטים. הם פגעו קשות במרקם החיים המשותפים במדינה וסיכנו את עתידו" (דו"ח וועדת אור, 2003). הדו"ח הצביע על תהליכים מסוימים שהתרחשו בציבור

הערבי לפני פריצת ההתנגשויות. הוא תיאר הפליה, קיפוח ומצוקה לצד תהליכי רדיקליזציה שהובילו אנשי ציבור ערביים. "במרוצת השנים שקדמו לאוקטובר 2000 הלכו ורבו ההפגנות במגזר הערבי שהידרדרו למעשי אלימות ולהתנגשויות עם המשטרה. בדיקתם... מעלה שתכיפותם צברה תאוצה" (דו"ח וועדת אור, 2003). כותבי הדו"ח התרשמו כי הסיבות לאירועים האלימים נטועות ביחסי הציבור הערבי ומדינת ישראל: "אופיים החריג ותוצאותיהם החמורות של האירועים הם תולדה של גורמי עומק, אשר יצרו מצב נפיץ בקרב הציבור הערבי בישראל. גורמים אלה...כשלו בחוסר התמודדות מעמיקה ומקיפה עם הבעיות הקשות שמעמיד קיום מיעוט גדול של ערבים בתוך המדינה היהודית. הטיפול הממשלתי במגזר הערבי התאפיין ברובו בהזנחה ובקיפוח. הממסד לא גילה רגישות מספקת לצרכי המגזר הערבי, ולא פעל די על מנת להקצות את משאבי המדינה באופן שוויוני גם למגזר הזה...בעת ובעונה אחת לא נעשה די כדי לאכוף את החוק במגזר הערבי, והשתרשו במגזר זה תופעות בלתי לגיטימיות ובלתי רצויות" (דו"ח וועדת אור, 2003).

המסקנה הברורה העולה מאירועים אלה נוגעת לפגיעה הקשה שהתרחשה ביחסי האזרחים הערבים עם מנגנוני אכיפת החוק. הערבים אזרחי ישראל ייחסו למשטרה עוינות, יחסי איבה, ומיליטריזם והמשטרה ייחסה להם ונדליזם ואי כיבוד החוק.

המחלוקת הדתית

גורם נוסף המשפיע על יחסי הגומלין בין הציבור הערבי והציבור היהודי בישראל הוא המחלוקת הדתית, שנובעת מעליית הפונדמנטליזם הדתי היהודי והאסלאמי בישראל. מגמה זו תורמת להרחבת השסע בין שתי הקבוצות ואף לליבויו (עלי, 2006). רכס (Rekhes, 1997) תיאר במאמרו את התפתחות התנועה האסלאמית בישראל. הוא טען שמלחמת 67' הביאה במידה רבה לעליית האסלאם הפונדמנטליסטי בקרב הציבור הערבי בארץ. הגישה הישירה לקודשי האסלאם בחברון ובירושלים כתוצאה מהמלחמה עוררה רגשות דתיים מגוונים. עליית האסלאם הפונדמנטליסטי באה למלא חלל שנוצר בעקבות מלחמת 48' אשר במהלכה נטשה ההנהגה הדתית - רוחנית את השטח. אחד הביטויים לעליית האסלאם הקיצוני היה הקמת המועצה המוסלמית העליונה במזרח ירושלים לאחר מלחמת 67'. בשנות ה-80 העמיק המשבר האידיאולוגי בעולם הערבי. אחת הסיבות לכך הייתה האינתיפאדה כנגד הכיבוש הישראלי וכנגד ההנהגה הפלסטינית הממוסדת שכשלה בניסיון שחרור השטחים. אחד מגילויי האינתיפאדה היה צמיחת הג'יהאד האסלאמי ותנועת החמאס שהיוו ביטוי להתבססות הפונדמנטליזם האסלאמי בחברה הפלסטינית בשטחים. התנועה האסלאמית בישראל שהתחזקה בשלהי שנות ה-70 ובראשית שנות ה-80 ניזונה גם ממשבר פוליטי בזירה המקומית, שאפשר לה להתקיים כאלטרנטיבה לחדלונם של הגופים האחרים (דוגמת רק"ח). צמיחת הזרם האסלאמי הוא גם תוצאה של שינויים חברתיים כלכליים. פערים ברמות הפיתוח והתעלמות הרשויות ממצוקת המגזר הערבי גרמו לתחושת קיפוח שהביאה לרגשות מרירות ותסכול. נוצרה כמיהה לסדר חברתי חדש והאסלאם הפונדמנטליסטי בא לספק מענה לצורך זה. כך, משנות ה-70, החלה התחזקות הדרגתית של רגש השייכות האסלאמי של הערבים בישראל.

התנועה האסלאמית התחזקה במישור המוניציפלי בעקבות פעילותה בשנות ה-80 וה-90. השאלה האם להשתתף בבחירות לכנסת עוררה מחלוקת פנימית קשה, שהובילה ליצירת שני מחנות: הזרם הפרגמטי, התומך בהשתתפות, והזרם הרדיקלי, המתנגד לה. בעקבות השתתפות התנועה בבחירות '96 התפלגה התנועה לשני פלגים שמוכרים כפלג הדרומי והפלג הצפוני (עלי, 1998; Rekhess, 1997). עלי מדגיש שחלק ניכר מהפילוג הוא תוצאה של מאוויים אישיים ויחסי שררה בתוך התנועה האסלאמית ולא רק גורמים אידיאולוגיים בין דוגמטיזם לפרגמטיזם (Ali, 2004).

השילוב של התחזקות הזהות הדתית בקרב המוסלמים בישראל והתחזקות הפונדמנטליזם היהודי עלול לגרום לעימותים קשים במיוחד בין הערבים אזרחי המדינה למשטרה ולכוחות אכיפת החוק (עלי, 2004). יחס רשויות המדינה כלפי הציבור היהודי והערבי לוקה באי שוויון. אי שוויון זה מתבטא בפעילות הרשות המחוקקת, השופטת ובמערכת אכיפת החוק. לפי תיאורית הקיפוח היחסי של (Gurr, 1970), תחושת הקיפוח הסובייקטיבית של קבוצת מיעוט היא המשתנה המרכזי המשפיע על נכונות חברי הקבוצה לקחת את החוק לידיים. כמו כן, הצדקת השימוש באלימות נובעת מאי שביעות רצון מן המצב הקיים ואמונת חבר קבוצת המיעוט כי קבוצתו זכאית ליותר ממה שהיא מקבלת בפועל (חסייסי, פדהצור ובריכטה, 2000).

המחלוקת הפוליטית על היבטיה האזרחיים והלאומיים והמחלוקת הדתית מהוות בסיס לתחושות חוסר אמון במוסדות המדינה. ואכן, בסקר שבדק את רמות האמון של הציבור הערבי במספר מוסדות נמצא כי מוסדות הבריאות ובמיוחד בתי החולים זכו ברמת האמון הגבוהה ביותר. הממשלה זכתה ברמת האמון הנמוכה ביותר מבין המוסדות שנבדקו (סמוחה, 2005).

שילוב תחושות קיפוח עם רמות אמון נמוכות במוסדות המדינה עלול להוביל לשימוש באלימות (חסייסי, פדהצור ובריכטה, 2000). פדהצור מציין כי גם הציבור הערבי בישראל מדווח על תחושות קיפוח לאורך כל שנות קיומה של מדינת ישראל. תחושת הקיפוח קשורה במדיניות הפקעת הקרקעות ובתחושתו שחלוקת המשאבים הלאומיים בין יהודים וערבים אינה הוגנת. בעת בחינת יחסי המיעוט הערבי בישראל והמשטרה יש לקחת בחשבון את הרקע העובדתי והתיאורטי שהוצג עד כה.

יחסי מיעוט משטרה

יחסי המשטרה עם קבוצות חברתיות משקפים במידה רבה את המיזב החברתי של אותן קבוצות. מערכת היחסים בין קבוצות מיעוט לבין המשטרה במדינות דמוקרטיות ידועה כרווית מתחים. יחסים אלה מאופיינים בשכיחות גבוהה של עימותים אלימים, ייצוג-יתר של קבוצת המיעוט בבתי המעצר, עמדות שליליות של המיעוט כלפי המשטרה, וטרוניות כנגד יעילות לקויה ואי-שוויוניות בטיפול בקהילת המיעוט. ניתן לראות כי ככל שגדל המתח בין קבוצת המיעוט לבין קבוצת הרוב, גובר בהתאמה המתח בין קבוצת המיעוט למשטרה (חסייסי, 2005).

מעמד הציבור הערבי בישראל כפי שתואר מעורר שאלות לגבי עמדותיו כלפי המשטרה כזרוע מבצעת של מערכת אכיפת החוק במדינה, ומידת הלגיטימיות הניתנת לה מטעמו. רטנר ושות' (Rattner A., Yagil D., Pedahzur A., 2001) בדקו את התייחסות הערבים אזרחי ישראל לשלטון החוק והשוו אותה להתייחסות חילונים ודתיים יהודיים. ממחקרם עלה כי ברגע שהנורמה המשפטית של המדינה דורשת התנהגות המנוגדת לזו המתבקשת על ידי נורמה חלופית (למשל נורמה דתית), המחויבות לחוקי המדינה פוחתת. במקביל מצטמצמת הרגשת השייכות למדינה וההזדהות אתה. הסתמנה גם מגמה של עלייה בנכונות להפר חוק, ועלייה בשיעור הנכונות לקחת את החוק לידיים. המגמה נצפתה הן בקרב הציבור החרדי והן בקרב הציבור הערבי. ההתנגשות בין הנורמה המשפטית של המדינה לנורמה חלופית משפיעה גם על עמדות הציבור כלפי בתי המשפט וכלפי המשטרה. על פי המחקר "הנכונות לקחת את החוק לידיים קשורה לנכונות להפר את החוק כדי לשמור על עקרונות דתיים ועל ערכי מוסר; חוסר מחויבות לחוק קשור לחוסר תמיכה בחוק ולעליונות הנתפסת של חוקים אחרים על פני חוק המדינה; צדק נתפס קשור להוגנות הפעולות המיוחסות למשטרה ולבתי המשפט; ניכור קשור לזהות כישראלית ולמעורבות במתרחש במדינה. בנוסף, ניתן לראות כי הקשרים בין הגורמים הם בכיוון המצופה: קיים קשר חיובי בין המשתנים, למעט צדק אשר נתפס קשור בקשר שלילי למשתנים אחרים" (Rattner, A., Yagil, D., Pedahzur, A., 2001, p. 47).

גורם נוסף המשפיע על עמדות כלפי המשטרה הינו מוצא אתני (סמית, 2005). ברוב המחקרים שנערכו בארה"ב ובאנגליה נמצא כי מיעוטים אתניים מבטאים עמדות חיוביות כלפי המשטרה פחות מקבוצת הרוב (הלבנים). עם זאת, השפעות המוצא האתני על התפיסות מושפעות ממשתנים קונטקסטואליים ברמה מוניציפלית וברמת השכונה. הסיבה לעמדות השליליות כלפי המשטרה אינה ברורה. יש הטוענים כי העמדות מושפעות ממגע שלילי עם המשטרה, אחרים מייחסים השפעה לתנאים בשכונה.

סמית, שרביט, ורפאלי-הירש (2005) טוענים שקיימים מספר טעמים לקיום סקרי עמדות הציבור כלפי זרועות שונות של מערכת אכיפת החוק, להלן שלושה מהם:

א. שאלת הלגיטימיות של מערכת אכיפת החוק בעיני הציבור.

אכיפת החוק במשטרים דמוקרטיים דורשת נכונות לשיתוף פעולה הן מצד האזרחים והן מצד המערכת. מחד, רוב הציבור מביע את הסכמתו לעקרונות הנורמטיביים שנקבעים על ידי השלטון. מאידך, מערכת אכיפת החוק אוכפת את החוק על אותם חוגים שחורגים ממנו. אחד התנאים לפעולה כזו הוא תחושת הלגיטימיות שנותן הציבור לזרועות אכיפת החוק. נכונות הציבור לקבל על עצמו חוק ונכונות הציבור לראות בפעולות המשטרה פעולות לגיטימיות הן בסיס לעבודת המשטרה (סמית ושותפים, 2005).

ב. ההיבט התפעולי של עבודת המשטרה.

הכרה טובה יותר של הזירה התפעולית לרבות עמדות הציבור כלפי נושאי מפתח בעבודת המשטרה מאפשרת למשטרה לתכנן ולבצע את עבודתה באופן היעיל ביותר. חוקרים כמו Murty (1990), Roebuck & Smith, טוענים שלציבור חייבות להיות עמדות חיוביות כלפי המשטרה כדי שהאחרונה תוכל לפעול באופן יעיל. חוקר אחר, Cole (1999), טוען שלבעלי יחס שלילי כלפי מערכת אכיפת החוק יש נטייה חזקה יותר לעבור על החוק, לקחת את החוק לידיים ולהימנע מדיווח על עבירה על החוק. ההיבט התפעולי של עבודת המשטרה נשען על הכרת הזירה. המשטרה מעוניינת לדעת עד כמה הציבור מוכן לסייע בידה בביצוע משימותיה (Maxom, Hennigan, Sloane, 2002).

לשאלה זו השלכה ברורה על כמות הכוח שהמשטרה צריכה להקצות לביצוע משימותיה. המשטרה אמורה לצפות לפעולות התנגדות במקום בו סמכות המשטרה לא מקובלת על הציבור. למידת אמון הציבור במשטרה השלכה ישירה על נכונותו לסייע למשטרה בביצוע משימותיה. הסיוע נחלק לסיוע פעיל, כמו דיווח למשטרה על ביצוע פשע, ולסיוע סביל, שמתבטא באי-הפרעה לעבודת המשטרה (Davis et al, 2004; סמית ושותפים 2005).

ג. המימד הצרכני של עבודת המשטרה.

המשטרה אמורה לדעת מהן עמדות צרכניה על מנת לספק להם את השירות המתאים ביותר. בהיבט הצרכני של עבודת המשטרה, מחקרי עמדות הציבור דומים לסקרי שוק. הם מאפשרים ללמוד את הציפיות שיש לציבור כלפי המשטרה (Skogan, 2005; Tyler, 2005). מחקרים אלו גם מאפשרים למשטרה לזהות בצורה מפורטת יותר את צרכי הציבור (Hesketh, 1992) ולגלות פערים בין ציפיות הציבור לגבי אופן תפקודה ובין תפקודה בפועל (Field, 1990; סמית ושותפים, 2005).

עמדות הציבור הערבי כלפי בתי המשפט והמשטרה

השוואה בין עמדות הציבור הערבי בישראל כלפי המשטרה לעמדות הציבור היהודי כלפיה בשנת 2004 התייחסה בעיקר לממדים התפעוליים והצרכניים של עבודת המשטרה. השוואה זו העלתה כי הערכות המשטרה כמתייחסת ברצינות לפונים אליה, יעילה, נוהגת על פי צדק ומקצועית היו חיוביות יותר בקרב מרואיינים ערבים בהשוואה ליהודים. לעומת זאת, במדדים הבאים: אופן מילוי התפקידים; תפקוד המשטרה באזור המגורים; הפרזה בשימוש בכוח; מתן יחס לא שווה-מפלה; הערכות הציבור הערבי היו שליליות יותר מאלו של הציבור היהודי. סקר העמדות של סמית' ושותפים (2005) לא הראה הבדל משמעותי בין מרואיינים יהודים וערבים ביחס להערכת המשטרה כהוגנת.

הבדיקה הרב שנתית (2000-2004) של רטנר (2005) במסגרת המרכז לחקר פשיעה, משפט וחברה באוניברסיטת חיפה הדגישה גם היא את נושא תפיסת הוגנות המשטרה והאמון הניתן בה בקרב הציבור הערבי. שיעורי המסכימים עם ההיגד "המשטרה מבצעת את תפקידיה בצורה הוגנת" והמביעים אמון רב במשטרה בציבור הערבי בישראל עמדו על כשליש בשנת 2000. שיעורים אלה ירדו משמעותית בעקבות אירועי אינתיפאדת אל-אקצא באוקטובר 2000 ומאז הם נמצאים במגמת עלייה.

בהשוואת הבדיקה של רטנר (2005) לסמית ושותפים (2005) נראה כי קיימים פערים מהותיים לטובת סמית בתפיסת ההוגנות של המשטרה. עם זאת כאשר משווים את ממצאי הסקר של סמית ושותפים (2005) לזה של רטנר (2005) עולים שיעורים דומים של מדווחים על אמון רב או אמון מלא כלפי המשטרה בשני המחקרים. מעבר לכך, ניכר פער בולט בממצאים לטובת סמית ושותפים (2005) בתפיסת השוויוניות של עבודת משטרת ישראל. כשליש מהמשיבים בסקר של סמית ושותפים (2005) העריכו את עבודת המשטרה כשוויונית לעומת חמישית מהמשיבים בסקר של רטנר (2005).

המחקר של חסייסי (2005) שבדק גם הוא את עמדות הערבים אזרחי ישראל כלפי המשטרה, הראה כי עוינות הציבור הערבי כלפי אכיפת חוקי המדינה נובעת ממצב של ריחוק וזרות בין המשטרה לתושבים ביישובים הערביים. מצב זה נוצר עקב הנוכחות המוגבלת של אוכפי החוק ביישובים אלה, כתוצאה מהקצאה נמוכה של שוטרים לתחנות המשטרה המשרתות תושבים ערבים. הממצאים גם הראו כי מגע השוטרים עם ערבי אזרחי ישראל מצומצם יחסית למגע בין שוטרים לאזרח יהודי. המחקר התבסס על מדגם שכלל כ-500 ערבים תושבי הגליל ונעשתה בו השוואה לעמדות של כ-200 יהודים מאותו אזור (חסייסי, 2005).

מגע קודם עם המשטרה

מחקרים שונים מצביעים על כך שלציבור הערבי בישראל הסתברות גבוהה יותר לבוא במגע עם מערכת אכיפת החוק ולקבל ממנה יחס חמור יותר בהשוואה לציבור היהודי.

השאלה המתבקשת היא האם להסתברות יחסית זו יש השפעה על עמדות הערבים אזרחי ישראל כלפי משטרת ישראל. לפני שנתייחס לשאלה זו באופן ישיר נבחן האם למגע קודם עם המשטרה יש קשר לעמדות כלפי המשטרה.

תשובה חלקית לשאלה מצויה במחקרם של סמית ושותפים (2005). הם מדווחים על מחקרם של Brown & Benedict (2002), בו נמצא כי מגע חיובי עם המשטרה משפר את ההתייחסות למשטרה ולהיפך. אבל מגע קודם עם המשטרה אינו הגורם היחיד בעל השפעה על עמדות כלפיה. לציפיות האזרחים כלפי המשטרה יש השפעה על האופן בו הם יפרשו את המגע עימה. כאשר הציפיות לשירות עולות על השירות שמקבל האזרח בפועל, הוא נוטה לא להיות שבע רצון מהמגע עם המשטרה (Davis et al, 2004). גם לסוגיית יוזמי המגע עם המשטרה יש השפעה על שביעות

רצון מהמגע. מגעים שהציבור יוזם עם המשטרה זוכים לרמת שביעות רצון גבוהה יותר ממגעים שנעשים ביוזמת המשטרה (Cheurprakobkit, 2000).

מעבר להשפעת הגורם היוזם את המגע (הציבור או המשטרה) משפיעות גם תוצאות אותו מגע עם המשטרה על תפישתו. מגעים שלא הסתיימו בענישה (איסוף מידע, מתן התראה) הביאו למידת שביעות רצון גבוהה יותר מאלו שהסתיימו בענישה (קבלת דו"ח, חקירה במשטרה, מעצר וכו') (Australian Center For Policing Research, 2004).

מכיוון שההסתברות למגע עם מערכת אכיפת החוק גבוהה יותר בקרב הציבור הערבי לעומת הציבור היהודי, יתכן גם שמידת המגע בין הציבור הערבי למשטרה גבוהה יותר מזו שבין הציבור היהודי למשטרה. רמז לכך ניתן למצוא במחקר של סמית ושותפים (2005) המצביע על 31.9% מכלל המשתתפים במדגם (יהודים וערבים אזרחי ישראל) שדיווחו על מגע אישי כל שהוא עם שוטר במסגרת תפקידו בשנה האחרונה לעומת 32.8% מקרב המשיבים הערבים בלבד. לא נמסר האם ההבדל הינו מובהק מבחינה סטטיסטית. ממצאי המחקר של סמית ושותפים (2005) מצביעים על כך שבציבור הרחב (יהודים וערבים) "... הערכת האופן בו ממלאת המשטרה את תפקידיה, תפקוד המשטרה באזור המגורים והאמון במשטרה נמוכה יותר בקרב המרואיינים שבאו במגע עם המשטרה בהשוואה לאלו שלא באו עמה במגע" (סמית ושותפים, 2005, : 78). דפוס זה חוזר גם בהערכת המשטרה כהוגנת, יעילה, מגיבה במהירות לפונים אליה, נותנת יחס שווה ונוהגת על פי צדק ומקצועיות" (סמית ושותפים, 2005).

סיכום

סקירת הספרות מעלה מגוון רחב של נושאים בעלי השפעה על יחסי הגומלין בין קבוצות הרוב למיעוט בישראל. בין הגורמים השונים נמצאים ביטויי אי השוויון ביחס רשויות המדינה כלפי הציבור הערבי. המחלוקת הפוליטית בין הרוב היהודי למיעוט הערבי משפיעה גם היא על יחסי גומלין אלה. מחלוקת זו מוצאת את ביטויה האזרחי בקיום מדינת ישראל כמדינה יהודית מול קיומה כמדינת דמוקרטיה, ביחס המדינה לציבור הערבי כמיעוט לאומי הזכאי לזכויות קולקטיביות או כמיעוט לא יהודי, תרבותי או דתי, ובשיתוף הציבור הערבי במוסדות השלטון. אירועי אינתיפאדת אל-אקצא באוקטובר 2000 הם דוגמא להיבט הלאומי של המחלוקת הפוליטית. אירועים אלה הותירו השפעה ניכרת על מרקם היחסים בין הקבוצות. המחלוקת הדתית מהווה גורם נוסף המשפיע על יחסי רוב – מיעוט בישראל. התחזקות התנועה האסלאמית על פלגיה מדגישה את מגמת ההתפשטות של הפונדמנטליזם האסלאמי. מגמה זו והתחזקות הפונדמנטליזם היהודי שבאה לידי ביטוי בבית הנבחרים ובשלטון המקומי, העמיקו את המחלוקת הדתית.

יחסי הגומלין בין הציבור הערבי והציבור היהודי על חלק ממרכיביהם שהוצגו מהווים את תמונת הרקע התיאורטית בעת בחינת יחסי הציבור הערבי והמשטרה. תהליך אכיפת החוק האינטראקטיבי מצריך את הלגיטימציה של הציבור הערבי כלפי המשטרה. מיקום הציבור הערבי בחברה הישראלית (כתוצאה מיחסי רוב – מיעוט והמחלוקות שהוזכרו) והצורך בליגיטימציה מצדו כלפי המשטרה הם חלק מהנושאים המוגדרים על ידי הספרות המקצועית כגורמי מפתח

בעת חקירת עמדות הציבור הערבי בישראל כלפי המשטרה. גורמים אלה יוצרים את הדרישה לבדיקת עמדות הציבור הערבי כלפי משטרת ישראל. הכרת עמדות אלה והגורמים המשפיעים עליהן היא נדבך חשוב בהבנת יחסי הציבור הערבי והמשטרה כחלק מיחסי ציבור זה והמדינה.

פרק ב - שיטות המחקר

מטרות המחקר

מטרת המחקר הינה בחינת עמדות והערכות הציבור הערבי בישראל כלפי משטרת ישראל ומערכת אכיפת החוק. המחקר מיועד לאתר את ציפיותיו וצרכיו של הציבור הערבי בנושא זה ולמפות נקודות החוזק והתורפה בעמדות כלפי המשטרה. זאת, תוך אפיון העמדות וההערכות על פי מגזרי הציבור הערבי וזיהוי וניתוח מגמות ושינויים לאורך זמן. המחקר הנוכחי מיועד לשמש כלי מסייע לדרגים השונים במשרד לביטחון פנים בתהליכי קבלת ההחלטות וגיבוש מדיניות המשרד כלפי הציבור הערבי בישראל, מתוך שאיפה לשפר את השירות הניתן על ידי משטרת ישראל לציבור זה.

שאלות המחקר

על מנת להשיג את מטרות המחקר הוחלט להתמקד בשאלות הבאות:

- א. מהן עמדות הציבור הערבי בישראל כלפי המשטרה – התנהגותה, תפקודה, אופן טיפולה בנושאים הקשורים בסדר הציבורי, מאפייני השירות שלה. מה מידת האמון שלו בזרועותיה השונות?
- ב. מהם הגורמים המקיימים קשרים עם עמדות הציבור הערבי בישראל כלפי המשטרה:
 1. מהו הקשר בין הערכת הציבור הערבי בישראל את יחס המדינה אליו לבין עמדותיו כלפי המשטרה?
 2. מהו הקשר בין קיום מגע קודם עם המשטרה והערכת איכותו לבין עמדות הציבור הערבי כלפי המשטרה?
 3. מהו הקשר בין נכונות הציבור הערבי לשרת או להתנדב במשטרה ובין עמדותיו כלפיה?
- ג. האם קיימים קשרים בין מדד הערכת התנהגות המשטרה כלפי הציבור הערבי ובין משתנים נוספים כגון משתני רקע (גיל, אמונה דתית, השכלה ואזור מגורים), מגע קודם עם המשטרה, שביעות רצון מהמדינה, הגדרת ישראליות כחלק מהזהות הלאומית ושיתוף פעולה עם המשטרה?
- ד. מהן היוזמות המוערכות כבעלות פוטנציאל לשיפור הערכת הציבור הערבי את עבודת המשטרה?

שיטות המחקר

המחקר שילב מספר שיטות מחקר שכללו:

א. ראיונות עם חמישה-עשר מובילי דעת קהל³ בקרב ערביי ישראל בוצעו במהלך השנים 2003-2004. להלן התפלגות המרואיינים על פי עיסוקם:

2 אנשי תקשורת

3 פעילי ציבור

2 אקדמאים

1 איש אמנות

3 אנשי חינוך

4 אנשי שלטון מקומי

מטרות הראיונות היו זיהוי נושאי המפתח המשפיעים על עמדות המרואיינים כלפי משטרת ישראל ובחינת קשרי גומלין בין מוקדי עמדה שונים הבונים התייחסות כוללת כלפי המשטרה. ניתוח הראיונות התבצע לפי מספר תחומים השוואתיים, במגמה לבחון דמיון או שונות בין עמדות המרואיינים.

ב. שלוש קבוצות מיקוד שבוצעו בשנים 2004 - 2005. קבוצות המיקוד התנהלו בקרב תושבי יישובים הומוגניים (מוסלמים בלבד) ומעורבים (מוסלמים ונוצרים) בגליל. עיקרי הדברים שנאמרו במסגרתן מופיעים בנספח מספר 6.

ג. בוצע סקר טלפוני בשפה הערבית בקרב 884 נשאלים במהלך חודש אוגוסט 2005. השאלון והתפלגות התשובות לכל השאלות מופיעות בנספח 7.

המדגם

המדגם כלל נשאלים מכל סוגי היישובים הערביים בישראל. מספר הנשאלים הגבוה ביותר היה מתוך הערים הערביות בהתאם לייצוג האוכלוסייה על פי צורת יישובה. צורת היישוב השנייה בגודלה היא מועצות מקומיות ערביות בגליל, וגם לה היו נציגים בסקר. בסקר השתתפו גם תושבי המועצות המקומיות הערביות במשולש, תושבי ערים מעורבות ויישובים ערביים מעורבים, כמו גם יישובים נוצרים ויישובי הבדואים בגליל ובנגב, ובמועצות האזוריות.

ציבור הדרוזים לא נכלל בסקר.

³ רשימת אנשי המפתח מוצגת בנספח 2

שיטת הדגימה

בוצעה דגימת שכבות יחסית כאשר המשתנים המרבדים היו :

- א. אזור (ריכוזי האוכלוסייה הערבית)
 - ב. צורת ישוב מוניציפאלית (עירייה, מועצה מקומית או מועצה אזורית)
 - ג. הרכב יישוב (הומוגניות והטרוגניות לאומית, עדתית ודתית)
 - ד. גודל יישוב
 - ה. זהות דתית (מוסלמי לא בדווי, מוסלמי בדווי, נוצרי)
- נתונים סוציו-דמוגרפיים של הנשאלים מופיעים בנספח 3.

פרק ג' - ממצאים

פרק זה מציג את ממצאי הסקר כשבראשם עמדות הציבור הערבי כלפי המשטרה. לאחר מכן מוצגים גורמים שעשויים להיות בעלי השפעה על עמדות אלה כגון הערכת יחס המדינה ומוסדותיה כלפי הציבור הערבי, מגע קודם עם המשטרה ואיכותו ומשני הרקע המאפיינים את הנשאלים. נבחנו קשרים בין גורמי ההשפעה כביכול לעמדות עצמן. לבסוף נבדקו דרכי פעולה שונות לשיפור עמדות הציבור הערבי כלפי משטרת ישראל ודורגה מידת השפעתן על עמדות אלה.

עמדות כלפי המשטרה

עמדות הציבור הערבי כלפי משטרת ישראל נמדדו על פי חמישה מעגלי עמדה: הערכת הציבור את התנהגות המשטרה, מידת אמונו בה, הערכתו את תפקודה ואת טיפולה בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי, הערכתו את מאפייני השירות של המשטרה ואת השינויים בתפקודה בשנים האחרונות. ממצאי הסקר מצביעים על עמדות דו ערכיות של הציבור הערבי כלפי משטרת ישראל. להלן פירוט העמדות בכל אחד מהנושאים שהוזכרו:

הערכת התנהגות המשטרה

בחירת הערכות הציבור הערבי את התנהגות המשטרה כללה ארבעה ממדים: הוגנות, עוינות, שימוש מופרז בכוח והפליה. בדיקת הממצאים העלתה כי בין 56.9% ל- 76.7% מהמשיבים בסקר הטלפוני ענו כי התנהגות המשטרה היא "מפלה", "אינה הוגנת", "מפריזה בשימוש בכוח" ו-"עוינת". לעומתם בין כ- 24% לכ- 31% מהמשיבים ענו כי אין בהתנהגות המשטרה משום הפליה, שימוש מופרז בכוח, עוינות או חוסר הוגנות.

מעל שלושה רבעים (76.7%) מהמשיבים ענו כי בהתנהגות המשטרה כלפיהם יש הפליה: רבע (25.1%) מהמשיבים תיארו את יחס המשטרה אליהם "בהחלט מפלה" ומעל מחצית (51.1%) מהמשיבים תיארו את יחס המשטרה אליהם כ-"מפלה". קרוב לרבע (23.6%) מהמשיבים ענו שאין בהתנהגות המשטרה כלפיהם ביטוי להפליה. 8% מהמשיבים מכלל המדגם בחרו בתשובה "לא יודע". ממוצע התשובות לשאלה היה 2.01.

79.5% מהגברים ו- 73.1% מהנשים ענו כי התנהגות המשטרה "בהחלט מפלה" או "מפלה". שיעור בעלי ההשכלה האקדמית שענו כי התנהגות המשטרה "בהחלט מפלה" או "מפלה" (90.5%) היה גבוה משיעור בעלי ההשכלה היסודית שענו כך (65.2%). 73.1% מתושבי היישובים המעורבים ענו כי התנהגות המשטרה "בהחלט מפלה" או "מפלה". יותר מתושבי הערים המעורבות ענו כי הם חשים מופלים בהשוואה לתושבים בצורות ישוב אחרות.

בקרב חלק ניכר מחמישה- עשר אנשי הציבור שרואיינו לצורך המחקר רווחה הדעה שהמשטרה אינה אוכפת את החוק במידה שווה בין יהודים לערבים. להלן מספר דוגמאות שהעלו אנשי הציבור:

"המשטרה פסיבית כאשר הנפגעים הם ערבים ואקטיבית כשהנפגעים הם יהודים." "כשדגל פלסטין, שהוא חוקי במדינה, מורס, המשטרה רואה בזה סיכון, מורידה, חוקרת, עוצרת...אולם כשדגל כהנא, שאינו חוקי, מורס, אין המשטרה מתייחסת." עם זאת, משטרת התנועה נתפסת כפחות מפלה מיחידות אחרות: "ברור שמשטרה זו מענישה ערבים יותר מיהודים אולם ייתכן שהיחס המפלה שלה כלפי ערבים הוא פחות מאשר שאר זרועות המשטרה".

יותר ממחצית (59.1%) מהמשיבים בסקר הטלפוני ענו כי בהתנהגות המשטרה יש שימוש מופרז בכוח ו- 40.7% מהמשיבים ענו שהמשטרה אינה מפריזה בשימוש בכוח. ממוצע התשובות להיגד זה עמד על 2.30. אחוז הנמנעים ממתן תשובה מכלל המדגם עמד על 11%.

כמחצית (56.9%) מהמשיבים בסקר הטלפוני הסכימו עם ההיגד "התנהגות המשטרה היא עוינת" ו- 43% מהמשיבים התנגדו לו. קרוב לעשירית מהמשיבים (9.7%) בכלל המדגם נמנעו ממתן תשובה ביחס להיגד זה. מעל שני שליש (68.4%) מהמשיבים התנגדו להיגד הרביעי- "התנהגות המשטרה היא התנהגות הוגנת" ופחות משליש (31.3%) מהם הסכימו עמו⁴. עשירית (10.6%) מהמשיבים בכלל המדגם ענו "לא יודע". טבלה 1 מציגה את התפלגות התשובות (ההערכות) להיגדים המתארים את התנהגות המשטרה.

בבחינת קשרי הגומלין בין משתני הרקע להערכת התנהגות המשטרה נמצא כי להשכלה יש קשר שלילי עם הערכת התנהגות המשטרה. שיעור גבוה יותר של בעלי השכלה יסודית ענו כי התנהגות המשטרה אינה עוינת ($r = -1.25$), אינה מפריזה בשימוש בכוח ($r = -1.11$) והוגנת ($r = 1.82$). לעומת זאת שיעור גבוה יותר של בעלי השכלה אקדמית ענו כי התנהגות המשטרה עוינת, מפריזה בשימוש בכוח ואינה הוגנת. נמצא גם קשר בין המחוז ובין הערכת התנהגות המשטרה. ממוצעי התשובות של תושבי מחוז המרכז, על כל סוגי יישוביו (הפליה ממוצע 1.64, עוינות ממוצע 1.91, הפרזה בכוח ממוצע 2.09, הוגנות ממוצע 3.00) היו נמוכים יותר (חוץ מההיגד הנוגע להוגנות, בשל הניסוח ההפוך) באופן מובהק ממוצעי התשובות של תושבי שאר המחוזות. נמצא גם קשר בין משתנה המין והערכת התנהגות המשטרה. שיעור הנשים שענו כי התנהגות המשטרה עוינת או לא, הוגנת או לא ומפריזה בכוח או לא היה גבוה משיעור הגברים שענה כך. לעומת זאת, שיעור הגברים שענו כי התנהגות המשטרה בהחלט עוינת או בהחלט לא, בהחלט מפריזה בכוח או בהחלט לא ובהחלט הוגנת או בהחלט לא היה גבוה משיעור הנשים שענו כך. באופן כללי, נראה כי שיעורי הגברים שבחרו בתשובות קיצוניות יותר היו גבוהים משיעורי הנשים שבחרו בתשובות אלו.

⁴ שיעורי תשובות המשיבים שנקטו עמדה חושבו ללא שיעורי הנמנעים ממתן תשובה (המשיבים שענו "לא יודע")

טבלה מספר 1: הערכת הציבור הערבי את התנהגות המשטרה כלפיו⁵

שיעור העונים						
ממוצע התשובות	בהחלט כן	כן	לא	בהחלט לא	לא יודע	
	1	2	3	4		
הפליה	23.1%	47.1%	19.8%	2.0%	8.0%	2.01
מפריזה בכוח	12.9%	39.8%	32.9%	3.4%	11.0%	2.30
עוינת	11.2%	40.2%	35.4%	3.5%	9.7%	2.35
הוגנת*	2.3%	25.8%	40.4%	20.9%	10.6%	2.89

* ההיגד נוסח על דרך החיוב

מידת האמון ביחידות המשטרה

מידת האמון של הציבור הערבי במשטרה נבחנה על פי הערכת מידת האמון בכל אחת מהיחידות הבאות: משטרת התנועה, השיטור הקהילתי, המשטרה הכחולה, היחידות המיוחדות ומשמר הגבול. ממוצע התשובות הגבוה ביותר התקבל ביחס למשטרת התנועה ועמד על 3.16. כמעט שלושה רבעים (72.1%) מהמשיבים ענו שיש להם "אמון מלא", "אמון" או "אמון מסוים" במשטרת התנועה. למעל רבע (26.6%) מהמשיבים "כמעט אין אמון" או "אין אמון כלל" במשטרת התנועה. 1.2% מהמשיבים ענו כי אינם יודעים או שאין להם תשובה. מעל שני שלישי מהמשיבים (66.8%) ענו כי יש להם "אמון מלא", "אמון" או "אמון מסוים" ביחידות השיטור הקהילתי. ל-31.8% מהמשיבים "כמעט אין אמון" או "אין אמון כלל" ביחידות אלה. 1.5% מהמשיבים נמנעו ממתן תשובה.

ממוצע התשובות הנמוך ביותר התקבל לגבי מידת האמון במשמר הגבול ועמד על 2.42. פחות ממחצית (46.8%) מהמשיבים ענו שיש להם "אמון מלא", "אמון" או "אמון מסוים" במשמר הגבול. מעל מחצית (50.7%) מהמשיבים ענו ש"כמעט אין להם אמון" או ש"אין להם אמון כלל" במשמר הגבול. 2.5% מהמשיבים ענו כי אינם יודעים או שאין להם תשובה. ראיונות העומק העלו ממצאים דומים: "שורר חוסר אמון בין המשטרה לאזרחים. מיעוט מבין האזרחים מוכן להתלונן נגד שוטרים מסיבות כמו פחד, חוסר אמון, התנכלות...".

כשליש (33.4%) מהמשיבים ענו כי "כמעט אין להם אמון" או "אין להם אמון כלל" במשטרה הכחולה. 5.7% מהמשיבים ענו כי יש להם "אמון מלא" במשטרה הכחולה ו-59.8% מהמשיבים ענו כי יש להם "אמון מסוים" או "אמון" במשטרה הכחולה. 1.1% מהמשיבים ענו כי אינם יודעים או שאין להם תשובה.

⁵ המספרים בכל הטבלאות מייצגים את שיעור המשיבים בכל התנהגות. כלל שיעורי המשיבים בכל התנהגות שונה לפעמים מ-100% בשל עגול המספרים.

מעט פחות ממחצית (49.2%) מהמשיבים ענו כי "אין להם אמון כלל" או "כמעט אין להם אמון" ביחידות המיוחדות. שיעור המשיבים שאינם יודעים או שאין להם תשובה בנוגע ליחידה זו היה הגבוה ביותר בהשוואה ליחידות האחרות ועמד על 5.2%. 5.2% מהמשיבים ענו כי יש להם "אמון מלא" ביחידות המיוחדות ו- 40.6% מהמשיבים ענו כי יש להם "אמון מסוים" או "אמון" ביחידות אלה.

נמצא קשר בין מין ומידת אמון. שיעור הגברים שענו כי אין להם אמון כלל, כמעט ואין אמון או יש אמון מלא היה גבוה משיעור הנשים שענו כך. לעומת זאת, שיעור הנשים שענו כי יש להן אמון מסוים או אמון בכל יחידות המשטרה היה גבוה משיעור הגברים שענו כך. ניכר כי שיעור גבוה יותר של גברים בחרו בתשובות הקיצוניות לעומת שיעור גבוה יותר של נשים שבחרו בתשובות המתונות יותר. לא נמצאו קשרים מובהקים בין שאר משתני הרקע (השכלה, הכנסה, דת, יישוב) ובין אמון במשטרה.

התפלגות התשובות באשר למידת האמון ביחידות המשטרה מופיעה בטבלה מספר 2.

טבלה מספר 2: מידת אמון הציבור הערבי ביחידות המשטרה

ממוצע העמדו ת X	אין אמון כלל	כמעט אין אמון	אמון מסוים	יש אמון	יש אמון מלא	א יודע אין תשובה	
	1	2	3	4	5		
3.16	13.8%	12.8%	28.6%	30.4%	13.1%	1.2%	משטרת התנועה
2.89	17.3%	14.5%	34.4%	26.6%	5.8%	1.5%	שיטור קהילתי
2.85	16.5%	16.9%	36.5%	23.3%	5.7%	1.1%	המשטרה הכחולה
2.48	29.0%	20.2%	22.5%	18.1%	5.2%	5.0%	היחידות המיוחדות
2.42	31.6%	19.1%	26.1%	16.2%	4.5%	2.5%	משמר הגבול

הערכת תפקוד המשטרה

הערכות הציבור הערבי את תפקוד המשטרה נבחנו בתחומים שמירה על חוקי התנועה, שמירה על הסדר הציבורי, שמירה על החיים, שמירה על הרכוש, יישוב סכסוכים מקומיים והתמודדות עם סחר ושימוש בסמים. ממוצע התשובות בנוגע להערכת תפקוד המשטרה בתחום השמירה על חוקי התנועה היה הגבוה ביותר ($X=3.55$). מעל מחצית (56.3%) מהמשיבים ענו כי תפקוד המשטרה בתחום זה הוא "טוב" או "טוב מאד" ו- 19.2% מהמשיבים ענו כי תפקוד המשטרה "רע" או "רע מאד". קרוב לאחד מכל עשרים (4.2%) מהמשיבים ענו "לא יודע" ביחס לתפקוד המשטרה בתחום זה.

ממוצע התשובות ביחס להערכות תפקוד המשטרה בתחום שמירה על החיים היה במקום השלישי ועמד על 2.98 (לאחר ממוצעי התשובות של ההערכות בתחומים "שמירה על חוקי התנועה" ו"שמירה על הסדר הציבורי"). בהתייחס להערכות תפקוד המשטרה בתחום זה שיעור המשיבים שענו כי התפקוד הוא "טוב" או "טוב מאד" עמד על 31.1% ושיעור המשיבים שענו כי התפקוד הוא "רע" או "רע מאד" עמד על 27.9%. 5.7% מהמשיבים ענו "לא יודע" ביחס לתפקוד המשטרה בתחום זה.

ממוצע התשובות הנמוך ביותר ($X=2.69$) התקבל ביחס להערכות תפקוד המשטרה בתחום התמודדות בסחר ושימוש בסמים. שיעור המשיבים כי תפקוד המשטרה בתחום זה הוא "רע" או "רע מאד" היה 42.3% ואילו שיעור המשיבים כי התפקוד הוא "טוב" או "טוב מאד" עמד על 27.3%. אחוז המשיבים "לא יודע" ביחס לתפקוד המשטרה בתחום זה היה הגבוה ביותר ועמד על 12.2%. ביקורת על התפקוד בתחום הסמים עלתה גם מראיונות העומק: "...על רקע מגוריי בעכו הפנמתי כמו רוב תושבי העיר הערבים שלמשטרה יש יד בנגע הסמים בעכו".

נמצא קשר בין מין והערכת תפקוד המשטרה. בדרך כלל שיעור הגברים שבחרו בתשובות "ממלאת את תפקידיה בצורה רעה מאד" או "טובה מאד" היו גבוהים משיעורי הנשים שענו כך ביחס לכל התפקודים (למעט התמודדות בסחר ושימוש בסמים). לעומת זאת, שיעורי הנשים שענו כי תפקוד המשטרה בתחומים השונים הוא "בינוני" או "טוב" היה גבוה משיעור הגברים שענו כך. ניכר כי גם בתחום הערכת התפקוד שיעור הגברים שבחרו בתשובות הקיצוניות היה גבוה לעומת שיעור הנשים. לא נמצאו קשרים מובהקים בין שאר משתני הרקע ובין הערכת תפקוד המשטרה.

התפלגות התשובות בנוגע להערכת תפקוד המשטרה בתחומים השונים מופיעה בטבלה 3.

טבלה מספר 3: הערכת הציבור הערבי את תפקוד המשטרה

לא יודע	שיעור העונים					ממוצע העמדות			
	בצורה טובה מאד	בצורה טובה	בצורה בינונית	בצורה רעה	בצורה רעה מאד				
	5	4	3	2	1				
4.2%	22.6%	33.7%	20.2%	12.3%	6.9%	3.55	חוקי	על	שמירה התנועה
3.2%	6.9%	30.2%	35.2%	17.1%	7.5%	3.12	הסדר	על	שמירה הציבורי
5.7%	5.0%	26.1%	35.3%	17.6%	10.3%	2.98			שמירה על החיים
8.3%	3.5%	25.2%	30.7%	22.6%	9.7%	2.89			שמירה על הרכוש
13.3%	4.6%	20.8%	27.9%	19.8%	13.5%	2.81	סכסוכים		יישוב מקומיים
12.2%	7.6%	19.7%	18.2%	22.5%	19.8%	2.69	סחר	עם	התמודדות ושימוש בסמים

הערכת טיפול המשטרה בנושאים הקשורים לשמירת הסדר הציבורי

הערכת טיפול המשטרה בנושאים הקשורים לשמירת הסדר הציבורי נבדקה בתחומים טיפול בסכסוכים משפחתיים בין בני זוג, יישוב סכסוכים מקומיים, פיזור הפגנות, הפקעת קרקעות והריסת בתים.

בחינת הערכות הציבור הערבי את טיפול המשטרה בתחומים אלה העלתה כי שיעור המשיבים שהטיפול בתחום הריסת בתים הוא "שלילי" או "שלילי מאד" עמד על 84.3%. מעל שליש מהמשיבים (41.9%) ענה כי טיפול המשטרה בתחום זה "שלילי מאד" ושיעור דומה של משיבים (42.4%) ענה כי טיפול המשטרה "שלילי". שיעור המשיבים כי הטיפול בתחום זה הוא "חיובי" או "חיובי מאד" עמד על 15.5%. מעל רבע (26.9%) מהמשיבים בכלל המדגם נמנעו מלהביע דעה. ממוצע התשובות ביחס להערכת טיפול המשטרה בתחום זה היה הנמוך ביותר ועמד על 1.75. בקרב אנשי הציבור הסתמנה מגמה דומה ביחס לטיפול המשטרה בתחום הריסת הבתים. הודגשה התגובה הכוחנית והאלימה של המשטרה בביצוע הצווים.

ממוצע התשובות ביחס להערכות טיפול המשטרה בסכסוכים משפחתיים בין בני זוג היה הגבוה ביותר ועמד על $X=2.58$. שיעור המשיבים שהטיפול בתחום זה הוא "חיובי" או "חיובי מאד" עמד על 60.9% ושיעור המשיבים שהטיפול הוא "שלילי" או "שלילי מאד" היה 38.6%. שיעור הנמנעים ממענה בתחום (מקרב כלל המשיבים במדגם) זה היה הגבוה ביותר בהשוואה לשיעורי הנמנעים ממענה בתחומים האחרים ועמד על 31.7%. לא היה הבדל בין התייחסות המשיבים לבין התייחסות המשיבות בנושא זה.

ממוצע התשובות לגבי הערכות טיפול המשטרה בתחום יישוב סכסוכים מקומיים עמד על $X=2.42$. שיעור המשיבים שענו כי הטיפול בתחום זה הוא "חיובי" או "חיובי מאד" עמד על 50.5% ושיעור המשיבים שענו כי הטיפול הוא "שלילי" או "שלילי מאד" היה 47.4%. שיעור הנמנעים מתשובה היה נמוך בהשוואה (18.8%) לשיעור הנמנעים מתשובה בנוגע לטיפול המשטרה בתחום סכסוכים משפחתיים בין בני זוג.

שיעור גבוה יותר של גברים (17.2%) העריכו את טיפול המשטרה בתחום יישוב סכסוכים מקומיים כ"שלילי מאד" לעומת שיעור הנשים (9.7%) שהעריכו כך את הטיפול. (ההבדל נמצא מובהק במבחן

χ^2 ברמת מובהקות של $p < .002$).

בחינת הערכות הציבור הערבי את טיפול המשטרה בתחום פיזור הפגנות העלתה כי שיעור המשיבים שהטיפול הוא "שלילי" או "שלילי מאד" עמד על 73.5%. שיעור המשיבים כי הטיפול הוא "חיובי" או "חיובי מאד" עמד על 25.9%. בראיונות אנשי הציבור עלתה הערכת טיפול המשטרה בתחום זה. להלן דוגמא: "במו עיניי אני רואה איך המשטרה מתנכלת לערבים בהפגנות".

בהתייחס להערכות טיפול המשטרה בתחום הפקעת קרקעות שיעור המשיבים כי הטיפול הוא "שלילי" או "שלילי מאד" עמד על 82.7% ושיעור המשיבים כי הטיפול הוא "חיובי" או "חיובי מאד" היה 16.9%⁶. שיעור הנמנעים מתשובה ביחס לטיפול המשטרה בתחום זה עמד על 26.7% מכלל המשיבים במדגם.

נמצאו קשרים מובהקים בין הערכת טיפול המשטרה בנושאים הפקעת קרקעות, הריסת בתים ופיזור הפגנות ובין השכלה. שיעור בעלי ההשכלה היסודית שענו כי טיפול המשטרה בנושאים אלה הוא "שלילי" או "שלילי מאד" היה נמוך מבעלי ההשכלה האקדמית שענו כך. לעומת זאת, שיעור בעלי ההשכלה היסודית שענו כי הטיפול הוא "חיובי" או "חיובי מאד" היה גבוה מבעלי ההשכלה האקדמית שענו כך. לא נמצאו קשרים מובהקים בין שאר משתני הרקע ובין הערכת טיפול המשטרה בנושאים הקשורים לסדר הציבורי. התפלגות התשובות ביחס להערכת טיפול המשטרה בנושאים הקשורים לשמירת הסדר הציבורי מופיעה בטבלה מספר 4.

טבלה מספר 4: הערכת הציבור הערבי את טיפול המשטרה בנושאים הקשורים לשמירת הסדר הציבורי

שיעור המשיבים					מספר תגובות	ממוצע העמדות	
לא יודע	חיובי מאד	חיובי	שלילי	שלילי מאד			
	4	3	2	1	N	X	
31.7%	5.4%	36.2%	19.0%	7.4%	601	2.58	טיפול משפחתיים בין בני זוג בסכסוכים
18.8%	2.8%	38.3%	27.9%	10.7%	706	2.42	יישוב סכסוכים מקומיים
20.5%	2.1%	18.6%	32.0%	26.5%	700	1.95	פיזור הפגנות
26.7%	1.4%	11.0%	30.3%	30.4%	645	1.77	הפקעת קרקעות
26.9%	1.4%	10.0%	31.0%	30.7%	646	1.75	הריסת בתים

הערכת מאפייני שירות המשטרה

בהתייחס להערכות הציבור הערבי את מאפייני השירות המשטרה נבחנו שבעה תחומים: זמן תגובה לפניה טלפונית, קיומם של שוטרים דוברי ערבית, שיתוף פעולה עם ההנהגה המקומית, פריסת תחנות משטרה ביישובים ערביים, משך ההמתנה במשטרה עד תחילת הטיפול בנושא, קיום חומר הסברה בשפה הערבית ורגישות לתרבות הערבית. ממוצע התשובות ביחס להערכת

⁶ שיעורי תשובות המשיבים שנקטו עמדה חושבו ללא שיעורי הנמנעים ממתן תשובה (המשיבים שענו "לא יודע")

שירות המשטרה בתחום זמן התגובה לפני טלפונית היה הגבוה ביותר ועמד על $X = 2.49$. כמעט שליש מהמשיבים (30.7%) ענו שהשירות בתחום זה הוא "לא מספק" או "כלל לא מספק". שליש נוסף מהמשיבים (33.3%) ענו כי השירות בתחום זה הוא "מספק" או "מספק בהחלט". יותר משליש מהמשיבים (36%) לא ידעו או לא השיבו לשאלה. מעל שליש (37.8%) מהמשיבים ענו שטיפול המשטרה בתחום שיתוף פעולה עם ההנהגה המקומית הוא "לא מספק" או "כלל לא מספק" ושיעור דומה (34.6%) של משיבים ענו שהטיפול בתחום זה הוא "מספק" או "בהחלט מספק". מעל רבע (27.6%) מהמשיבים נמנעו ממתן תשובה. ממוצע התשובות ביחס להערכות הציבור את שירות המשטרה בתחום רגישות המשטרה לתרבות הערבית היה הנמוך ביותר ועמד על $X = 2.14$. יותר ממחצית מהמשיבים, 53.8%, ענו שהשירות בתחום זה הוא "לא מספק" או "כלל לא מספק". כחמישית מהמשיבים (21.4%) ענו כי השירות הוא "מספק" או "מספק בהחלט". כרבע מהמשיבים (24.9%) לא ידעו או לא השיבו. הערכת השירות בתחום הרגישות לתרבות הערבית קיבלה ביטוי בראיונות אנשי הציבור. מרואיינים רבים מהגליל שיבחו את מפקד תחנת משגב, שנראה כי נתן חשיבות גבוהה להבנת המנטאליות של החברה הערבית, על ערכיה וצרכיה, כדי להתמודד טוב יותר עם בעיותיה.

התפלגות התשובות בנוגע להערכת מאפייני שירות המשטרה מופיעה בטבלה מספר 5.

טבלה מספר 5: הערכת הציבור הערבי את מאפייני השירות של המשטרה

ממוצע העמדות	X	שיעור המשיבים			
		בצורה כלל לא מספקת	בצורה לא מספקת	בצורה מספקת	בצורה מספקת בהחלט
זמן תגובה לפני טלפונית	2.49	7.6%	23.1%	27.9%	5.4%
קיומם של שוטרים דוברי ערבית	2.45	6.9%	37.7%	36.7%	4.3%
שיתוף פעולה עם ההנהגה המקומית	2.41	7.6%	30.2%	32.0%	2.6%
פריסת תחנות משטרה ביישובים ערביים	2.34	8.9%	43.6%	33.7%	2.7%
משך ההמתנה במשטרה עד תחילת הטיפול בנושא	2.22	9.6%	31.9%	20.5%	1.7%
קיום חומר הסברה בשפה הערבית	2.21	11.9%	48.0%	28.4%	1.2%
רגישות לתרבות הערבית	2.14	12.7%	41.1%	19.5%	1.9%

הערכת השינויים בתפקוד המשטרה

נבחנו הערכות השינויים באכיפת חוקי תנועה, בשיטור הקהילתי, בשמירה על רכוש ערבי, ביישוב סכסוכים מקומיים ובשמירה על חיי אזרחים ערביים. ממוצע התשובות ביחס להערכות השינויים באכיפת חוקי התנועה היה הגבוה ביותר ועמד על $X=2.48$. מחצית (50%) מהמשיבים ענו כי הפעילות בתחום זה "השתפרה במידת מה" או "השתפרה מאוד". כשליש מהמשיבים (30.4%) ענו כי לא חל שינוי בפעילות ו- 11.5% מהמשיבים ענו כי הפעילות בתחום "הורעה במידת מה" או "הורעה מאוד". כמעט עשירית (8.1%) מהמשיבים נמנעו מתשובה. בתחומים אכיפת חוקי תנועה ושיטור קהילתי התקבלו ממוצעי עמדות נמוכים מ-3 (2.48 ו- 2.79 בהתאמה) אשר נעו בין "הפעילות השתפרה במידת מה" לבין "אין שינוי בפעילות". ממוצע התשובות ביחס להערכת השינויים בשמירה על חיי אזרחים ערביים היה הנמוך ביותר ($X=3.06$). מעט פחות מרבע (23%) מהמשיבים ענו כי הפעילות בתחום זה "השתפרה במידת מה" או "השתפרה מאוד". קרוב למחצית המשיבים (44.6%) ענו כי לא היה שינוי בפעילות ו- 22.5% מהמשיבים נמנעו ממתן תשובה. בתחומים "הורעה במידת מה" או "הורעה מאוד". עשירית (10%) מהמשיבים נמנעו ממתן תשובה. בתחומים יישוב סכסוכים מקומיים ושמירה על חיי אזרחים ערביים ממוצעי העמדות היו גבוהים מ-3 (3.03 ו- 3.06 בהתאמה) ונעו בין "אין שינוי בפעילות" לבין "הפעילות הורעה במידת מה". התפלגות התשובות לשאלה על שינוי בפעילות המשטרה בשנים האחרונות מופיעה בטבלה מספר 6.

טבלה מספר 6: הערכת הציבור הערבי שינויים בתפקוד המשטרה בשנים האחרונות

ממוצע העמדות	הפעילות מאד	הפעילות השתפרה במידת מה	הפעילות השתפרה במידת מה	אין שינוי בפעילות	הפעילות הורעה במידת מה	הפעילות לא יודע או אין תשובה	X	
	1	2	3	4	5			
2.48	13.6%	36.4%	30.4%	6.9%	4.5%	8.1%	2.48	אכיפת חוקי תנועה
2.79	2.7%	27.5%	42.4%	8.1%	3.5%	15.7%	2.79	שיטור קהילתי
3.03	0.7%	21.0%	45.2%	14.9%	5.2%	12.9%	3.03	שמירה על רכוש ערבי
3.03	2.0%	21.4%	42.6%	13.0%	7.6%	13.3%	3.03	יישוב סכסוכים מקומיים
3.06	1.5%	21.5%	44.6%	14.9%	7.6%	10.0%	3.06	שמירה על חיי אזרחים ערביים

על מנת להטיב את הבנת עמדות אלו נבחן מספר גורמים העשויים להשפיע עליהן.

הערכת יחס המדינה ומוסדותיה ועמדות כלפי המשטרה

עמדות הציבור הערבי כלפי משטרת ישראל מושפעות בין היתר מהערכתו את יחס המדינה כלפיו. ההנחה היא שאם האזרח מרוצה מיחס המדינה כלפיו עמדותיו כלפי המשטרה תושפעה משביעות רצון זו.

הערכת יחס המדינה

קרוב לשני שלישי מהמשיבים (61.8%) ענו שהם שבעי רצון מיחס המדינה כלפיהם: יותר ממחצית המשיבים (54.9%) ענו כי הם "מרוצים" ו- 6.9% מהמשיבים ענו שהם "מאוד מרוצים" מיחס המדינה. כרבע ממשנתפי המדגם (24.9%) ענו שהם "לא מרוצים" ו- 12.3% מהמשיבים ענו שהם "מאוד לא מרוצים" מיחס המדינה כלפיהם (ראה נספח מס' 8)

לא נמצאו קשרים מובהקים בין המשתנה שביעות רצון מיחס המדינה ומשתנים כמו גיל או מין. נמצא מתאם שלילי מובהק בין המשתנים השכלה והכנסה למשתנה שביעות רצון מיחס המדינה ($r = -0.136$, $r = -0.077$) בהתאמה. ככל שהשכלת המשיבים והכנסתם הייתה גבוהה יותר שביעות רצונם מיחס המדינה הייתה נמוכה יותר.

הערכת יחס מוסדות המדינה

משתתפי המדגם נשאלו האם בעת שבאו במגע עם מוסדות המדינה הם קיבלו יחס שונה בשל היותם ערבים.

ממוצע התשובות בנוגע להערכת יחס שירותי הבריאות היה הגבוה ביותר ועמד על $X=3.8$ בין "מפלה קצת לרעה" לבין "אין הפליה" (ראה טבלה 7). מעל שני שלישי מהמשיבים (64.6%) ענו כי "אין הפליה" ביחס מוסדות הבריאות כלפיהם. פחות מרבע (19.5%) מהמשיבים ענו כי מוסדות אלה "מפלים קצת לרעה", "מפלים לרעה" או "מפלים מאד לרעה". קרוב לעשירית (7.5%) מהמשיבים ענו כי מוסדות אלה "מפלים קצת לטובה", "מפלים לטובה", או "מפלים מאד לטובה". קרוב לעשירית (8.4%) מהמשיבים נמנעו ממתן תשובה. פחות ממחצית (43.3%) מהמשיבים ענו כי "אין הפליה" ביחס הרשות המקומית כלפיהם. רבע (25.1%) מהמשיבים ענו כי הרשות המקומית "מפלה קצת לרעה", "מפלה לרעה", או "מפלה מאד לרעה". 5.9% מהמשיבים ענו כי הרשות "מפלה קצת לטובה", "מפלה קצת לטובה" או "מפלה מאד לטובה". מעל רבע מהמשיבים (25.8%) נמנעו ממתן תשובה. ממוצע התשובות לגבי הערכת יחס משרדי ממשלה אחרים (וועדות התכנון, מנהל מקרקעי ישראל ועוד) היה הנמוך ביותר ($X=2.96$) 23.8% מהמשיבים ענו כי "אין הפליה" ביחס משרדים אלה כלפיהם. מעט פחות משליש (31.1%) מהמשיבים ענו כי יחס משרדים אלה "מפלה קצת לרעה", "מפלה לרעה" או "מפלה מאד לרעה".

אחוז נמוך (2.4%) מהמשיבים ענו כי יחס משרדים אלה "מפלה קצת לטובה", "מפלה לטובה" או "מפלה מאד לטובה". מעל שתי חמישיות מהמשיבים (41.6%) נמנעו ממתן תשובה.

שיעור הנמנעים ממתן תשובה עלה ככל ששיעור המשיבים שהעריכו את יחס המוסד כמפלה לרעה במידה זו או אחרת עלה. שיעור הנמנעים ממתן תשובה עמד על 41.6% מכלל המשיבים בנוגע להערכת שירותי ממשלה אחרים.

טבלה מספר 7 מציגה את התפלגות התשובות בנוגע להערכת יחס מוסדות המדינה.

טבלה מספר 7 : התפלגות התשובות לשאלה בדבר קבלת יחס שונה ממוסדות המדינה בשל מוצא ערבי

שיעור העונים								ממוצע התשובות	ערך מספרי לתשובה
לא יודע	מפלה מאד לטובה	מפלה לטובה	מפלה קצת לטובה	אין הפליה	מפלה קצת לרעה	מפלה לרעה	מפלה מאד לרעה		
	7	6	5	4	3	2	1		
8.4%	1.0%	4.4%	2.1%	64.6%	10.0%	5.7%	3.8%	3.80	שירותי בריאות
25.8%	0.3%	3.2%	2.4%	43.3%	8.4%	7.5%	9.2%	3.45	שירותי הרשות המקומית
14.9%	1.0%	2.4%	1.9%	39.3%	17.2%	13.2%	10.1%	3.25	שירותי חינוך
41.5%	0.7%	0.9%	1.0%	29.5%	9.6%	9.7%	7.0%	3.23	שירותי המשפט
41.6%	0.6%	0.8%	1.0%	23.8%	10.1%	9.5%	11.5%	2.96	משרדי ממשלה אחרים

קשר בין הערכת יחס המדינה לבין הערכת התנהגות המשטרה

בדיקת המתאם בין שביעות הרצון מיחס המדינה לבין המשתנים השונים המרכיבים את עמדות הציבור הערבי כלפי המשטרה העלתה כי קיים מתאם מובהק ביניהם. טבלה מספר 8 מתארת את הקשרים בין שביעות הרצון מיחס המדינה לבין הערכת התנהגות המשטרה כלפי המשיב. ככל שהמשיב היה מרוצה יותר מיחס המדינה כך הוא העריך את התנהגות המשטרה כלפיו כהוגנת, אינה מפריזה בשימוש בכוח, אינה עוינת וחסרת הפליה.

טבלה מספר 8: קשרים בין הערכת יחס המדינה לבין הערכת התנהגות המשטרה

$R = -.396$	התנהגות הוגנת (ערך גבוה התנהגות לא הוגנת)
$R = +.381$	התנהגות שיש בה הפליה (ערך גבוה אין הפליה)
$R = +.343$	התנהגות שיש בה שימוש מופרז בכוח (ערך גבוה אין שימוש מופרז בכוח)
$R = +.335$	התנהגות עוינת (ערך גבוה אין התנהגות עוינת)

קשר בין הערכת יחס המדינה להערכת תפקוד המשטרה וטיפול בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי

נמצא מתאם מובהק בין שביעות רצון מיחס המדינה לבין הערכת תפקוד המשטרה ואופן טיפולה בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי. ככל שהמשיב היה מרוצה יותר מיחס המדינה כלפיו הוא העריך את תפקוד המשטרה בתחומים השונים כטוב יותר ואת טיפולה בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי כחיובי יותר.

טבלאות 9 ו-10 מתארות את הקשרים בין שביעות רצון מיחס המדינה והערכות תפקוד המשטרה וטיפול בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי.

טבלה מספר 9: קשרים בין הערכת יחס המדינה לבין הערכת תפקוד המשטרה

R = +.372	שמירה על רכוש
R = +.364	שמירה על סדר ציבורי
R = +.361	שמירה על החיים
R = +.341	יישוב סכסוכים מקומיים
R = +.297	התמודדות בסחר ושימוש בסמים
R = +.177	שמירה על חוקי תנועה

טבלה מספר 10: קשרי גומלין בין הערכת יחס המדינה לבין הערכת טיפול המשטרה בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי

R = +.325	יישוב סכסוכים מקומיים
R = +.241	פיזור הפגנות
R = +.211	סכסוכים בין בני זוג
R = +.211	הריסת בתים
R = +.193	הפקעת קרקעות

קשר בין הערכת יחס מוסדות המדינה להערכת התנהגות המשטרה, תפקודה, טיפולה בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי ומאפייני השירות שלה

נבדק הקשר בין הערכות יחס מוסדות המדינה לבין הערכות המרכיבים השונים של העמדות כלפי המשטרה. נמצאו קשרים חיוביים מובהקים בין המשתנים הללו. לדוגמה, ככל שהמשיב העריך את יחס מוסדות הבריאות כלא מפלה לרעה, חסר הפליה או מפלה לטובה הוא העריך את התנהגות המשטרה כלא מפלה. קשר דומה נמצא בשאר מרכיבי העמדה כלפי המשטרה:

נמצאו קשרים חיוביים מובהקים בין הערכות מוסדות המדינה כמפלים ובין הערכות התנהגות המשטרה כ"מפלה", "עוינת", "לא הוגנת" ו"משתמשת בהפרזה בכוח". נמצאו קשרים חיוביים מובהקים בין הערכות מוסדות המדינה כמפלים ובין הערכות תפקוד המשטרה בתחומים השונים "בצורה רעה מאד" או "בצורה רעה". נמצאו קשרים חיוביים מובהקים בין הערכות מוסדות המדינה כמפלים ובין הערכות טיפול המשטרה בנושאים הקשורים בסדר היום הציבורי כ"שלילי מאד" ו"שלילי". בנוסף נמצאו קשרים חיוביים מובהקים בין הערכות מוסדות המדינה כמפלים ובין הערכות שירות המשטרה בתחומים השונים כ"כלל לא מספק" ו"לא מספק".

המתאמים החזקים ביותר נמצאו בין הערכת יחס שירותי ממשלה אחרים (וועדות תכנון, מנהל מקרקעי ישראל ועוד) ובין הערכת רוב הממדים המרכיבים את העמדות כלפי המשטרה.

טבלה 11 מתארת את המתאמים בין הערכת יחס חמשת המוסדות לבין הערכת מרכיבי העמדה כלפי המשטרה.

טבלה מספר 11: קשרים מובהקים בין הערכת יחס מוסדות המדינה לבין הערכת התנהגות המשטרה, תפקודה, טיפולה בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי ומאפייני השירות שלה

שירותי בריאות	שירותי חינוך	שירותי משפט	משרדים אחרים	רשות מקומית	
<u>הערכת התנהגות המשטרה</u>					
-0.195	-0.293	-0.284	-0.410	-0.158	הוגנת
0.169	0.232	0.306	0.314	0.186	עוינת
0.210	0.282	0.261	0.280	0.217	מפריזה בשימוש בכוח
0.191	0.290	0.301	0.408	0.244	מפלה
<u>הערכת תפקוד המשטרה</u>					
0.232	0.277	0.330	0.296	0.204	שמירה על החיים
0.157	0.256	0.313	0.332	0.180	שמירה על רכוש
0.142	0.194	0.281	0.271	0.236	שמירה על סדר ציבורי
0.094	0.184	0.210	0.229	0.193	התמודדות בשימוש וסחר בסמים

שירותי בריאות	שירותי חינוך	שירותי משפט	שירותי משרדים אחרים	שירות מקומית
שמירה על חוקי התנועה	.125	.177	.134	.148
יישוב סכסוכים מקומיים	.151	.275	.322	.276
ישוב סכסוכים בין בני משפחה	.142	.196	.292	.085
<u>הערכת טיפול המשטרה בנושאים הקשורים בסדר הציבורי</u>				
ישוב סכסוכים מקומיים	.133	.217	.230	.221
הפקעת קרקעות		.171	.216	.111
הריסת בתים		.161	.192	.072
פיזור הפגנות		.225	.247	.188
<u>הערכת מאפייני השירות של המשטרה</u>				
חומר הסברה בערבית	.186	.249	.230	.151
זמן המתנה לטיפול	.172	.286	.210	.108
זמן תגובה בטלפון	.192	.249	.180	.190
שוטרים דוברי ערבית	.146	.197	.110	.064
רגישות לתרבות ערבית	.217	.222	.176	.102
פריסת תחנות משטרה בישובים ערבים	.118	.185	.125	.100
שיתוף פעולה עם הנהגה מקומית	.123	.163	.143	.175

הערכות יחס המדינה ומוסדותיה כלפי הציבור הערבי אינן הגורם היחיד העשוי להשפיע על עמדותיו של ציבור זה כלפי המשטרה. נבחן עתה קיום מגע קודם עם המשטרה והערכת איכותו. לאחר מכן יוצגו הקשרים שנמצאו בין משתנים אלה ובין העמדות כלפי המשטרה.

הקשר בין מגע קודם עם המשטרה ואיכותו לבין עמדות הציבור הערבי כלפי המשטרה

נבדקה מידת המגע הקודם של הנשאלים עם המשטרה והערכת איכות מגע זה. לאחר מכן נבדק הקשר בין קיום מגע קודם לבין עמדות הנשאל כלפי המשטרה. כמו כן נבדק הקשר בין איכות המגע הקודם לבין עמדות הנשאל כלפי המשטרה.

מגע עם המשטרה

מתוך כלל המשיבים ל- 78.9% לא היה מגע עם שוטר במסגרת מילוי תפקידו בשנה האחרונה. מתוך 21.1% מהמשיבים שהיה להם מגע עם המשטרה בשנה האחרונה ל- 13% היה מגע אחד בלבד ול- 8.1% היה יותר ממגע אחד. מעל רבע (26.9%) מהגברים שהשתתפו במדגם באו במגע עם המשטרה פעם אחת או יותר בשנה האחרונה. בקרב הנשים שהשתתפו במדגם עמד שיעור זה על 16%. שיעור המשיבים בעלי השכלה אקדמית שבאו במגע עם המשטרה בשנה האחרונה היה 33.5%. בקרב המשיבים בעלי ההשכלה היסודית עמד שיעור הבאים במגע עם המשטרה על 12.5%. לרמת ההכנסה היה מתאם חיובי ($r = 0.128$) עם מגע עם המשטרה. ככל שעלתה רמת ההכנסה עלו שיעורי המשיבים שבאו במגע עם המשטרה בשנה האחרונה. נמצא מתאם שלילי ($r = -0.137$) בין מידת הדתיות למגע עם המשטרה. ככל שעלתה רמת הדתיות ירדו שיעורי הבאים במגע עם המשטרה בשנה האחרונה.

איכות מגע עם המשטרה

מתוך המשיבים שבאו במגע עם המשטרה בשנה האחרונה ($N=184$) הרוב (52.5%) ענו שהטיפול בהם היה "טוב" (35%) או "טוב מאד" (17.5%). יתר המשיבים (47.5%) ענו שהטיפול בהם היה "רע" (20.9%) או "רע מאד" (26.6%).

מרבית המשיבים (84.3%) ענו שלא השתתפו בהפגנות בשלוש השנים האחרונות (2003-2005). למשתנה השתתפות בהפגנות היה מתאם חיובי עם המשתנים השכלה ($r = .153$; $p < .000$) והכנסה ($r = .101$; $p < .003$). בנוסף היה למשתנה השתתפות בהפגנות מתאם שלילי עם המשתנים גיל ($r = -.081$; $p < .016$) ודתיות ($r = -.072$; $p < .032$). כשנבדקו הקשרים בין השתתפות בהפגנות ובין מין המשיב נמצא כי בקרב הגברים שיעורי המשתתפים בהפגנה אחת או יותר היו גבוהים יותר בהשוואה לשיעורי המשתתפות בהפגנות בקרב הנשים.

הקשר בין מגע קודם עם המשטרה לבין עמדות כלפיה

משיבים שבאו במגע עם המשטרה בשנה האחרונה העריכו את המשטרה בביקורתיות בהשוואה למשיבים שלא באו עם המשטרה במגע בשנה האחרונה (ההערכות היו בתחומי התנהגות, תפקוד וטיפול המשטרה בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי). לאחר בדיקת הקשרים בין מגע עם המשטרה ובין עמדות כלפיה תוך בקרה על השתתפות בהפגנות נמצא כי לסיבת המגע אין השפעה על עמדות כלפי המשטרה.

טבלה מספר 12: קשרים בין מגע עם המשטרה להערכות התנהגותה, תפקודה וטיפולה בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי

א. שמירה על רכוש	$r = -.199$
ב. יישוב סכסוכים מקומיים בין בני זוג	$r = -.188$
ג. ממלאת תפקידיה בצורה הוגנת	$r = -.173$
ד. יישוב סכסוכים מקומיים	$r = -.158$
ה. הפקעת קרקעות	$r = -.132$

הערכת שירות השיטור הקהילתי

נבדק ידע המשיבים על קיום מרכז שיטור קהילתי באזור מגוריהם ומידת שביעות רצונם מהשירות שקיבלו במרכז זה. בנוסף נבדקה מידת הסכמתם של הנשאלים לשירות בני משפחתם במשטרה ולהתנדבות במשמר האזרחי.

הערכת שירות המרכז לשיטור קהילתי (מש"ק)

כמעט שלושה רבעים מהמשיבים ענו שידוע להם על קיום מש"ק באזור מגוריהם (73.8%) ו-17.8% מהמשיבים ענו שידוע להם שאין מש"ק באזור מגוריהם. קרוב לעשירית (8.5%) מהמשיבים ענו שאינם יודעים אם יש או אין מש"ק באזור מגוריהם. קצת יותר מעשירית (11.9%) מהמשיבים פנו לקבלת שירות במש"ק. כשליש מהפונים (33.6%) ענו שהיו שבעי רצון מהשירות. פחות משליש (31.3%) מהפונים ענו שלא היו מרוצים מהשירות שקיבלו וקצת יותר משליש (34.6%) מהפונים ענו שהשירות היה "ככה-ככה".

עמדות הציבור הערבי כלפי שיתוף פעולה עם המשטרה

הסכמה לשירות בני המשפחה במשטרה

רוב המשיבים (54.4%) התנגדו לשירות בן משפחתם במשטרה. יותר מרבע מהמשיבים (26.4%) "בהחלט לא מסכימים" שכן משפחתם ישרת במשטרה ו-28% "לא מסכימים" לשירות בן משפחתם במשטרה. פחות ממחצית (45.6%) מהמשיבים ציינו שהם "מסכימים" או "מסכימים בהחלט" לשירות של בן משפחתם במשטרה.

נמצא קשר שלילי בין הסכמה לשירות בן משפחה במשטרה לבין שביעות רצון מיחס המדינה. ככל שהמשיב ענה כי הוא פחות שבע רצון מיחס המדינה כלפיו פחתה הסכמתו לשירות בן משפחתו במשטרה

$$(r = -0.247)$$

נכונות להתנדב למשמר האזרחי

שלושה רבעים מהמשיבים (75%) ענו שאינם מוכנים להתנדב למשמר האזרחי. מתוכם 62% "בטוחים שלא" ו-13% "חושבים שלא" היו מוכנים להתנדב למשמר האזרחי.

כמעט רבע מהמשיבים (23%) "חושבים שהיו מוכנים"⁷ (17.5%) או "בטוחים שהיו מוכנים"

(5.5%) להתנדב למשמר האזרחי. לא הייתה השפעה ברורה לאזור ההתנדבות, בסביבת המגורים או מחוצה לה. כשנבדקו הסיבות לחוסר הנכונות להתנדב נמצא כי 27.9% מהמשיבים ענו שאין להם זמן או שקיימות סיבות אישיות שאינן קשורות למשמר האזרחי. מעל רבע (27.8%) מהמשיבים לא מעוניינים לשתף פעולה עם משטרת ישראל ו-5.4% מהמשיבים חושבים שמשמר

⁷ מנוסח בלשון הווה כלשון שאלה 57 בשאלון, נספח מס 8

הגבול אינו משפר את הביטחון או עוזר לפתור בעיות. 6.7% מהמשיבים ענו כי הם חוששים מתגובות אנשים אחרים. נמצא קשר חיובי ($r = 0.150$) בין נכונות להתנדב למשמר האזרחי ושביעות רצון מיחס המדינה. ככל שהמשיב היה יותר מרוצה מיחס המדינה כלפיו גברה נכונות להתנדב.

עמדות כלפי המשטרה במגזרים השונים של הציבור הערבי

אחת ממטרות הסקר היתה לבחון האם המגזרים השונים בציבור הערבי נבדלים זה מזה בעמדותיהם כלפי משטרת ישראל. התשובה הכללית היא שלא נמצאו הבדלים ברורים בתשובות הנחקרים לפי דת, מחוז מגורים או צורת ישוב.

עמדות הנוצרים דומות בדרך כלל למוסלמים. לא נמצאו הבדלים ברורים בין תושבי הגליל, המשולש הצפוני, תושבי המרכז ותושבי הדרום.

באותו אופן לא נמצאו הבדלים עקביים בין תושבי ערים מעורבות (יהודים וערבים), לעומת צורות ישוב אחרות. אלה שזיהו עצמם כבדווים דמו בתשובותיהם לאלה שלא זיהו עצמם כבדווים.

יחד עם זאת, היו מספר מקרים בהם התגלו הבדלים נקודתיים בין המגזרים. כך למשל, תושבי ישובים מעורבים דיווחו שהתנהגות המשטרה היתה יותר מפלה בהשוואה לצורות ישוב אחרות. לעומתם, שיעור גבוה יותר של תושבי אזור המרכז אפיינו את התנהגות המשטרה כעוינת, מפריזה בשימוש בכוח ולא הוגנת בהשוואה לתושבי הגליל, המשולש הצפוני או תושבי הדרום.

מול אלה, שיעור גבוה יותר מתושבי הגליל חשבו ששיטור קהילתי יש בו לשפר את עבודת המשטרה, בהשוואה לתושבי אזורים אחרים. בקרב מי שזיהו עצמם כבדווים היתה הסכמה רבה יותר שבני המשפחה ישרתו במשטרה בהשוואה למשתתפים אחרים בסקר.

מדד הערכת התנהגות המשטרה והקשר בינו לבין משתנים נוספים

על מנת לבחון קשרים בין משתנים שונים (משתני רקע, הערכת יחס מוסדות המדינה, מגע קודם עם המשטרה) ובין הערכת התנהגות המשטרה חושב מדד הערכת התנהגות המשטרה. לצורך חישוב זה שולבו ארבעת ההיגדים המתארים את התנהגות המשטרה: "התנהגות המשטרה היא התנהגות שיש בה הפליה"; "התנהגות המשטרה היא התנהגות המפריזה בשימוש בכוח"; "התנהגות המשטרה היא התנהגות עוינת"; "התנהגות המשטרה היא התנהגות הוגנת". נערך ממוצע חשבוני של ארבעת המשתנים. לכל היגד ניתן משקל שווה וכולם נוסחו על דרך החיוב למעט ההיגד הנוגע להוגנות. הסכמה עם ההיגדים הביעה ביקורת על התנהגות המשטרה ואי הסכמה עם ההיגדים הביעה הערכה חיובית של התנהגותה. התשובות לכל היגד סוכמו וחולקו במספר ההיגדים. הערך התחתון למדד זה עמד על 4 (כאשר התשובות לכל אחד מארבעת ההיגדים הן "בהחלט כן"), והערך העליון עמד על 16 (כאשר התשובות לכל השאלות הן "בהחלט לא").

46 משיבים (5.2%) ענו שהתנהגות המשטרה בהחלט מפלה, לא הוגנת, עוינת ומפריזה בשימוש בכוח. שלושה משיבים ענו "בהחלט לא" על ארבעת ההיגדים. 165 משיבים לא ענו לאחד או יותר מההיגדים המרכיבים את מדד הערכת התנהגות המשטרה.

קשר המדד⁸ עם משתני רקע

בדיקה של הקשרים בין מדד הערכת התנהגות המשטרה ומשתני הרקע (ראה טבלה 14) מעלה את הממצאים הבאים:

ממוצע המדד בקרב הגברים עמד על 8.39 ובקרב הנשים עמד הממוצע על 8.90. ממוצע נמוך יותר מבטא הערכה ביקורתית יותר של התנהגות המשטרה. משיבים ממוצא בדווי היו פחות ביקורתיים (ממוצע מדד 9.14) ממשיבים שאינם ממוצא בדווי (ממוצע מדד 8.54). ככל שעלתה רמת ההשכלה של המשיבים ירד ממוצע המדד שהם העריכו. ממוצע המדד בקרב בעלי ההשכלה האקדמית עמד על 7.9 והוא עלה ככל שהשכלת המשיבים הייתה נמוכה יותר. בקרב בעלי ההשכלה היסודית נמצא ממוצע המדד הגבוה ביותר והוא עמד על 9.5. נמצא קשר בין השכלה למדד ($r = -1.85$).

בקרב תושבי הגליל עמד ממוצע המדד על 9.00 והערכתם את התנהגות המשטרה הייתה הכי פחות ביקורתית בהשוואה לתושבי הנגב, המשולש והערס המעורבות. ממוצע המדד הנמוך ביותר נמצא בקרב תושבי הערים המעורבות והוא עמד על 8.14.

לגיל קשר דו-קוטבי עם מדד הערכת התנהגות המשטרה. עד גיל 40 ככל שהמשיב מבוגר יותר כך הוא ביקורתי יותר ומגיל 40 ככל שהמשיב מבוגר יותר הוא ביקורתי פחות וממוצע מדד הערכת התנהגות המשטרה עולה (ראה טבלה 13).

⁸ מדד הערכת התנהגות המשטרה ייקרא להלן "המדד"

טבלה מספר 13: קשרי גומלין בין משתני רקע ובין מדד הערכת התנהגות המשטרה

P	F	N	ממוצע המדד הכללי		
0.000	6.34	356	8.39	זכר	מין
		362	8.90	נקבה	
		718		סך הכל	
0.006	7.55	63	9.57	יסודית	השכלה
		92	9.14	על יסודית	
		289	8.74	תיכונית מלאה	
		107	8.46	על תיכונית	
		164	7.99	אקדמאית	
		715		סך הכל	
0.017	5.67	117	9.14	כן	מוצא בדווי
		590	8.54	לא	
		707		סך הכל	
0.000	6.19	400	9.00	גליל	אזור ישוב
		63	8.33	נגב	
		188	8.19	משולש	
		68	8.14	ערים מעורבות	
		719		סך הכל	
0.35	1.10		9.10	עד 17 כולל	גיל
			8.53	18 עד 30	
			8.49	31 עד 40	
			8.74	41 עד 50	
			9.09	51 עד 60	

קשר המדד עם מגע עם המשטרה ואיכותו

עד עתה ראינו כי למשתני הרקע יש קשר עם מדד הערכת התנהגות המשטרה. ראוי לשאול לאילו גורמים נוספים מתאם או קשר סטטיסטי עם מדד זה.

בקרב המשיבים שלא השתתפו בהפגנות הציבור הערבי ($N=598$) הסתמן ממוצע גבוה יחסית (8.82) למדד הערכת התנהגות המשטרה. ממוצע זה ירד בקרב המשיבים ככל שמידת השתתפותם בהפגנות עלתה. קיים גם קשר בין איכות המגע בין המשטרה למשיבים שהשתתפו בהפגנות בשלוש השנים האחרונות. ככל שהערכת המשיבים (שהשתתפו בהפגנות) את יחס המשטרה הייתה טובה יותר (חיובית יותר) ממוצע המדד עלה. בקרב המשיבים (שהשתתפו בהפגנות) שהעריכו את יחס המשטרה כ"טוב מאד" עמד ממוצע המדד על 9.6. בקרב המשיבים (שהשתתפו בהפגנות) שהעריכו את יחס המשטרה כ"רע מאד" עמד ממוצע המדד על 6.4.

טבלה מספר 14 מציגה את קשרי הגומלין בין המשתנים מגע עם המשטרה, השתתפות בהפגנות והערכת יחס המשטרה ובין מדד הערכת התנהגות המשטרה.

טבלה מספר 14: קשרי גומלין בין המשתנים מגע עם המשטרה ואיכותו ובין מדד הערכת התנהגות המשטרה

למבחן	מובהקות ANOVA	X	N	
				<u>מגע עם שוטר במסגרת מילוי תפקידו</u>
	.001	8.84	562	בשנה האחרונה לא היה מגע
		7.90	96	מגע אחד
		7.87	55	לפחות שני מגעים
				<u>השתתפות בהפגנות של הציבור הערבי</u>
		8.82	598	לא השתתפתי בשום הפגנה בשלוש השנים האחרונות
	.000	8.08	59	הפגנה אחת
		7.06	16	שתי הפגנות
		7.53	15	שלוש או יותר
				<u>יחס המשטרה אליך בהפגנה האחרונה</u>
		9.60	13	התנהגה טוב מאד
	.001	7.90	38	התנהגה טוב
		7.00	15	התנהגה רע
		6.40	15	התנהגה רע מאד

קשר המדד עם שביעות רצון מיחס המדינה

קיימים שני משתנים נוספים להם קשרי גומלין עם מדד הערכת התנהגות המשטרה. המשתנה הראשון הוא שביעות רצון הציבור הערבי מיחס המדינה כלפיו והמשתנה השני הוא ה"ישראליות" כמרכיב בהגדרה הלאומית של הציבור הערבי בישראל⁹. הממוצע הגבוה ביותר של המדד (10.98) נמצא בקרב המשיבים שענו כי הם "מאד מרוצים" מיחס המדינה כלפיהם. בקרב המשיבים שענו כי הם "מאד לא מרוצים" נמדד הממוצע הנמוך ביותר (7.03). (ראה טבלה 15).

טבלה מספר 15: קשרי גומלין בין משתנה שביעות רצון מיחס המדינה ובין מדד הערכת התנהגות המשטרה

שביעות רצון המדינה כלפיך	מיחס	מאד מרוצה		מרוצה		לא מרוצה		לא מובהקות של מבחן ANOVA	
		N	ממוצע	N	ממוצע	N	ממוצע		
ממוצע המדד הכללי	53	10.98	368	9.26	188	7.51	95	7.03	.000

קשר המדד עם "ישראליות" כחלק מההגדרה הלאומית

נבדקו הקשרים בין מדד הערכת התנהגות המשטרה ובין משתנה ה"ישראליות" כחלק מההגדרה הלאומית. נמצא כי בקרב המשיבים שהגדירו עצמם כ"ישראלים" מבחינה לאומית נמצא ממוצע גבוה של המדד (9.58). הממוצע ירד בקרב המשיבים שלא הגדירו עצמם כ"ישראלים" מבחינה לאומית ועמד על 8.12.

טבלה מספר 16: קשרי הגומלין בין משתנה "ישראליות" כחלק מההגדרה הלאומית ובין מדד הערכת התנהגות המשטרה

מובחנות של מבחן T	ממוצע	N
ישראלי כחלק מההגדרה הלאומית	9.58	258
ללא ישראליות בהגדרה הלאומית	8.12	461

⁹ המשיבים סיפקו 14 סוגי תשובה לשאלה: "איך אתה מגדיר עצמך מבחינה לאומית?" רוב המשיבים (321 משיבים) ענו "ערבי פלסטיני בישראל"; 181 משיבים הגדירו עצמם "ערבי ישראלי". התשובה הראשונה נמנעת מלהגדיר את המשיב כישראלי והתשובה השנייה מגדירה אותו כישראלי. על פי עקרון זה חולקו המשיבים לאלה שכללו את המונח "ישראלי" בהגדרת הלאומיות (N=329) ואלה שנמנעו מכך (N=552).

קשר המדד עם הערכת יחס המוסדות הממשלתיים

נבחנו קשרי הגומלין בין ממוצע מדד הערכת התנהגות המשטרה ובין הערכת יחסם של חמישה מוסדות ממשלתיים. קיימת מגמה של עליית ממוצע המדד בקרב משיבים שהעריכו את יחס המוסדות כלפיהם כ"ללא הפלייה", "מפלה קצת לטובה", "מפלה לטובה" או "מפלה מאד לטובה".

לדוגמה, בקרב משיבים שהעריכו את יחס משרדי הממשלה האחרים (וועדות תכנון, מנהל מקרקעי ישראל) כ"מפלה מאד לרעה" עמד ממוצע המדד על 6.64. ממוצע זה עלה ככל שהערכת יחס המוסד כלפי המשיב הייתה פחות ביקורתית.

טבלה 17 מציגה את הקשרי הגומלין בין מדד הערכת התנהגות המשטרה ובין הערכת יחס מוסדות המדינה.

טבלה מספר 17: קשרי גומלין בין מדד הערכת התנהגות המשטרה והערכת יחס מוסדות המדינה

מספר משיבים	יחס מפלה מאד לרעה	יחס מפלה לרעה	יחס מפלה קצת לרעה	יחס מפלה קצת לטובה	יחס מפלה לטובה	יחס מפלה מאד לטובה	רמת מובהקות של מבחן
שירותי הרשות המקומית	7.49	7.78	7.78	9.18	9.05	9.78	0.089
שירותי הבריאות	6.37	7.77	7.87	8.90	7.87	9.31	0.075
שירותי החינוך	7.03	7.81	8.29	9.39	9.42	9.35	0.000
שירותי משפט	6.64	7.66	8.10	9.56	8.33	11.42	0.000
שירותי ממשלה אחרים (וועדות תכנון, מינהל מקרקעי ישראל)	6.64	7.82	8.33	9.80	8.75	11.00	0.000

קשר המדד עם עמדות כלפי שיתוף פעולה עם המשטרה

נבחנו קשרי גומלין בין הסכמת המשיב לשירות בני משפחתו במשטרה ובין מדד הערכת התנהגות המשטרה. כשהמשיב ענה כי הוא "מסכים" או "מסכים בהחלט" לשירות בני משפחתו במשטרה עמד ממוצע המדד על 9.17 ו- 9.98 בהתאמה. כשהמשיב ענה כי הוא "לא מסכים" או "בהחלט לא מסכים" לשירות בני משפחתו במשטרה עמד ממוצע המדד על 8.27 ו- 7.84 בהתאמה. נמצאו קשרי גומלין גם בין נכונות להתנדב למשמר האזרחי ומדד הערכת התנהגות המשטרה. כשהמשיב ענה כי "בטוח שלא" או "חושב שלא" יסכים להתנדב למשמר האזרחי עמד ממוצע המדד על 8.26 ו- 8.66 בהתאמה. כשהמשיב ענה כי "חושב שכן" או "בטוח שכן" יסכים להתנדב למשמר האזרחי עמד ממוצע המדד על 9.30 ו- 9.67 בהתאמה. טבלה 18 מציגה את קשרי הגומלין בין המדד למשתנים הללו.

טבלה מספר 18: קשרי גומלין בין עמדות כלפי שיתוף פעולה עם המשטרה ובין מדד הערכת התנהגות המשטרה

ANOVA	מסכים בהחלט		לא מסכים		מסכים		מסכים בהחלט		מובקות של מבחן
	N	ממוצע	N	ממוצע	N	ממוצע	N	ממוצע	
האם אתה מסכים שבני משפחתך ישרתו במשטרה									
	201	7.84	191	8.27	248	9.17	76	9.98	.000
אם היו פונים אליך מהמשמר האזרחי והיו מציעים לך להתנדב, האם היית מוכן									
	43	9.67	120	9.30	88	8.66	454	8.26	.000

הערכת פעולות לשיפור עבודת המשטרה

כשני שלישי מהמשיבים (66%) ענו כי הגברת ההידברות בין המנהיגות המקומית לפיקוד המשטרה "תשפר" או "תשפר בהחלט" את עבודת המשטרה. קרוב לחמישית (18.5%) מהמשיבים ענו כי יוזמה זו "בהחלט לא תשפר" או "לא תשפר" את עבודת המשטרה. 15.6% מהמשיבים נמנעו ממתן תשובה.

מעל שני שלישי (68.9%) מהמשיבים ענו כי הגברת נוכחות המשטרה בתוך הישוב הערבי "תשפר" או "תשפר בהחלט" את עבודת המשטרה. מעל רבע (26.8%) מהמשיבים ענו כי היוזמה "בהחלט לא תשפר" או "לא תשפר" את עבודת המשטרה. קרוב לאחד מכל עשרים (4.3%) מהמשיבים נמנעו ממתן תשובה בנוגע ליוזמה זו.

שיעור ההתנגדות להיגד "הגברת נוכחות המשטרה" עלה ככל שעלתה רמת ההשכלה של המשיבים. כך למשל, מחצית מבעלי ההשכלה האקדמית ענו שיוזמה זו "בהחלט לא תשפר" או "לא תשפר" את עבודת המשטרה בעוד שרק כשליש (31.2%) מבעלי ההשכלה היסודית ענו כך.

כשנבחנו התפלגות ההערכות לפי אזורי המגורים של המשיבים, שיעור גבוה יותר של משיבים תושבי מחוז צפון (הכולל את הגליל, חיפה והעמקים) בהשוואה לתושבי שאר המחוזות (מרכז ודרום) ענו כי חיזוק השיטור הקהילתי "ישפר בהחלט" את עבודת המשטרה. שיעור גבוה יותר של משיבים תושבי המחוז הצפוני בהשוואה לתושבי שאר המחוזות ענו כי הגברת הגיוס למשטרה מקרב הערבים היא יוזמה ש"תשפר" או "תשפר בהחלט" את עבודת המשטרה. גם ביחס להגברת ההידברות בין המנהיגות המקומית למשטרה נמצא כי שיעור המשיבים שיוזמה זו "תשפר" או "תשפר בהחלט" את עבודת המשטרה היה הגבוה ביותר בקרב תושבי המחוז הצפוני בהשוואה לתושבי שאר המחוזות.

ממוצע התשובות ביחס ליוזמה "חיזוק השיטור הקהילתי" עמד על 2.75. מעל שני שלישי (66.3%) מהמשיבים ענו כי יוזמה זו "תשפר" או "תשפר בהחלט" את עבודת המשטרה ו- 26.0% מהמשיבים ענו כי יוזמה זו "לא תשפר" או "בהחלט לא תשפר" את עבודתה.

התפלגות התשובות בנוגע להערכת היוזמות העשויות לשפר את הערכת עבודת המשטרה מופיעה בטבלה 19.

טבלה מספר 19: הערכת היוזמות העשויות לשפר את עבודת המשטרה

ממוצע	בהחלט לא ישפר	לא ישפר	ישפר	ישפר בהחלט	לא יודע
	1	2	3	4	
2.86	4.1%	14.4%	55.3%	10.7%	15.6%
הגברת ההידברות בין המנהיגות המקומית לפיקוד המשטרה					
2.78	5.9%	20.9%	57.7%	11.2%	4.3%
הגברת נוכחות המשטרה בתוך הישוב הערבי (על ידי הקמת תחנות משטרה בתוך הישוב)					
2.75	6.7%	19.3%	56.6%	9.7%	7.7%
חיזוק השיטור הקהילתי					
2.56	9.2%	29.3%	42.5%	8.3%	10.8%
הגברת הגיוס למשטרה מקרב הערבים בישראל					

אירועי אינתיפאדת אל-אקצא באוקטובר 2000

הסקר הטלפוני לא בחן באופן ישיר את עמדות הציבור כלפי פעולות המשטרה באירועי אינתיפאדת אל אקצא. לעומת זאת, אירועים אלה היוו נושא מרכזי בראיונות העומק עם אנשי הציבור הערביים ובקבוצות המיקוד. להלן ניתוח העמדות בנושא זה על פי התייחסויות משתתפי קבוצות המיקוד והמרואיינים.

לאירועי אינתיפאדת אל-אקצא, באוקטובר 2000 הייתה השפעת שלילית על עמדות הציבור הערבי כלפי משטרת ישראל. אנשים שעמדתם הייתה אמביוולנטית ביחס למשטרה נטו לביקורת כלפיה בעקבות הרג האזרחים הערבים. אירועי אוקטובר חידדו את התפקיד הביטחוני של המשטרה בעיני הציבור הערבי. כך לדוגמה טען אחד המרואיינים: "לאחר אינתיפאדת אוקטובר הודגשה האבחנה שהמשטרה הינה חלק מכוחות הביטחון וצה"ל ותפקידה להפחיד את הערבים". אחד המרואיינים העריך את יחס המשטרה אל הציבור הערבי כאל איום: "המשטרה מתייחסת אליי כגוף מאיים על המדינה במיוחד אחרי אירועי אינתיפאדת אל-אקצא 2000". בעקבות מגמה זו חלק מאנשי הציבור שרואיינו טענו כי הם רואים את השוטרים הערבים שמתגייסים למשטרה כמשתפי פעולה ואף כבוגדים בבני עמם.

אינתיפאדת אל-אקצא הייתה נקודת מפנה במערכת היחסים בין המשטרה למנהיגות המקומית, במיוחד זו הנבחרת. קצינים ומפקדי משטרה "גילו" שניתן "להשתמש" במנהיגות המקומית של האוכלוסייה הערבית ולהגיע דרכה למעשה לכלל האוכלוסייה. מאז אירועי אינתיפאדת אל-אקצא

מערכת היחסים בין המשטרה למנהיגות המקומית עברה תפנית חדה וחיובית. אחד המרואיינים אמר כי "עד לאוקטובר 2000 לא היו מפגשים בין מפקדי המשטרה למנהיגות הערבית על מנת להבין טוב יותר את המנטאליות והתרבות של הערבים. לא היה דו שיח או שיתוף פעולה כדי לשרת את האזרחים ואת הסדר הציבורי והביטחוני". כיום כל מפקד משטרה שנכנס לתפקיד עורך מפגש היכרות עם ראשי ונכבדי היישובים שבגזרתו. קציני משטרה (לפחות באזור משגב) יוזמים מפגשים גם עם תלמידים בבתי ספר, מבוגרים במועדוני הקשישים ועוד. ההתקרבות הזו בין המנהיגות המקומית למשטרה יצרה מערכת יחסים עדינה יותר עם האוכלוסייה, שברה קרח שהצטבר בשנים האחרונות והפחיתה מהעוינות כלפי המשטרה כתוצאה מאירועי אינתיפאדת אל-אקצא. גם מנהיגים מקומיים צעירים ומשכילים שאינם נמנים עם הממסד והשלטונות, קרי אנשי הפריזמה הלאומית, מעוניינים בשיפור מערכת היחסים בינם לבין המשטרה. מה שבעבר ניתפס כשיתוף פעולה נחשב היום רלבנטי ומקובל. ניתן להסיק ששיפור מערכת היחסים בין המנהיגות המקומית לקציני המשטרה נחשבת בשני הצדדים כמועילה וחיובית.

דיון

עמדות הציבור הערבי כלפי המשטרה

עמדות הציבור הערבי כלפי המשטרה נבחנו על פי חמישה מעגלי עמדה: אמון הציבור ביחידות המשטרה, הערכת התנהגות המשטרה, תפקודה וטיפולו בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי, מאפייני השירות שלה ושינוי שחל בתפקודה בשנים האחרונות.

מהממצאים עולה כי חמשת מעגלי העמדה אינם בלתי תלויים וכנראה שקיימים קשרי גומלין ביניהם. מידת האמון שנותן הציבור הערבי במשטרה קשורה להערכתו את תפקודה ואת אופן טיפולה בנושאי הסדר הציבורי. מהממצאים עולה כי קיים קשר בין יחידות שרוב המשיבים הביעו בהן אמון מסוים ובין פעולות ותפקודים שהוערכו כחיוביים. כמו כן, קיים קשר בין יחידות שרוב המשיבים הביעו בהן חוסר אמון ובין פעולות ותפקודי משטרה שהוערכו באופן ביקורתי.

בנושא אמון הציבור הערבי ביחידות המשטרה רוב המשיבים הביעו אמון מסוים בשלוש מתוך חמש יחידות המשטרה שנבחנו: משטרת התנועה, המשטרה הכחולה והשיטור הקהילתי. ניתן להסביר ממצא זה בכך שיחידות אלו עוסקות בנושאים כלליים של שירות ואכיפה ועל כן הערכת הציבור הערבי כלפיהן דומה להערכת ציבור זה את שאר גורמי השירות במדינה. ניתן להסיק מכך שבאופן כללי הציבור הערבי מביע אמון מסוים כלפי העיסוק בנושאים הכללים במשטרה.

רוב המשיבים ענו כי תפקוד המשטרה בנושא שמירה על חוקי התנועה הוא טוב. ביחס לתפקודים שמירה על הסדר הציבורי ושמירה על החיים היה שיעור המשיבים שענו כי התפקוד טוב גבוה משיעור המשיבים שענו כי התפקוד אינו טוב. ניתן להבין ממצאים אלה לאור מהותו של הסכסוך הערבי-ישראלי¹⁰. ייתכן שהערכת הציבור הערבי את תפקודי המשטרה משתנה על פי מידת הקרבה של תפקודים אלה לסכסוך. תפקודים שאינם קשורים ישירות לסכסוך הערבי-ישראלי יוערכו באופן חיובי יחסית. הסבר זה מתאים גם לממצאים בנוגע להערכת טיפול המשטרה בנושאים הקשורים לסדר הציבורי. ממוצעי התשובות ביחס לטיפול בסכסוכים בין בני זוג וליישוב סכסוכים מקומיים היו הגבוהים ביותר ביחס לשאר התחומים. תפקודים אלה, שאינם קשורים ישירות לסכסוך הערבי-ישראלי הוערכו בממוצע כבין "חיוביים" ל"שליליים".

במעגל העמדה המתאימה לשירותיות זמן תגובה לפניה טלפונית היה גורם השירות היחיד לגביו שיעור המשיבים שציינו כי הוא מספק היה גבוה משיעור המשיבים שציינו כי אינו מספק. גורם שירות זה מוגדר ככללי. ממצא זה מחזק את הקשר המשוער בין הערכות המשטרה ובין קרבת יחידותיה ותפקודה לנושא הסכסוך הערבי-ישראלי. נראה כי הציבור הערבי מקיים אבחנה בין פעולות המשטרה הקשורות לסכסוך ובין אלו שאינן קשורות לו. מעבר לכך, עושה רושם שיחס הציבור הערבי כלפי הסכסוך אינו מוקרן כלפי נושאים אחרים בעבודת המשטרה שאינם קשורים לסכסוך.

¹⁰ המושג "הסכסוך הערבי-ישראלי" מתייחס הן למחלוקות הפנימיות בישראל בין המגזר הערבי והמדינה והן לסכסוך בין מדינת ישראל ובין הרשות הפלסטינית.

יחידות ותפקודים הקשורים ישירות לסכסוך הערבי-ישראלי הוערכו באופן שלילי בהשוואה ליחידות ולתפקודים שאינם קשורים ישירות לסכסוך. כך, למשל, שיעור המשיבים שענו כי אין להם אמון במשמר הגבול וביחידות המיוחדות היה גבוה משיעור המשיבים שהביע בהן אמון. יחידות אלו עוסקות באופן שוטף בנושאים הקשורים לסכסוך. בנוסף, רוב המשיבים העריכו את טיפול המשטרה בתחומים פיזור הפגנות, הפקעת קרקעות והריסת בתים כ"שלילי" או "שלילי מאוד". נמצא קשר שלילי בין השכלה והערכת טיפול המשטרה בנושאים אלה. אנשי הציבור שרואיינו טענו שאלו הם אינם תפקידי המשטרה: "על המשטרה כגוף, למרוד בממשלה ולסרב לבצע פקודות שאינן מתפקידה כמו הסוגיה של הריסת בתים או השמדת יבולים בנגב". המשיבים בעלי ההשכלה האקדמית מודעים למעמדם ולהשתייכותם לקבוצת המיעוט. השערה זו יכולה להסביר את הקשר שנמצא בין השכלה ועמדות ביקורתיות כלפי המשטרה.

רוב המשיבים ענו שתפקוד המשטרה לא מספק בגורמי השירות הקשורים לתרבות הערבית (קיום חומר הסברה בשפה הערבית ורגישות לשפה הערבית) וראיונות העומק עם אנשי הציבור העלו את נושא הרגישות לתרבות הערבית כבעל משמעות רבה. ממצאים אלה מצביעים על כך שהציבור הערבי מעוניין במעורבות גבוהה יותר של המשטרה בחייו.

נבחנו הערכות ביחס לשינוי תפקוד המשטרה במגזר הערבי בשנים האחרונות. ממוצעי התשובות החיוביים ביותר היו ביחס לאכיפת חוקי התנועה ולשיטור הקהילתי. ייתכן שתחומי פעילות אלה עוסקים במשימות שיטור כלליות ואינם נוגעים באופן ישיר לסכסוך הערבי-ישראלי.

מסקירת הממצאים עולה יחס זה ערכי כלפי המשטרה. נראה כי יחידות ותפקודי המשטרה העוסקים בנושאים הקשורים ישירות לסכסוך הערבי-ישראלי הוערכו באופן ביקורתי. יחידות ותפקודים שאינם קשורים ישירות לסכסוך הערבי-ישראלי הוערכו באופן חיובי על ידי רוב המשיבים.

נבחנה הערכת התנהגות המשטרה על פי הפרמטרים הפלייה, עוינות, שימוש מופרז בכוח והוגנות. רוב המשיבים ענו כי התנהגות המשטרה עוינת, מפריזה בשימוש בכוח ואינה הוגנת. שבעה מכל עשרה משיבים ענו שהמשטרה מפלה כנגדם, זוהי אמירה חדה וברורה. ייתכן שהעמדות הביקורתיות כלפי התנהגות המשטרה הן הקרנה של עמדות הציבור הערבי (תחושת הקיפוח של ציבור זה) כלפי יחסי רוב ומיעוט בארץ, כאשר המשטרה נתפשת כנציגת קבוצת הרוב.

הערכות הציבור הערבי ביחס להתנהגות המשטרה אינן אחידות. כך למשל נמצא כי יותר מתושבי הערים המעורבות חשים מופלים בהשוואה לצורות ישוב אחרות. ייתכן שתושבי ערים אלה עדים בחיי היום יום ליחס המשטרה כלפי התושבים הלא ערביים בעיר והדבר משפיע על הערכתם את התנהגות המשטרה כמפלה. ביטוי נוסף לחוסר האחידות בהערכות הציבור הערבי נמצא בקשר השלילי בין הערכת התנהגות המשטרה והשכלה.

מסיבות מתודולוגיות לא ניתן להשוות את ממצאי ראיונות העומק לממצאי הסקר. עם זאת ניתן לומר באופן כללי שהעמדות שהביעו אנשי הציבור בראיונות העומק היו ביקורתיות יותר בהשוואה לעמדות שעלו מהסקר. אנשי הציבור אמרו לדוגמא: "בהפגנה של הערבים מותר לירות ואף לחסל לעומת יחס סלחני ועדין כלפי יהודים, במיוחד בהפגנות החרדים שחוסמים רחובות ראשיים בירושלים כמעט כל שבוע. מה עושה המשטרה בסיסמאות 'מוות לערבים'! כלום"; "המשטרה פסיבית כאשר הנפגעים הינם ערבים ואקטיבית כשהנפגעים הינם יהודים"; "כשדגל

פלסטיין, שהוא חוקי במדינה, מורס, המשטרה רואה בזה סיכון, מורידה, חוקרת, עוצרת.....אולם כשדגל כהנא, שאינו חוקי, מורס, אין המשטרה מתייחסת". שיעור בעלי השכלה הגבוהה שהביעו הערכה ביקורתית כלפי התנהגות המשטרה היה גבוה משיעור בעלי השכלה היסודית והתיכונית שהביעו הערכה ביקורתית כלפיה. קשר שלילי זה בין השכלה והערכת התנהגות המשטרה עשוי להסביר את מידת הביקורתיות שעלתה בראיונות העומק עם אנשי הציבור (בעלי השכלה אקדמית ברובם).

הערכת שירות השיטור הקהילתי

כמעט שלושה רבעים מהמשיבים ידעו על קיום מרכז לשיטור קהילתי באזור מגוריהם. מתוכם מעט מעל עשירית (כ- 7.5% מכלל המדגם) דיווחו שפנו למרכז לקבלת שירות. ייתכן כי קיים יחס דואלי מצד הציבור הערבי כלפי השיטור הקהילתי: מצד אחד אחוז הפונים למרכזים היה נמוך ביחס לאחוז המשיבים שדיווחו כי ידעו על קיום מרכז באזור מגוריהם. הסבר אפשרי לכך הוא הטענה שהועלתה בקבוצות המיקוד, על פיה מרואיינים רבים שרצו לפנות למרכזים, מצאו את המרכזים סגורים ברוב ימות השבוע. מצד שני אנשי הציבור שרואיינו שהינם אנשי השלטון המקומי צידדו בקיום מרכזי השיטור הקהילתי. עם זאת, עמדות אנשי הציבור בנושא זה לא היו אחידות. אנשי ציבור שאינם משרתים במערכות השלטון המקומי הביעו עמדות ביקורתיות כלפי השיטור הקהילתי וכלפי התנדבות הציבור הערבי במסגרתו. הם טענו כי המדינה מנצלת את השיטור הקהילתי למטרות ולצרכים סמויים שאינם תואמים את האינטרסים של הקהילה הערבית בישראל. להלן מספר דוגמאות: "בעיניי הם (מתנדבי השיטור הקהילתי) משתפי פעולה."; "משטרה קהילתית: זהו ניסיון להלבין את פני המשטרה. אין לי ספק שלאחר תקופה מסוימת המשטרה תבקש מהם (מהמתנדבים הערבים) לרגל נגד הקהילה, כלומר לעסוק בעניינים לא קהילתיים אלא ביטחוניים." עם זאת, רוב המשיבים במסגרת הסקר הביעו אמון מסוים ביחידת השיטור הקהילתי. נראה כי ברמה ההצהרתית הערכות הציבור הערבי את השיטור הקהילתי היו חיוביות לעומת הפעילות בשטח, ברמה התפקודית, המעידה על יחס ביקורתי של ציבור זה כלפי היחידה.

גורמים המשפיעים על עמדות כלפי המשטרה

נבחנו מספר גורמים שעשויים להשפיע על העמדות כלפי המשטרה: משתנה מסוג אחד הוא הערכת יחס מוסדות המדינה כלפי הציבור הערבי. משתנה שני הוא הערכת הציבור הערבי את יחס המדינה כלפיו. משתנה שלישי שנבחן היה מגע קודם עם המשטרה ומשתנה רביעי הוא "ישראליות" כחלק מההגדרה הלאומית נבחנו גם משתני רקע דמוגרפי כגון השכלה, הכנסה, גיל ואזור מגורים. לא נמצאו מגמות מרכזיות בבחינת הקשרים בין משתני הרקע ובין עמדות כלפי המשטרה.

הערכת יחס מוסדות המדינה ועמדות כלפי המשטרה

מתשובות המשתתפים בסקר הטלפוני עלה שהם העריכו כי קיימת הפליה במידה זו או אחרת ביחס המוסדות (שירותי הבריאות, שירותי הרשויות המקומיות, שירותי החינוך, שירותי המשפט ושירותים של משרדים ומוסדות ממשלתיים אחרים) כלפיהם. מספר המשיבים שהעריכו את יחס המוסדות כמפלה והערכת עוצמת ההפליה השתנו ממוסד למוסד. ייתכן שממד ההסברה בפעילות המוסדות חסר. כאשר נדרש יחס שונה ללקוח ערבי ראוי להסביר לו את פשר ומניע השוני באופן הטיפול בו. כך ניתן למנוע גיבוש הערכות ביקורתיות לגבי יחס המוסדות כלפי הציבור הערבי.

כשנבדקו הקשרים בין הערכת יחס מוסדות המדינה והערכת התנהגות המשטרה, תפקודה, טיפולה בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי ומאפייני השירות שלה נמצאו ביניהם קשרים חיוביים מובהקים. סיבה אפשרית אחת היא כי יחס שקיבלו המשיבים באחד המוסדות השפיע באותו כיוון על הערכתם את הממדים השונים של עבודת המשטרה, שירותה והתנהגותה. כלומר, כאשר האזרח העריך את היחס שקיבל באחד המוסדות כחיובי, הוא העריך גם את תפקוד ושירות המשטרה כחיובי, ולהיפך.

עם זאת, מרבית המשיבים ענו כי התנהגות המשטרה "מפלה" או "בהחלט מפלה", ומספרם גדול (ביותר מפי 2) ממספר המשיבים שהעריכו את התנהגות מוסדות המדינה כחסרת הפליה. אחד ההסברים האפשריים לכך הוא אופי הקשר בין המשטרה והציבור הערבי ובין מוסדות המדינה וציבור זה. ייתכן כי הקשר הנוצר בין מוסדות המדינה והציבור הערבי מוערך באופן חיובי יותר על ידי ציבור משום שהוא פחות טעון בהשוואה להערכות הציבור הערבי את הקשר בינו ובין המשטרה.

הערכת יחס המדינה ועמדות כלפי המשטרה

קרוב לשני שלישי מהמשיבים ענו שהם שבעי רצון מיחס המדינה כלפיהם. ככל שהמשיב היה מרוצה יותר מיחס המדינה כך הוא העריך את התנהגות המשטרה כלפיו כהוגנת, אינה מפריזה בשימוש בכוח, אינה עוינת וחסרת הפליה. בדיקה של רגרסיה רבת משתנים העלתה כי הערכת יחס המדינה הינו גורם בעל השפעה רבה יותר על עמדות כלפי המשטרה בהשוואה להערכת יחס מוסדות המדינה (תרומת המשתנה הערכת יחס מוסדות המדינה במשוואת הרגרסיה לא הייתה משמעותית).

מגע קודם עם המשטרה ועמדות כלפי המשטרה

כחמישית מהמשיבים ענו כי באו במגע עם המשטרה בשנה האחרונה. נמצא קשר שלילי בין מגע קודם עם המשטרה ובין המשתנים השונים המרכיבים את הערכת תפקוד המשטרה, טיפולה בנושאים הקשורים לשמירה על הסדר הציבורי, שירותה והתנהגותה. הקשר השלילי בין מגע עם המשטרה ובין הערכת פעולותיה מצוי בכלל האוכלוסייה (הן במגזר הערבי והן במגזר היהודי). כלומר, המגע עם המשטרה הוא ככל הנראה חוויה שמתירה בקרב החווים אותה רושם שלילי בדרך כלל. יתכן שלאור מעמדו של הציבור הערבי כמיעוט השפעת המגע הקודם עם המשטרה על

יחסו כלפיה היא חריפה יותר. שאלה זו לא נבחנה בסקר הנוכחי משום שהסקר לא כלל משיבים יהודיים.

נמצא כי יותר גברים מנשים באו במגע עם המשטרה בשנה האחרונה. כמו כן נמצא כי יותר גברים מנשים ענו כי התנהגות המשטרה מפלה. ממצאים אלה מעלים את השאלה האם יותר גברים העריכו את התנהגות המשטרה כמפלה (בהשוואה לנשים) משום שיותר גברים באו במגע עם המשטרה בהשוואה לנשים? כאשר נבחנו קשרי הגומלין בין הערכת התנהגות המשטרה כמפלה לבין מגע עם המשטרה תוך בקרה על מין נשמרו הקשרים. מכאן שלכל אחד מהמשתנים (מגע, מין) יש קשר בלתי תלוי על הערכות התנהגות המשטרה כמפלה.

ישראליות כחלק מההגדרה הלאומית ועמדות כלפי המשטרה

נמצא קשר חיובי בין המשתנה "ישראליות" כחלק מההגדרה הלאומית ובין מעגלי העמדה שנבדקו. בקרב משיבים שכללו את המילה "ישראלי" כחלק מהגדרתם הלאומית העמדות כלפי המשטרה היו חיוביות יותר. יתכן שמשיבים שכללו בהגדרתם הלאומית את המילה "ישראלי" מזדהים יותר עם המדינה לעומת המשיבים שלא כללו את המילה בהגדרתם הלאומית. רמז לכך נמצא בעובדה שמשיבים שכללו את המילה "ישראלי" בהגדרתם הלאומית היו מרוצים יותר מיחס המדינה כלפיהם בהשוואה למשיבים שלא כללו את המילה "ישראלי" בהגדרתם הלאומית. המשטרה כנראה נתפשת כאחת מזרועות השלטון. כאשר האזרח הערבי מרוצה מהמדינה ומזדהה איתה (מגדיר את עצמו כישראלי) עמדותיו כלפי המשטרה חיוביות יותר.

הסקר כלל בדיקה של מספר נושאים ויוזמות העשויים לשפר את הערכות הציבור הערבי כלפי המשטרה.

הערכת פעולות לשיפור עבודת המשטרה

הגברת ההידברות בין המנהיגות המקומית לפיקוד המשטרה כיוזמה שתשפר את עבודת המשטרה זכתה לשיעור התמיכה הגבוה ביותר בהשוואה לשאר האפשרויות שנבחנו. ממצאים אלה מעידים על החשיבות שמיחסים הנשאלים למעמדה של המנהיגות המקומית. מעבר לתפקידה הפורמאלי נתפשת המנהיגות המקומית גם כסמל של החברה הערבית ותרבותה. סוגיות שונות שהועלו כבעיות משמעותיות (כגון רגישות לתרבות הערבית, עמדות חיוביות כלפי הידברות בין המנהיגות הנבחרת למשטרה וחיזוק הקשרים בין המשטרה כגוף מדינתי לבין מנהיגות הציבור הערבי כחלק מהמדינה) מהוות בסיס והסבר לתמיכה הרבה ביוזמה זו.

שיעור המשיבים שהעריכו את הגברת נוכחות המשטרה בתוך היישוב הערבי כיוזמה שתשפר את עבודת המשטרה היה השני בגודלו. ממצאים קודמים עשויים להוות הסבר למידת התמיכה ביוזמה זו. תפקוד המשטרה ביישובים הערביים ברוב הפונקציות הוערך כ"רע" עד "בינוני" והגברת נוכחות המשטרה עשויה לשפר הערכות אלה.

מעל לשליש מהמשיבים העריכו כי הגברת הגיוס למשטרה מקרב הערבים בישראל לא תשפר את עבודת המשטרה. שיעור המתנגדים לאפשרות זו היה הגבוה ביותר (38.5%). נראה כי הפצעים שנפערו כתוצאה מאירועי אינתיפאדת אל-אקצא באוקטובר 2000 לא הגלידו. כידוע, חלק מהשוטרים שהואשמו (גם על ידי חברי ועדת אור) בירי ובהרג האזרחים הערבים היו ממוצא ערבי. בנוסף, ממצא זה נתמך על ידי תוצאות הסקר בנוגע לשיתוף פעולה עם המשטרה, על פיהן רוב המשיבים לא מוכנים להתנדב למשמר האזרחי או מתנגדים לכך שכן משפחתם יתנדב למשטרה.

אינתיפדת אל אקצא

אירועי אינתיפאדת אל אקצא פגעו במרקם היחסים בין הציבור הערבי למשטרה. האירועים היו בעלי השפעה שלילית על עמדות אנשי הציבור הערביים כלפי המשטרה. טענות אנשי הציבור כוללות אמירות על פיהן בשעת עימות עם המשטרה הציבור הערבי חש מאוים מפני שימוש מופרז בכוח קטלני לדיכוי העימות. לטענת אנשי הציבור השימוש המופרז בכוח מחזק את תחושת ההפליה בקרב הציבור הערבי. אנשי הציבור ביטאו יחס שלילי במיוחד היה כלפי השוטרים הערבים שהשתתפו בדיכוי אירועי אל אקצא. על רקע ההאשמות כנגד אחד השוטרים הערבים על תפקידו בהריגת אחד הצעירים הערבים. הקמת וועדת אור נתנה אפשרות לבטא חלק מרחשי הציבור הערבי על רקע האירועים. עם זאת רוב אנשי הציבור הביעו ספקות לגבי יישום מסקנות וועדת אור בידי המשטרה.

מסקנות

בציבור הערבים אזרחי ישראל קיימת הערכה חצויה כלפי המשטרה. מרבית הציבור מביע אמון במרבית יחידות המשטרה. מרבית הציבור מביע חוסר אמון ביחידות משמר הגבול וביחידות המיוחדות.

קיימים קשרי גומלין בין אמון הציבור הערבי ביחידות המשטרה לבין שביעות רצונו מתפקודן של אותן יחידות. כך למשל, משטרת התנועה, שעוסקת בעיקר בנושאים אזרחיים זכתה למידת אמון מסוימת ולהערכת תפקוד יחסית חיובית. לעומתה, יחידות העוסקות בהסדרת יחסי רוב – מיעוט או במחלוקות הנובעות מהם, כגון משמר הגבול או היחידות המיוחדות, זכו למידת אמון נמוכה ולהערכת תפקוד ביקורתית ושלילית.

ביטוי נוסף ליחס הדו ערכי של הציבור הערבי כלפי המשטרה הוא שלמרות ביקורתו כלפי המשטרה חלקים נרחבים מציבור זה תומכים בחיזוק הקשרים עימה. זאת באמצעות הגברת ההידברות בין המנהיגים המקומיים והמשטרה, הגדלת מספר תחנות המשטרה ביישובים הערביים ובחיזוק השיטור הקהילתי.

קיימים יחסי גומלין בין הערכת הציבור הערבי את יחס המדינה ומוסדותיה ובין עמדותיו כלפי המשטרה. ניתן לשער כי שינוי בהערכת יחס המדינה ומוסדותיה יגרור שינוי בכיוון דומה בעמדות כלפי המשטרה, ושינוי בעמדות כלפי המשטרה יגרור שינוי דומה בהערכת יחס המדינה ומוסדותיה.

המלצות

מומלץ כי המשטרה תקים צוותי חשיבה שיבחנו מהם הכלים והשיטות באמצעותם ניתן לשפר את הערכת תפקוד המשטרה והערכת התנהגותה בקרב ציבור הערבים אזרחי ישראל. צוותים אלה יאספו מידע וינתחו אירועים שיכולים לסייע לגופים המשטרתיים השונים להתארגן בצורה יעילה לביצוע משימותיה השוטפות של המשטרה.

לאור הממצאים הנוגעים למשטרת התנועה רצוי לנסות ולבודד את הפעולות והמאפיינים שתורמים להערכות החיוביות כלפיה. ייתכן שיחידה זו פועלת על פי חוקים ברורים ומפורשים ומיישמת אותם באופן אחיד ושוויוני ומאפיין זה השפיע על העמדות החיוביות כלפיה. אם השערה זו נכונה ייתכן כי יש צורך בהגברת השימוש בכלים שיחזקו את הרגשת השוויוניות והאחידות בעבודת המשטרה, תוך שימת דגש ורגישות לתרבות הערבית.

עיקר פעולות משמר הגבול קשורות באופן ישיר לסכסוך הערבי-יהודי. על כן מידת הביקורת כלפי יחידה זו גבוהה יחסית. על מנת לשפר את ההערכות כלפי יחידה זו מומלץ לבחון את מאפייני הפעולה של משמר הגבול. ניתן לבדוק מהם מאפייני הזרועות האחרות המחזקים את אמון הציבור בהן וליישם אותם במשמר הגבול, תוך שילוב של גורמים מקצועיים ממדעי החברה ושימת דגש על מאפייני התרבות הערבית.

בהקשר של הריסת בתים והפקעת קרקעות – רצוי לקיים תהליכי חשיבה הכוללים שיקולים נוספים מעבר לשיקולי אכיפת החוק. רצוי לבחון כיצד לערב גורמים מקצועיים מתחומי מדעי החברה מהמגזר הערבי ונציגי הנהגה מקומית להיערכות יעילה יותר לקראת פעולות אלו. זאת, במגמה לצמצם את עוצמת החיכוך בין המשטרה לבין הציבור הערבי בישראל.

ניתן לשפר את הערכות הציבור הערבי כלפי שירות המשטרה על ידי הדגשת נושא התרבות הערבית והכרתה בכל התחנות המשרתות את היישובים הערביים. מומלץ לשקול קיום קורסים או סדנאות המקדמים את הבנת תרבות הערבית בקרב מפקדי תחנות הממוקמות ביישובים ערביים או מעורבים. מעבר להכרת התרבות הערבית יידונו במסגרות אלה פתרונות מעשיים לבעיות שעלולות לצוץ בשטח כתוצאה מאי הכרת תרבות זו.

רצוי לפתח מדדים המתארים את מידת השירותיות שמציעה המשטרה לציבור הערבי ולפרסם מידע זה בציבור. רצוי כי המשטרה תפעל להצגת מידע הנוגע לעבודתה ולהישגיה בקרב היישובים הערביים. לדוגמא פרסום נתונים על ירידה במספר תאונות הדרכים באזור או נתונים על שיעורי הפשיעה. זאת על מנת ליידע את הציבור על פעולות המשטרה ותרומתה לשמירת הסדר הציבורי בקרב הציבור הערבי.

מומלץ להפיץ את ממצאי סקר זה בקרב השוטרים בכלל ובקרב השוטרים העובדים עם הציבור הערבי בפרט. ניתן לקיים ימי עיון במסגרתם יידונו דרכי עבודתה בשיתוף השוטרים הפועלים ביישובים הערביים והיישובים המעורבים במגמה להביא למיתון העמדות הביקורתיות המובעות

בסקר זה. בנוסף רצוי כי המשטרה תגביר את מגוון הכלים המשמשים אותה להידברות ולעבודה מול הציבור הערבי. לדוגמא, עבודה עם מגשרים או נכבדים בעלי יכולת לפתור סכסוכים בהסכמה.

הממצאים מצביעים על אמון ביחידת השיטור הקהילתי. עם זאת שיעור המשיבים שדיווחו על פנייה למרכזי השיטור הקהילתי היה נמוך. מומלץ לפעול לשילוב מרכזי השיטור הקהילתי בקהילה על ידי הדגשת פעולות היחידה ותרומותיה לקהילה. רצוי ליזום מבצעים שונים שיגבירו את הקשר בין האוכלוסייה לשוטרי מרכז השיטור הקהילתי. עם זאת מומלץ להגדיר באופן ברור מהם תפקידיו של מרכז השיטור הקהילתי. דוגמאות לפעילויות לגיטימיות הן ייזום "ימים פתוחים" במסגרתם יוזמן הציבור למרכזי השיטור וכיכר את השוטרים הפעילים בו. במסגרת כזו יועברו הרצאות וסדנאות בנושאי בטיחות בדרכים ושמירה על הביטחון האישי ביישוב. באופן זה ייווצר מקום לדיאלוג שיאפשר לציבור הערבי להכיר טוב יותר את עבודת מרכזי השיטור הקהילתי ולבחון דרכים בהן עבודה זו תורמת לחיזוק הקהילה.

הממצאים מעידים על חשיבות רבה הניתנת מצד הציבור הערבי למנהיגות המקומית ותפקידה בשמירה על הסדר הציבורי. חיזוק הקשר בין המשטרה למנהיגות המקומית יגביר את לגיטימיות פעולות המשטרה ביישובי האוכלוסייה הערבית. מומלץ לבחון צעדים שמטרתם הגברת ההידברות בין המנהיגות המקומית ביישובים הערביים ובין פיקוד המשטרה המקומית. לדוגמא פיתוח נוהל הפקת לקחים לאחר אירועים חריגים או אלימים בו ייקחו חלק אנשי המנהיגות המקומית.

באופן כללי עולה מן הממצאים כי הקשר בין הציבור הערבי והמשטרה הינו חלש יחסית. מומלץ לפעול להגברת הזיקה של הציבור הערבי כלפי המשטרה. ניתן לבחון פעולות של גופים ציבוריים אחרים כמו עמותות למען הגברת זיקת הציבור אל המשטרה. לדוגמא קיום ימים פתוחים לציבור בתחנות המשטרה, תיאום ביקורי משלחות בני נוער ערבים ישראלים במוסדות המשטרה, מתן פרסי הוקרה לאזרחים מצטיינים מהמגזר הערבי.

רצוי לבחון כיצד המשטרה יכולה לעשות שימוש בקשר שנמצא בין הערכת הציבור הערבי את יחס המדינה ובין הערכתו את המשטרה. המשטרה יכולה לבחון השפעתו של קמפיין לחיזוק זיקת הציבור הערבי למדינה על הערכת ציבור זה את המשטרה.

מקורות

מקורות בעברית

1. אלקרינאווי עליאן, (2003). **ערבים ויהודים בישראל – הערכת מצב וחלופות לעתיד** במת מכון טרומן לדין ציבורי.
2. גאנס אסעד, (1996). **ההשתתפות הפוליטית בקרב הערבים בישראל**, עבודת דוקטורט, חיפה: אוניברסיטת חיפה.
3. גאנס הוניידה, עלי נוהאד ואבו גאבר גאדה, (2005). **עמדות האוכלוסייה הערבית כלפי מעמד האישה הפלסטינית בישראל**, סוגיות ודרישות. נצרת, נשים נגד אלימות.
4. דו"ח וועדת החקירה הממלכתית לבירור התנגשויות בין כוחות הבטחון לבין אזרחים ישראלים באוקטובר 2000. ("וועדת אור" כרך א' ו- ב' 2003).
5. חאגי, יחיא, טייכמן ורהב, (1994). **כפי שמופיע בתוך רטנר אריה**, פישמן גדעון (2003), **צדק לכל? יהודים וערבים במערכת המשפט בישראל**. כנס הרצליה.
6. חיידר עזיז, (2005). **ספר החברה הערבית בישראל: אוכלוסייה, חברה, כלכלה**. ירושלים: מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד.
7. חסייסי באדי, פדהצור עמי ובריכטה אברהם, (2000). **סכנה ברורה ומיידית – התמיכה באלימות פוליטית בחברה הישראלית**, חיפה: אוניברסיטת חיפה.
8. חסייסי באדי, (2005). **שיטור ואזרחות בחברה שסועה: יחסי משטרה – מיעוט בישראל**, עבודת דוקטורט. חיפה: אוניברסיטת חיפה.
9. כהן, (1990). **כפי שמופיע בתוך גאנס אסעד**, (1996). **ההשתתפות הפוליטית בקרב הערבים בישראל**, עבודת דוקטורט, חיפה: אוניברסיטת חיפה.
10. כהן ופלמור, (1985). **כפי שמופיע בתוך רטנר אריה**, פישמן גדעון, (2003). **צדק לכל? יהודים וערבים במערכת המשפט בישראל**. כנס הרצליה.
11. נויברגר ב, (1997). **דת ודמוקרטיה בישראל**. ירושלים: מכון פלוסהיימר למחקרי מדיניות. **כפי שמופיע בתוך חסייסי באדי** (2005), **שיטור ואזרחות בחברה שסועה: יחסי משטרה – מיעוט בישראל**, עבודת דוקטורט. חיפה: אוניברסיטת חיפה.
12. סמוחה סמי, (1996). **דמוקרטיה אתנית: ישראל כאב-טיפוס**. בתוך: **ציונות: פולמוס בן זמננו: גישות מחקריות ואידיאולוגיות**, גינוסר פ' ובראלי א' (עורכים), שדה-בוקר: המכון למורשת בן גוריון, עמ' 277-311, בתוך חסייסי באדי, (2005). **שיטור ואזרחות בחברה שסועה: יחסי משטרה – מיעוט בישראל**, עבודת דוקטורט. חיפה: אוניברסיטת חיפה.

13. סמוחה סמי, (2004). **מה חושבים עלינו אזרחי ישראל הערבים?** סיכום הרצאה שנייה - סדרת צוהר מודיעין, עמותת סיכוי.
14. סמוחה סמי, (2005). **למען אוטונומיה תרבותית לערבים בישראל**, דו-עט – עיתון יהודי ערבי בהוצאת הפורום להסכמה אזרחית, גיליון 5.
15. סמית רפי; שרביט קרן ורפאלי-הירש רונה, (2005). **הערכות ועמדות הציבור כלפי משטרת ישראל 2004**, רמת גן: לשכת המדען הראשי, המשרד לביטחון פנים, מדינת ישראל.
16. עלי נוהאד, (1998). **התנועה האסלאמית בישראל: אידיאולוגיה, מטרות ומאפיינים מיוחדים**. עבודת מוסמך. חיפה: אוניברסיטת חיפה.
17. עלי נוהאד, (2004). "התנועה האסלאמית בישראל: בין דת, לאומיות ומודרניות". בתוך: **מערבולת הזהויות: דיון ביקורתי בדתיות ובחילוניות בישראל**, יונה י' וגודמן י' (עורכים). תל-אביב: הקיבוץ המאוחד ומכון ון ליר בירושלים.
18. עלי נוהאד, (2006). **הפונדמנטליזם הדתי כאידיאולוגיה וכפרקטיקה: התנועה האסלאמית בישראל בפרספקטיבה השוואתית**. דיסירטציה לשם קבלת תואר דוקטור בפילוסופיה. חיפה: אוניברסיטת חיפה.
19. פישמן וסורוקה, (1980). **כפי שמופיע בתוך רטנר אריה, פישמן גדעון**, (2003). **צדק לכל? יהודים וערבים במערכת המשפט בישראל**. כנס הרצליה.
20. פישמן ורטנר, (1997). **כפי שמופיע בתוך רגב שמרית**, (2004). **אפליית הערבים קיימת גם במערכת המשפט, מאמרים וכתבות**. מתוך אתר האינטרנט של לשכת עורכי הדין בישראל:
- http://www.israelbar.org.il/article_inner.asp?pgId=15061&catId=287
21. פישמן ורטנר, (2000). **כפי שמופיע בתוך רגב שמרית**, (2004). **אפליית הערבים קיימת גם במערכת המשפט, מאמרים וכתבות**. מתוך אתר האינטרנט של לשכת עורכי הדין בישראל:
- http://www.israelbar.org.il/article_inner.asp?pgId=15061&catId=287
22. פרישטיק, (1983). **כפי שמופיע בתוך רטנר אריה, פישמן גדעון**, (2003). **צדק לכל? יהודים וערבים במערכת המשפט בישראל**. כנס הרצליה.
23. רגב שמרית, (2004). **אפליית הערבים קיימת גם במערכת המשפט, מאמרים וכתבות**. מתוך אתר האינטרנט של לשכת עורכי הדין בישראל:
- http://www.israelbar.org.il/article_inner.asp?pgId=15061&catId=287

24. רטנר אריה, (2005). **דימוי המשטרה בעיני הציבור**, המרכז לחקר פשיעה, משפט וחברה, חיפה: אוניברסיטת חיפה.
25. רכס אלי, (1981). כפי שמופיע בתוך גאנס אסעד, (1996). **ההשתתפות הפוליטית בקרב הערבים בישראל**, עבודת דוקטורט, חיפה: אוניברסיטת חיפה.

מקורות באנגלית

26. Barzilai G. (2003). **Communities and law: Politics and culture of legal Identities**. Ann Arbor, The University of Michigan Press.
- כפי שמופיע בתוך חסיסי באדי (2005), **שיטור ואזרחות בחברה שסועה: יחסי משטרה – מיעוט בישראל**, עבודת דוקטורט. חיפה: אוניברסיטת חיפה.
27. Brown B. & Benedict W.R. (2002). Perceptions of the police: Past findings issues, conceptual issues and policy implications. **Policing: An International Journal of Police Strategies & Management**, 25(3), 543-580.
- כפי שמופיע בתוך סמית רפי, שרביט קרן ורפאלי- הירש רוני, (2005). **הערכות ועמדות הציבור כלפי משטרת ישראל 2004**, רמת גן: המשרד לביטחון פנים, מדינת ישראל.
28. Cohen S. (1989). **Crime, Justice and Social Control in the Israeli Arab Population**. Tel Aviv: International Center for Peace in the Middle East.
- כפי שמופיע בתוך רטנר אריה, פישמן גדעון, (2003). **צדק לכל? יהודים וערבים במערכת המשפט בישראל**. כנס הרצליה.
29. Davis R.C., Ortiz C et. A.W., Gilinskiy Y., Ylesseva I., & Briller V. (2004). A cross-national comparison of citizen perceptions of the police in New- York City and St. Petersburg, Russia. **Policing: An International Journal of Police Strategies & Management**, 27(1), 22-36.
- כפי שמופיע בתוך סמית רפי, שרביט קרן ורפאלי- הירש רוני, (2005). **הערכות ועמדות הציבור כלפי משטרת ישראל 2004**, רמת גן: המשרד לביטחון פנים, מדינת ישראל
30. Field M.W. (1990). **Evaluating police services through citizen surveys**. The police Chief. 57. 69-72.

- כפי שמופיע בתוך סמית רפי, שרביט קרן ורפאלי- הירש רונה, (2005). **הערכות ועמדות הציבור כלפי משטרת ישראל 2004**, רמת גן: המשרד לביטחון פנים, מדינת ישראל
31. Gur, (1970).
- כפי שמופיע בתוך חסייסי באדי; פדהצור עמי ובריכטה אברהם, (2000). סכנה ברורה ומיידית – התמיכה באלימות פוליטית בחברה הישראלית, חיפה: אוניברסיטת חיפה.
32. Hassin, Y.(1986) juvenile delinquency in Israel. Jerusalem: Hanrietta Sold Institute, in Korn Alina (2000), The Israeli Arab Population during the Military Government Period (1948-66), **The British Journal of Criminology**, 40: 574-593. .
33. Hassin, Y.(1987) juvenile delinquency in Israel: The Problem and it's remedies, International journal of comparative and applied criminal justice, 11/2: 213-30, in Korn Alina (2000). The Israeli Arab Population during the Military Government Period (1948-66), **The British Journal of Criminology**, 40: 574-593.
34. Hechter M. (1999). **Internal colonialism: The Celtic fringe in British national development**. New Brunswick, N.J. : Transaction Publishers.
- כפי שמופיע בתוך חסייסי באדי, (2005). **שיטור ואזרחות בחברה שסועה: יחסי משטרה – מיעוט בישראל**, עבודת דוקטורט. חיפה: אוניברסיטת חיפה.
35. Hesketh B. (1992). The police use of surveys: Valuable tools or misused distractions? **Police studies**. 15, 55-61.
- כפי שמופיע בתוך סמית רפי, שרביט קרן ורפאלי- הירש רונה, (2005). **הערכות ועמדות הציבור כלפי משטרת ישראל 2004**, רמת גן: המשרד לביטחון פנים, מדינת ישראל
36. Korn Alina, (2000). The Israeli Arab Population during the Military Government Period (1948-66), **The British Journal of Criminology**, 40: 574-593.
37. Kretzmer David, (2002). **The Legal status of the Arabs in Israel**, The Van Leer Jerusalem Institute.

38. lea & young (1984). in Korn Alina (2000). The Israeli Arab Population during the Military Government Period (1948-66), **The British Journal of Criminology**, 40: 574-593.
39. Lijphart, (1977). **Democracy in plural Societies: A Comparative Exploration**. New Haven: Yale University Press.
- כפי שמופיע בתוך חסייסי באדי, (2005). **שיטור ואזרחות בחברה שסועה: יחסי משטרה – מיעוט בישראל**, עבודת דוקטורט. חיפה: אוניברסיטת חיפה.
40. Lustick I., (1979). “Stability in Deeply Divided Societies: Consociationalism vs Control”. **World Politics** 31:325-344.
- כפי שמופיע בתוך חסייסי באדי (2005). **שיטור ואזרחות בחברה שסועה: יחסי משטרה – מיעוט בישראל**, עבודת דוקטורט. חיפה: אוניברסיטת חיפה.
41. Maxon C., Hennigan K., Sloane D.C. (2004). **Not just a Popularity Contest: Factors that influence Public Opinion of the Police**. October 24, 2002.
42. Moore M., (2001). “Normative Justification for Liberal Nationalism: Justice, Democracy and National Identity”, **Nations and Nationalism**, 7, (1), 1-20.
- כפי שמופיע בתוך חסייסי באדי (2005), **שיטור ואזרחות בחברה שסועה: יחסי משטרה – מיעוט בישראל**, עבודת דוקטורט. חיפה: אוניברסיטת חיפה.
43. Reifen, D., (1965). Patterns and motivations of juvenile delinquency among Israeli Arabs. Jerusalem: Ministry of social welfare in Korn Alina (2000), The Israeli Arab Population during the Military Government Period (1948-66), **The British Journal of Criminology**, 40: 574-593.
44. Rekhess E., (1997). Islam across the green line: Relations among Islamist movements in Israel, the West Bank and Gaza. **Research Memorandum** no. 33. Washington, DC: The Washington Institute.
45. Sced Michelle (2004). **public satisfaction with police contact – part 1: police-initiated contacts**, Australian center for policing research, no.8 Pp. 1-6.
46. Smootha Sammy (1993). Class, Ethnic and National Cleavages and Democracy in Israel in Larry Diamond and Ehud Sprinzak (Eds.) **Israeli Democracy Under Stress**. Boulder, CO: Lyne Rienner, Publishers. Copyright by **The Israeli Democracy Institute**.

47. Shoham, S. G., Segal, E. and Rahav, G. (1975). Secularization, deviance and delinquency among Israeli Arab villagers, *Human relations*, 28/7: 661-74. in Korn Alina (2000). The Israeli Arab Population during the Military Government Period (1948-66), **The British Journal of Criminology**, 40: 574-593.
48. Toledano, S. (1984). Report of committee for investigating juvenile delinquency in Arab sector. Jerusalem: Ministry of labour and social welfare in Korn Alina (2000). The Israeli Arab Population during the Military Government Period (1948-66), **The British Journal of Criminology**, 40: 574-593.
49. Wilson (1987; 1993). in Korn Alina (2000). The Israeli Arab Population during the Military Government Period (1948-66), **The British Journal of Criminology**, 40: 574-593.
50. Zureik Elia; Moughrabo Fouad & Sacco F. Vincent (1993). Perception of Legal Inequality in Deeply Divided Societies: The Case of Israel, **International journal of muddle east studies**, vol. 25, no. 3, Pp. 423-442.

נספחים

נספח 1 : שאלון המחקר

נספח 2 : רשימת מובילי דעת קהל שרואיינו ראיונות עומק

נספח 3 : מאפיינים סוציו-דמוגרפים של המשתתפים בסקר

נספח 4 : דגימה מתוכננת מול המדגם בפועל

נספח 5 : הרכב קבוצות המיקוד

נספח 6 : עיקרי הדברים בקבוצות המיקוד

נספח 7 : התפלגות התשובות של משתתפי הסקר

נספח 1: שאלון המחקר

עמדות הציבור הערבי ישראלי
כלפי משטרת ישראל

8.2005

פתיח

שלום, שמי _____, ואנחנו מתקשרים ממכון דיאלוג.
אנחנו מבצעים שמטרתו לבחון את עמדות הציבור הערבי ישראלי, כלפי
משטרת ישראל.

למראיין: הקרא השאלה

המתן לתשובה.
אם אין תשובה ברורה הקרא את האפשרויות
הבאות.

1. עד כמה אתה מרוצה מיחס המדינה
כלפיך?

- א. מאד לא מרוצה
- ב. לא מרוצה
- ג. מרוצה
- ד. מאד מרוצה
- ה. אחר, פרט:

.....

2. האם בשנה האחרונה היה לך
מגע עם שוטר/ת במסגרת
תפקידו/ה (הגשת תלונה, קבלת
דו"ח תנועה, פניה טלפונית
למוקד וכו')?

- א. לא, עבור לשאלה 5
- ב. כן, רק פעם אחת בלבד ← המשך
- ג. כן, מספר פעמים ← המשך
- ד. אחר, פרט:

.....

3. מבין הסוגים הבאים איזה
מהם היה המגע האחרון שלך
עם המשטרה?

- א. מעורבות בתאונת דרכים
- ב. מסירת עדות או מעורבות בחקירה
- ג. קבלת דו"ח (עבירת) תנועה
- ד. פנייה להתערבות המשטרה לאחר שנפגעת ממעשה עבריינות
כלשהו (פעילות פלילית)
- ה. הגשת תלונה למשטרה

1. פניה טלפונית למשטרה (עם או בלי להזדהות)
2. פניה לקבלת סיוע בעת מצוקה (בעיות במשפחה ; סכסוכי שכנים ; אבידות וכד')
3. הפגנה
4. מעצר
5. אחר, פרט :

4. ביחס למגע האחרון שלך עם המשטרה, כיצד היית מעריך את הטיפול בד?
- א. הטיפול היה טוב מאד
- ב. הטיפול היה טוב
- ג. הטיפול היה רע
- ד. הטיפול היה רע מאד
- ה. אחר, פרט :

מוסדות מדינה	מפלה מאד לטובה	מפלה לטובה	מפלה קצת לטובה	אין הפלייה	מפלה קצת לרעה	מפלה לרעה	מפלה מאד לרעה	לא היה מגע
א. שירותי הבריאות	7	6	5	4	3	2	1	9
ב. שירותי החינוך	7	6	5	4	3	2	1	9
ג. שירותי המשפט	7	6	5	4	3	2	1	9
ד. שירותי משרדי ממשלה אחרים (ועדות התכנון, מנהל מקרקעי ישראל ועוד)	7	6	5	4	3	2	1	9
ה. שירותי המקומית הרשות	7	6	5	4	3	2	1	9

5. כאשר היה לך מגע עם מוסדות המדינה הבאים, האם הרגשת שקיים אליך יחס שונה בשל היותך ערבי? האם היחס אליך ב.....היה:

6. במהלך שלוש השנים האחרונות, האם השתתפת בהפגנות של הציבור הערבי?
- א. לא השתתפתי בשום הפגנה ← עבור לשאלה 9
- ב. בהפגנה אחת בלבד
- ג. בשתי הפגנות ← המשך
- ד. 3 או יותר הפגנות

7. בפעם האחרונה שהשתתפת בהפגנה במהלך שלוש השנים האחרונות, מהו סוג המגע שהיה לך עם המשטרה?
- א. לא היה לי שום מגע עם המשטרה
- ב. ראיתי שוטרים בהפגנה אבל לא היה לי מגע אתם
- ג. היה לי מגע ישיר שלא כלל מגע פיזי
- ד. היה לי מגע ישיר שכלל מגע פיזי, אבל לא היתה בו

אלימות

- ה. היה לי מגע ישיר שכלל מגע פיזי, והופעלה בו אלימות כלפי
 ו. אחר, פרט:

8. בהפגנה האחרונה, כיצד התנהגה אליך המשטרה?
 א. התנהגה טוב מאד
 ב. התנהגה טוב
 ג. התנהגה רע
 ד. התנהגה רע מאד
 ה. אחר, פרט:

יחס המשטרה לציבור הערבי ישראלי

לא יודע	התנהגות המשטרה היא -				
	בהחלט כן	כן	לא	בהחלט לא	
9	1	2	3	4	התנהגות הוגנת
9	1	2	3	4	התנהגות עויינת
9	1	2	3	4	התנהגות מופרזת בשימוש בכוח
9	1	2	3	4	התנהגות שיש בה הפליה

9. לפי דעתך, מהי התנהגות המשטרה כלפי הציבור הערבי?

(שאל בנפרד לכל תת-שאלה יחס המשטרה הוא הוגן יחס המשטרה הוא עוין, וכו').

לא יודע	שאל בנפרד לכל תת-שאלה					
	ממלאת את תפקידי ה בצורה רעה מאוד	ממלאת את תפקידי ה בצורה רעה	ממלאת את תפקידי ה בצורה בינונית	ממלאת את תפקידיה בצורה טובה	ממלאת את תפקידיה בצורה טובה מאוד	
9	1	2	3	4	5	א. שמירה על חיים
9	1	2	3	4	5	ב. שמירה על רכוש
9	1	2	3	4	5	ג. שמירה על הסדר הציבורי
9	1	2	3	4	5	ד. התמודדות בסחר ושימוש בסמים
9	1	2	3	4	5	ה. שמירה על חוקי תנועה
9	1	2	3	4	5	ו. יישוב סכסוכים מקומיים

10. האם לדעתך המשטרה ממלאת את תפקידיה כלפי הציבור הערבי בצורה טובה או רעה בכל הקשור ל.....?

11. באיזו מידה המשטרה מטפלת באופן חיובי או שלילי בנושאים הבאים?

לא יודע	עד כמה המשטרה ממלאת את תפקידיה				שאל בנפרד לכל תת-שאלה
	באופן שלילי מאוד	באופן שלילי	באופן חיובי	באופן חיובי מאוד	
9	1	2	3	4	א. טיפול בסכסוכים משפחתיים בין בני זוג
9	1	2	3	4	ב. יישוב סכסוכים מקומיים
9	1	2	3	4	ג. הפקעת קרקעות
9	1	2	3	4	ד. הריסת בתים
9	1	2	3	4	ה. פיזור הפגנות

12. באיזו מידה, לפי דעתך, פועלת המשטרה בצורה מספקת או בלתי מספקת לגבי התחומים הבאים?

לא יודע	פועלת בצורה כלל לא מספקת	לא מספקת	מספקת	פועלת בצורה מספקת בהחלט	
9	1	2	3	4	א. קיום חומר הסברה בשפה הערבית
9	1	2	3	4	ב. משך המתנה בתחנת המשטרה עד תחילת הטיפול בנושא
9	1	2	3	4	ג. זמן תגובה לפניה טלפונית
9	1	2	3	4	ד. קיומם של שוטרים דוברי ערבית
9	1	2	3	4	ה. רגישות לתרבות הערבית
9	1	2	3	4	ו. פריסת תחנות משטרה ביישובים ערביים
9	1	2	3	4	ז. שיתוף פעולה עם ההנהגה המקומית

13. עד כמה הפעולות הבאות יכולות לשפר את עבודת המשטרה?

לא יודע	בהחלט לא ישפרו	לא ישפרו	ישפרו	ישפרו בהחלט	
9	1	2	3	4	א. הגברת נוכחות המשטרה בתוך הישוב הערבי (הקמת תחנות משטרה בתוך הישוב הערבי)
9	1	2	3	4	ב. הגברת הגיוס למשטרה מקרב ערבים בישראל
9	1	2	3	4	ג. חיזוק השיטור הקהילתי
9	1	2	3	4	ד. הגברת ההידברות בין המנהיגות המקומית ופיקוד המשטרה באזור

14. האם אתה מסכים שבני משפחתך ישרתו במשטרה?
 א. מסכים בהחלט
 ב. מסכים
 ג. לא מסכים
 ד. בהחלט לא מסכים

15. כשאתה בא במגע עם שוטר (הוא פונה אליך או אתה פונה אליו), האם אתה מעדיף שוטר שהוא ערבי או יהודי או שזה לא משנה?
 א. מעדיף שוטר ערבי
 ב. מעדיף שוטר יהודי
 ג. לא משנה לי
 ד. אחר, פרט:
 ה. לא יודע

16. האם לפי דעתך, בשנים האחרונות חל שינוי בפעילות המשטרה בציבור הערבי?

שאל בנפרד לכל תת-שאלה. לדוגמה – האם בשנים האחרונות חל שינוי בשיטור הקהילתי בציבור הערבי?

פעולות המשטרה	הפעילות הורעה מאוד	הפעילות הורעה במידת מה	אין שינוי בפעילות	הפעילות הורעה במידת מה	הפעילות השתפרה במידת מה	הפעילות השתפרה מאוד	לא יודע
א. שיטור קהילתי	5	4	3	2	1	9	
ב. שמירה על רכוש ערבי	5	4	3	2	1	9	
ג. שמירה על חיי אזרחים ערביים	5	4	3	2	1	9	
ד. יישוב סכסוכים מקומיים	5	4	3	2	1	9	
ה. אכיפת חוקי תנועה	5	4	3	2	1	9	

17. כיצד לפי דעתך השפיע פרסום המלצות ועדת אור על פעילות המשטרה?

ענפי משטרה	השפעה לטובה	אין השפעה	השפעה לרעה	לא יודע
א. המשטרה הכחולה	3	2	1	9
ב. משמר הגבול	3	2	1	9

18. באיזו מידה יש לך אמון במשטרת ישראל?

ענפי משטרה	יש אמון מלא	יש אמון	אמון מסוים	כמעט אין אמון	אין אמון כלל
א. המשטרה הכחולה	5	4	3	2	1
ב. משמר הגבול	5	4	3	2	1
ג. משטרה קהילתית	5	4	3	2	1
ד. משטרת התנועה	5	4	3	2	1
ה. היחידות המיוחדות	5	4	3	2	1

19. האם, לפי מה שידוע לך, קיים מרכז לשיטור קהילתי (מש"קים) באזור מגוריך?

א. ידוע לי שכן
 ב. ידוע לי שלא
 ג. לא יודע

20. האם פנית אי פעם לקבלת שירות במרכז לשיטור קהילתי במקום כלשהו (מש"ק)?
- כן, יותר מפעם אחת – עבור לשאלה הבאה
 - כן, פעם אחת – עבור לשאלה הבאה
 - לא - עבור לשאלה 22

21. באופן כללי, האם היית מרוצה מהשירות שקיבלת במרכז לשיטור קהילתי (מש"ק)?
- כלל לא מרוצה
 - לא מרוצה
 - ככה ככה
 - מרוצה
 - מרוצה מאד

המשא"ז - יחידות המתנדבים המסייעות למשטרת ישראל בשמירת הביטחון והסדר הציבורי, במניעת פשיעה ועבריינות, בסיוע בטיפול באוכלוסיות חלשות ופגיעות ובבעיות חברתיות שבמסגרת אחריות המשטרה.

22. אם היו פונים אליך מהמשמר האזרחי והיו מציעים לך להתנדב, האם היית מוכן להתנדב?

1. בטוח שלא -עבור לשאלה – 23
2. חושב שלא – עבור לשאלה - 23
3. חושב שכן - עבור לשאלה - 25
4. בטוח שכן – עבור לשאלה - 25
5. אני כבר מתנדב כיום (לא לקרוא)
6. אני מוכן להתנדב , אך לא בעיר מגוריי (לא לקרוא)
7. אין דיעה (לא לקרוא)

23. האם היית מוכן להתנדב שלא במקום מגורך ?

- א. בטוח שלא
- ב. חושב שלא
- ג. חושב שכן
- ד. בטוח שכן

24. מדוע אינך מעוניין להתנדב למשמר האזרחי (לא להקריא, ניתן להשיב יותר מתשובה אחת)

1. לא מעוניין לשתף פעולה עם משטרת ישראל
2. חושש מתגובות של אנשים אחרים אם אתנדב
3. חושב שמשמר אזרחי אינו משפר את הביטחון/לא עוזר לפתור בעיות/לא רציני
4. שעות הפעילות של המשמר האזרחי לא נוחות
5. אין לי זמן/אין אפשרות מסיבות אישיות, שאינן קשורות למשמר האזרחי
6. אחרת, פרט _____

דמוגרפיה

25. לאיזו דת אתה משתייך?

- א. מוסלמי
- ב. נוצרי
- ג. אחר, פרט:

26. איך אתה מגדיר את עצמך מבחינה לאומית?

- א. ישראלי
- ב. ערבי ישראלי
- ג. ערבי
- ד. ערבי פלסטיני
- ה. ערבי פלסטיני בישראל
- ו. פלסטיני ישראלי
- ז. פלסטיני
- ח. אחר, פרט:

27. האם אתה ממוצא בדואי?

- א. כן
- ב. לא

28. מהי מידת הדתיות שלך?

- א. אני לא דתי בכלל
- ב. אני לא דתי
- ג. אני דתי
- ד. אני דתי מאוד

29. מהו אזור מגוריך?

- א. גליל עליון
- ב. גליל תחתון
- ג. צפון המשולש
- ד. מרכז המשולש
- ה. צפון הנגב
- ו. דרום הנגב
- ז. ערים מעורבות (יהודיות ערביות)
- ח. אחר, פרט:

30. במידה ואתה נוהג להצביע לכנסת, לאיזה מן הבאים הצבעת בבחירות האחרונות?

- א. למפלגה ערבית
- ב. למפלגה מעורבת או מפלגה לא ערבית
- ג. אין דפוס הצבעה קבוע
- ד. לא מצביע לכנסת
- ה. אחר, פרט:

31. כיצד אתה מגדיר את יישוב מגוריק?
 א. ישוב מעורב יהודי ערבי
 ב. ישוב ערבי, שיש בו בעיקרון עדה אחת (מוסלמים/ נוצרים)
 ג. ישוב ערבי מעורב, שיש בו יותר מעדה אחת, עם לפחות 20% מאותה עדה
 ד. אחר, פרט:

32. גיל .א. עד 17 (כולל)

ב. 18 עד 30

ג. 31 עד 40

ד. 41 עד 50

ה. 51 עד 60

ו. 61 +

א. זכר

ב. נקבה

33. מין

א. יסודית

ב. על-יסודית (תיכונית חלקית)

ג. תיכונית מלאה

ד. על-תיכונית

ה. אקדמית

34. השכלה

35. ממוצע ההכנסה החודשית נטו של משפחה

א. מתחת לממוצע

ב. כמו הממוצע

ג. מעל הממוצע

ערבית בישראל הנו 6,500 ₪. בהשוואה להכנסה זו, מהי הכנסת משפחתך?

36. האם במשך הסקר היה לך חשש לענות

א. בכלל לא

ב. לא

ג. כן

ד. בהחלט כן

על השאלות

תודה על שיתוף הפעולה

נספח 2: רשימת מובילי דעת קהל שרואיינו ראיונות עומק

1. עבד אל-חכים מופיד: מזכיר מערכת צות אל-חק ואל חוריה, ביטאון הפלג הצפוני של התנועה האסלאמית
2. געפר פרח: פעיל ציבור ויו"ר עמותת מוסאווא
3. עביר בכר: עו"ד ופעילה בעדאלה
4. אסעד גאנם: יו"ר החוג למדעי מדינה באוניברסיטת חיפה ויו"ר עמותת אבן ח'לדון
5. פאדי אבו יונס: יו"ר ההתאחדות הארצית לסטודנטים הערבים בישראל
6. קאסם שעבאן: מנהל התיאטרון בבית הגפן בחיפה
7. זכי דרויש: מנהל ב"ס מקיף (חט"ב ותיכון)
8. כאמל חוסין: מנהל מחלקת חינוך במ"מ
9. זוהיר אנדראוס: עורך ראשי של השבועון כל אל-ערב
10. סמיר חוסין: יו"ר מ"מ דיר חנא
11. ומת'קאל אבו יונס: סגן יו"ר עיריית סכנין
12. חיליל קאסם: מנכ"ל עיריית טירה
13. נאסים נגיב שאקר עו"ד, יו"ר האגודה למען ערבי יפו
14. מר עלי גוטי, מנהל בית הספר חסן ערפה ביפו
15. טלאל קרינאוי: יו"ר עיריית רהט

נספח 3: מאפיינים סוציו-דמוגרפים של המשתתפים בסקר

טבלה 20: מאפיינים סוציו-דמוגרפים של המשתתפים בסקר

אחוז	N		
47.3	418	זכר	מין
52.7	465	נקבה	
	1	אין מידע	
100	884	סה"ה	
3.1	27	עד 17 כולל	גיל
40.5	358	18 עד 30	
25.0	221	31 עד 40	
17.8	157	41 עד 50	
8.7	77	51 עד 60	
4.6	41	61 ויותר	
0.3	3	אין מידע	
100	884	סה"כ	
89.1	788	מוסלמי	דת
8.3	73	נוצרי	
0.9	8	דרוזי	
1.3	11	אחר	
0.5	4	אין מידע	
100	884	סה"כ	

שיעור הנשים במדגם (52.7%) גבוה מעט משיעורן באוכלוסייה. שיעור הנוצרים בכלל האוכלוסייה הערבית עומד על 8.6% בעוד שבמדגם הם מהווים 8.3%.

נספח 4 : דגימה מתוכננת מול המדגם בפועל

טבלה מספר 21: דגימה מתוכננת מול המדגם בפועל

מספר נשאלים בפועל	מכסה מתוכננת במדגם	% מגודל המדגם בשכבה	תושבים	הישובים שם	מס' ישובים במדגם	מכסה במדגם	% ב.ז.ב.	מס' ב.ז.ב.	מס' ישובים	שכבה
28	26	55.37%	3,335	בסמת טבעון						יישובי
26	21	44.63%	2,688	טובא-זנגריה	2	47	5.5	30,000	23	בדואים בגליל
			6,023	סה"כ						
26	26	37.1%		רהט						
14	14	20.0%		שגב שלום						יישובי
14	14	20.0%		אלשהבי-אבו-תלול	4	70	8.2	45,000	52	בדואים
16	16	22.8%		אבו-כף						בנגב
			16,850	סה"כ						
20	17	27.4%	5,345	כפר יאסיף						ישובים
23	23	37.0%	6,150	אבו-סנאן						ערביים
17	16	25.8%	4,451	דיר-חנא	4	62	7.2	39,117	8	מעורבים
6	6	9.6%	1,995	פסוטה						וישובים נוצריים
			17,941	סה"כ						
39	39	50.0%	13,980	חיפה						ערבים
23	22	28.2%	6,750	לוד						בערים
18	17	21.8%	5,886	עכו	3	78	9.1	49,189	8	מעורבות (יהודיות)
			26,616	סה"כ						
46	47	19.59%	21,187	אום-אלפאחם						
46	40	16.6%	18,109	טיבה						
89	81	33.7%	42,916	נצרת						ערים
33	33	13.7%	13,154	סחנין	5	240	27.9	151,275	8	ערביות
47	39	16.25%	18,597	שפרעם						
			113,963	סה"כ						
43	34	19.1%	5,565	אכסאל						
43	40	22.4%	6,580	כפר מנדא						מועצות
33	31	17.4%	4,735	נחף						מקומיות
17	33	18.5%	4,822	כאבול	5	178	20.7	112,151	22	ערביות בגליל
50	40	22.47%	6,291	מגיד אל-כרום						
			29,993	סה"כ						
37	29	30.5%	4,960	גית	4	95	10.9	59,421	11	מועצות

מספר נשאלים בפועל	מכסה מתוכננת במדגם	% מגודל המדגם בשכבה	תושבים	הישובים שם	מס' ישובי ם במדגם	מכסה במדגם	% ב.ז.ב.	מס' ב.ז.ב.	מס' ישובי ם	שכבה
62	41	43.1%	7,699	כפר קרע						מקומיות
11	9	9.4%	1,151	כפר ברא						ערביות
16	16	16.8%	2,874	זמר-מרג'יה						במשולש
			16,684	סה"כ						
17	17	56.6%	1,152	שייח' דנון						ישובים
13	13	43.3%	867	נאעורה	2	30	3.4	18,599	19	במועצות
			2,019	סה"כ						אזוריות (מוסלמים לא-בדווים)
11				אחר						
884	800				29	800	100.0	545,862	151	סך הכל

נספח 5: הרכב קבוצות המיקוד

להלן עיקרי הדברים מקבוצות המיקוד.

קבוצת מיקוד מספר 1

- הקבוצה התקיימה ביישוב הטרוגני שגרים בו נוצרים ומוסלמים אך הרוב מוסלמי
- המפגש התקיים במתנ"ס של היישוב
- הקבוצה הייתה הטרוגנית מבחינת גיל, מין, יישוב, דת, דעות פוליטיות (שאותם לא ידעתי לפני המפגש) ושנות השכלה. מבין הנוכחים היה דתי אחד ודתייה אחת מוסלמית שלבשה חיגאב
- המפגש כלל 13 אנשים מתוכם 5 נשים ו-8 גברים
- המשתתפים היו מהיישובים גדידה (3), מכר(3), כפר יסיף(3), אבו סנאן(2), כאבול (1) ושעב (1)
- מבין המשתתפים 4 נוצרים ו-9 מוסלמים
- ארבעה מבין המשתתפים משרתים במשטרה הקהילתית. שלושה התבקשו ע"י להגיע במדים ואחד לא.

קבוצת מיקוד מספר 2

- מיקום גיאוגרפי: מוסד מוכר במשולש
- מבנה דתי: מוסלמי הומוגני
- גודל יישוב: בינוני
- הרכב גילאים של הקבוצה: 18-54
- גודל קבוצה: 9 אנשים
- הרכב לפי מין: 3 נשים ו-6 גברים
- הרכב לפי השכלה: מעל 12 שנות לימוד
- הרכב פוליטי: הטרוגני
- רמת דתיות: הטרוגני

קבוצת מיקוד 3

- מיקום גיאוגרפי: מוסד ציבורי באחד היישובים בגליל
- הרכב דתי של המשתתפים: הטרוגני (6 מוסלמים מתוכם שלושה בדוויים, 3 נוצרים ו- 2 דרוזים מחוץ ליישוב
- גודל יישוב: בינוני
- הרכב גילאים של הקבוצה: 17-45
- גודל קבוצה: 11 אנשים
- הרכב לפי מין: 6 נשים ו- 5 גברים
- הרכב לפי השכלה: 2 נשים מתחת ל- 12 שנות לימוד, 7 מעל 12 שנות לימוד ו- 2 אקדמאיים אחד מהם רופא במקצועו
- הרכב פוליטי: הטרוגני
- רמת דתיות: הטרוגנית
- סטאטוס סוציו-אקונומי: לא ידוע

נספח 6: נושאי המפתח בשלושת קבוצות המיקוד

נושאי המפתח בשלושת קבוצות המיקוד

- א. השפעת הקונפליקט הערבי-ישראלי על קשרי הגומלין בין המגזר הערבי למשטרת ישראל. אלה שרואים בקונפליקט את הבסיס לקשרי הגומלין רואים במשטרה אויב, אמצעי דיכוי מי שעוזר להם הוא משת"פ. הם אינם מתייחסים לאיכות תפקודה של המשטרה אלא רק להיותה זרועה של המדינה.
 - ב. הציפייה ממשטרת ישראל לפעול על בסיס שוויוני, למנוע אפליה, ולהפעיל כוח באותו אופן כלפי המיעוט וכלפי הרוב.
 - ג. הציפייה ממשטרת ישראל לפעול על פי החוק, להימנע מחריגה מסמכויות המשטרה, למנוע שימוש מופרז בכוח, למנוע התנהגות אלימה במיוחד ואי כיבוד הזכויות המוקנות למיעוט הערבי לפי החוק.
1. המשמר האזרחי
- א. קיימת ביקורת רבה על איכות המתנדבים למשמר האזרחי, על ניצול לרעה של המעמד ושל הסמכויות שיש למתנדבים.
 - ב. המעמד דה-פקטו של אנשי המשמר האזרחי מצטרף לביקורת על חריגה מסמכות של המשטרה ועל התנהגות לא חוקית של המשטרה כלפי המיעוט הערבי.
 - ג. ההתנדבות למשמר האזרחי ופעילות בו הם ביטוי של הפוליטיקה המקומית. בדרך כלל מעורבים במשמר האזרחי אלה המקורבים לחוגים השולטים ברשות המקומית.
2. שיטור קהילתי
- היחס לשיטור הקהילתי הוא אמביוולנטי. מי שמסתכלים על המשטרה דרך הפריזמה של הסכסוך הישראלי-ערבי, רואים במשטרה אויב ולכן מי שמעורב עם השיטור הקהילתי הוא משת"פ עם האויב. הם אינם "קונים" את הייחוד של שיטור קהילתי ולא את ההפרדה בינו לבין זרועות משטרה אחרות.
- לעומתם, יש אלה שמוכנים לראות באופן חיובי יותר את השיטור הקהילתי. אם הוא יפעל ליתר שוויוניות בעבודת המשטרה ואם הוא יחזק את הזכויות של המיעוט הערבי.
- מעניינת היא העובדה כי "הצ'ופרים" שיש בשיטור הקהילתי הם תמריצים משמעותיים להצטרפות לשיטור הקהילתי. יחד עם זאת, מפתיעה העובדה כי בסך הכל קיימת חשדנות רבה כלפי השיטור הקהילתי ויתכן שקיימים לחצים חברתיים להימנע מהתנדבות לשיטור הקהילתי.
3. שינויים לאחר וועדת אור
- חלק מהמשתתפים גורס שמה שהיה הוא שיהיה. המשטרה היא חלק מהסכסוך הישראלי-ערבי ולא יהיה שינוי בעבודתה עד אשר נושא זה לא ימצא את פתרונו.
- אחרים חשים שיש שינוי באווירה בכוונות אך לא בשטח.
- רק מיעוט מדווחים שהם חשים שמהו משתנה והשינוי הוא לטובה.

נספח 7: התפלגות התשובות של משתתפי הסקר

N = 884

עד כמה אתה מרוצה מיחס המדינה כלפיך ?

	שכיחות	אחוז
מאוד לא מרוצה	107	12.1
לא מרוצה	216	24.4
מרוצה	485	54.9
מאוד מרוצה	60	6.8
Total	868	98.2

האם בשנה האחרונה היה לך מגע עם שוטר/ת במסגרת תפקידו/ה) הגשת תלונה, קבלת דו"ח תנועה, פניה טלפונית למוקד וכו'?

	שכיחות	אחוז
לא	694	78.5
כן רק פעם אחת בלבד	114	12.9
כן , מספר פעמים	70	7.9
אחר פרט	2	.2
Total	880	99.5

מבין הסוגים הבאים איזה מהם היה המגע האחרון שלך עם המשטרה ?

	שכיחות	אחוז
מעורבות בתאונת דרכים	24	2.7
מסירת עדות או מעורבות בחקירה	17	1.9
קבלת דוח) עבירת תנועה	68	7.7
פנייה להתערבות המשטרה לאחר שנפגעת ממעשה עבריינות כלשהו	13	1.5
הגשת תלונה למשטרה	21	2.4
פנייה טלפונית למשטרה	4	.5
פניה לקבלת סיוע בעת מצוקה	6	.7
הפגנה	2	.2
מעצר	5	.6
אחר:-בעניינים אישיים לא לפירוט/בביקור שערכתי בבית סוהר/בדרך	19	2.1
Total	179	20.2
אין תשובה	705	79.8
Total	884	100.0

ביחס למגע האחרון שלך עם המשטרה, כיצד היית מעריך את הטיפול בדך ?

	שכיחות	אחוז
הטיפול היה טוב מאוד	31	3.5
הטיפול היה טוב	62	7.0
הטיפול היה רע	37	4.2
הטיפול היה רע מאוד	47	5.3
לא היה מגע	6	.7
אין תשובה	700	79.2
Total	707	80.0
Total	884	100.0

כאשר היה לך מגע עם מוסדות המדינה הבאים, האם הרגשת שקיים אליך יחס שונה בשל היותך ערבי האם היחס אלייך בשירותי הבריאות?

	שכיחות	אחוז
מפלה מאוד לרעה	34	3.8
מפלה לרעה	50	5.7
מפלה קצת לרעה	88	10.0
אין הפלייה	571	64.6
מפלה קצת לטובה	19	2.1
מפלה לטובה	39	4.4
מפלה מאוד לטובה	9	1.0
אין תשובה	74	8.4
Total	884	100.0

שירותי החינוך

	שכיחות	אחוז
מפלה מאוד לרעה	89	10.1
מפלה לרעה	117	13.2
מפלה קצת לרעה	152	17.2
אין הפלייה	347	39.3
מפלה קצת לטובה	17	1.9
מפלה לטובה	21	2.4
מפלה מאוד לטובה	9	1.0
אין תשובה	132	14.9
Total	884	100.0

שירותי המשפט

	שכיחות	אחוז
אין תשובה	367	41.5
מפלה מאוד לרעה	62	7.0
מפלה לרעה	86	9.7
מפלה קצת לרעה	85	9.6
אין הפלייה	261	29.5
מפלה קצת לטובה	9	1.0
מפלה לטובה	8	.9
מפלה מאוד לטובה	6	.7
Total	884	100.0

שירותי משרד ממשלה אחרים) וועדות התכנון, מנהל מקרקעי ישראל ועוד)

	שכיחות	אחוז
מפלה מאוד לרעה	102	11.5
מפלה לרעה	84	9.5
מפלה קצת לרעה	467	10.1
אין הפלייה	210	23.8
מפלה קצת לטובה	9	1.0
מפלה לטובה	7	.8
מפלה מאוד לטובה	5	.6
לא יודע	368	41.6
Total	884	100.0

שירותי הרשות המקומית

	שכירות	אחוז
מפלה מאוד לרעה	81	9.2
מפלה לרעה	66	7.5
מפלה קצת לרעה	74	8.4
אין הפלייה	383	43.3
מפלה קצת לטובה	21	2.4
מפלה לטובה	28	3.2
מפלה מאוד לטובה	3	.3
אין תשובה	228	25.8
Total	884	100.0

במהלך שלוש השנים האחרונות, האם השתתפת בהפגנות של הציבור הערבי ?

	שכירות	אחוז
לא השתתפתי בשום הפגנה	745	84.3
בהפגנה אחת בלבד	72	8.1
בשתי הפגנות	18	2.0
3 או יותר הפגנות	48	5.4
Total	883	99.9

בפעם האחרונה שהשתתפת בהפגנה במהלך שלוש השנים האחרונות, מהו סוג המגע שהיה לך עם המשטרה ?

	שכיחות	אחוז
לא היה לי שום מגע עם המשטרה	71	8.0
ראיתי שוטרים בהפגנה אבל לא היה לי מגע אתם	45	5.1
היה לי מגע ישיר שלא כלל מגע פיזי	3	.3
היה לי מגע ישיר שכלל מגע פיזי אבל לא הייתה בו אלימות	11	1.2
היה לי מגע ישיר שכלל מגע פיזי והופעלה בו אלימות כלפי	5	.6
אין תשובה	749	84.4
Total	884	100.0

בהפגנה האחרונה, כיצד התנהגה אליך המשטרה ?

	שכיחות	אחוז
התנהגה טוב מאוד	15	1.7
התנהגה טוב	44	5.0
התנהגה רע	15	1.7
התנהגה רע מאוד	16	1.8
Total	90	10.2
לא הייתה התערבות/תקשורת בניהם/מגע בניהם	28	3.2
אחר-לא הייתה משטרה/חלק התנהגו טוב וחלק התנהגו רע/רגיל/מקובל	12	1.4
אין תשובה	754	85.3
Total	794	89.8
Total	884	100.0

לפי דעתך, מהי התנהגות המשטרה כלפי הציבור הערבי התנהגות הוגנת ?

		שכיחות	אחוז
	בהחלט כן	20	2.3
	כן	228	25.8
	לא	357	40.4
	בהחלט לא	185	20.9
	לא יודע	94	10.6
Total		884	100.0

התנהגות עויינת

		שכיחות	אחוז
	בהחלט כן	99	11.2
	כן	355	40.2
	לא	313	35.4
	בהחלט לא	31	3.5
	Total	798	90.3
	לא יודע	86	9.7
Total		884	100.0

התנהגות מופרזת בשימוש בכוח

		שכיחות	אחוז
	בהחלט כן	114	12.9
	כן	352	39.8
	לא	291	32.9
	בהחלט לא	30	3.4
	Total	787	89.0
	לא יודע	97	11.0
Total		884	100.0

התנהגות שיש בה הפליה

		שכיחות	אחוז
	בהחלט כן	204	23.1
	כן	416	47.1
	לא	175	19.8
	בהחלט לא	18	2.0
	Total	813	92.0
	לא יודע	71	8.0
Total		884	100.0

האם לדעתך המשטרה ממלאת את תפקידיה כלפי הציבור הערבי בצורה טובה או רעה בכל הקשור לשמירה על חיים?

	שכיחות	אחוז
ממלאת את תפקידיה בצורה רעה מאוד	91	10.3
ממלאת את תפקידיה בצורה רעה	156	17.6
ממלאת את תפקידיה בצורה בינונית	312	35.3
ממלאת את תפקידיה בצורה טובה	231	26.1
ממלאת את תפקידיה בצורה טובה מאוד	44	5.0
Total	834	94.3
לא יודע	50	5.7
Total	884	100.0

שמירה על רכוש

	שכיחות	אחוז
ממלאת את תפקידיה בצורה רעה מאוד	86	9.7
ממלאת את תפקידיה בצורה רעה	200	22.6
ממלאת את תפקידיה בצורה בינונית	271	30.7
ממלאת את תפקידיה בצורה טובה	223	25.2
ממלאת את תפקידיה בצורה טובה מאוד	31	3.5
Total	811	91.7
לא יודע	73	8.3
Total	884	100.0

שמירה על הסדר הציבורי

	שכיחות	אחוז
ממלאת את תפקידיה בצורה רעה מאוד	66	7.5
ממלאת את תפקידיה בצורה רעה	151	17.1
ממלאת את תפקידיה בצורה בינונית	311	35.2
ממלאת את תפקידיה בצורה טובה	267	30.2
ממלאת את תפקידיה בצורה טובה מאוד	61	6.9
Total	856	96.8
לא יודע	28	3.2
Total	884	100.0

התמודדות בסחר ושימוש בסמים

	שכיחות	אחוז
ממלאת את תפקידיה בצורה רעה מאוד	175	19.8
ממלאת את תפקידיה בצורה רעה	199	22.5
ממלאת את תפקידיה בצורה בינונית	161	18.2
ממלאת את תפקידיה בצורה טובה	174	19.7
ממלאת את תפקידיה בצורה טובה מאוד	67	7.6
Total	776	87.8
לא יודע	108	12.2
Total	884	100.0

שמירה על חוקי תנועה

	שכיחות	אחוז
ממלאת את תפקידיה בצורה רעה מאוד	61	6.9
ממלאת את תפקידיה בצורה רעה	109	12.3
ממלאת את תפקידיה בצורה בינונית	179	20.2
ממלאת את תפקידיה בצורה טובה	298	33.7
ממלאת את תפקידיה בצורה טובה מאוד	200	22.6
Total	847	95.8
לא יודע	37	4.2
Total	884	100.0

יישוב סכסוכים מקומיים

	שכיחות	אחוז
ממלאת את תפקידיה בצורה רעה מאוד	119	13.5
ממלאת את תפקידיה בצורה רעה	175	19.8
ממלאת את תפקידיה בצורה בינונית	247	27.9
ממלאת את תפקידיה בצורה טובה	184	20.8
ממלאת את תפקידיה בצורה טובה מאוד	41	4.6
Total	766	86.7
לא יודע	118	13.3
Total	884	100.0

באיזו מידה המשטרה מטפלת באופן חיובי או שלילי בנושאים הבאים טיפול בסכסוכים משפחתיים בין בני זוג ?

	שכיחות	אחוז
באופן שלילי מאוד	65	7.4
באופן שלילי	168	19.0
באופן חיובי	320	36.2
באופן חיובי מאוד	48	5.4
Total	601	68.0
לא יודע	283	32.0
Total	884	100.0

יישוב סכסוכים מקומיים

	שכיחות	אחוז
באופן שלילי מאוד	95	10.7
באופן שלילי	247	27.9
באופן חיובי	339	38.3
באופן חיובי מאוד	25	2.8
Total	706	79.9
לא יודע	178	20.1
Total	884	100.0

הפקעת קרקעות

	שכיחות	אחוז
באופן שלילי מאוד	269	30.4
באופן שלילי	268	30.3
באופן חיובי	97	11.0
באופן חיובי מאוד	12	1.4
Total	646	73.1
לא יודע	238	26.9
Total	884	100.0

הריסת בתים

	שכיחות	אחוז
באופן שלילי מאוד	271	30.7
באופן שלילי	274	31.0
באופן חיובי	88	10.0
באופן חיובי מאוד	12	1.4
Total	645	73.0
לא יודע	239	27.0
Total	884	100.0

פיזור הפגנות

	שכיחות	אחוז
באופן שלילי מאוד	234	26.5
באופן שלילי	283	32.0
באופן חיובי	164	18.6
באופן חיובי מאוד	19	2.1
Total	700	79.2
לא יודע	184	20.8
Total	884	100.0

באיזו מידה, לפי דעתך, פועלת המשטרה בצורה מספקת או בלתי מספקת לגבי התחומים הבאים קיום חומר הסברה בשפה הערבית ?

	שכיחות	אחוז
פועלת בצורה כלל לא מספקת	105	11.9
לא מספקת	424	48.0
מספקת	251	28.4
פועלת בצורה מספקת בהחלט	11	1.2
Total	791	89.5
לא יודע	93	10.5
Total	884	100.0

משך המתנה בתחנת המשטרה עד תחילת הטיפול בנושא

		שכיחות	אחוז
	פועלת בצורה כלל לא מספקת	85	9.6
	לא מספקת	282	31.9
	מספקת	181	20.5
	פועלת בצורה מספקת בהחלט	15	1.7
	Total	563	63.7
	אין תשובה	321	36.3
Total		884	100.0

זמן תגובה לפנייה טלפונית

		שכיחות	אחוז
	פועלת בצורה כלל לא מספקת	67	7.6
	לא מספקת	204	23.1
	מספקת	247	27.9
	פועלת בצורה מספקת בהחלט	48	5.4
	Total	566	64.0
	אין תשובה	318	36.0
Total		884	100.0

קיומם של שוטרים דוברי ערבית

		שכיחות	אחוז
	פועלת בצורה כלל לא מספקת	61	6.9
	לא מספקת	333	37.7
	מספקת	324	36.7
	פועלת בצורה מספקת בהחלט	38	4.3
	Total	756	85.5
	אין תשובה	128	14.5
Total		884	100.0

רגישות לתרבות הערבית

		שכיחות	אחוז
	פועלת בצורה כלל לא מספקת	112	12.7
	לא מספקת	363	41.1
	מספקת	172	19.5
	פועלת בצורה מספקת בהחלט	17	1.9
	Total	664	75.1
	אין תשובה	220	24.9
Total		884	100.0

פריסת תחנות משטרה ביישובים ערביים

		שכיחות	אחוז
	פועלת בצורה כלל לא מספקת	79	8.9
	לא מספקת	385	43.6
	מספקת	298	33.7
	פועלת בצורה מספקת בהחלט	24	2.7
	Total	786	88.9
	אין תשובה	98	11.1
Total		884	100.0

שיתוף פעולה עם ההנהגה המקומית

		שכיחות	אחוז
	פועלת בצורה כלל לא מספקת	67	7.6
	לא מספקת	267	30.2
	מספקת	283	32.0
	פועלת בצורה מספקת בהחלט	23	2.6
	Total	640	72.4
	אין תשובה	244	27.6
Total		884	100.0

עד כמה הפעולות הבאות יכולות לשפר את עבודת המשטרה הגברת נוכחות המשטרה בתוך היישוב הערבי (הקמת תחנות משטרה בתוך היישוב הערבי)?

	שכיחות	אחוז
בהחלט לא ישפרו	52	5.9
לא ישפר	185	20.9
ישפר	510	57.7
ישפרו בהחלט	99	11.2
Total	846	95.7
אין תשובה	38	4.3
Total	884	100.0

הגברת הגיוס למשטרה מקרב ערבים בישראל

	שכיחות	אחוז
בהחלט לא ישפרו	81	9.2
לא ישפר	259	29.3
ישפר	376	42.5
ישפרו בהחלט	73	8.3
Total	789	89.3
אין תשובה	95	10.7
Total	884	100.0

חיזוק השיטור הקהילתי

		שכיחות	אחוז
	בהחלט לא ישפרו	59	6.7
	לא ישפר	171	19.3
	ישפר	500	56.6
	ישפרו בהחלט	86	9.7
	Total	816	92.3
	אין תשובה	68	7.7
Total		884	100.0

הגברת ההידברות בין המנהיגות המקומית ופיקוד המשטרה באזור

		שכיחות	אחוז
	בהחלט לא ישפרו	36	4.1
	לא ישפר	127	14.4
	ישפר	489	55.3
	ישפרו בהחלט	95	10.7
	Total	747	84.5
	אין תשובה	137	15.5
Total		884	100.0

האם אתה מסכים שבני משפחתך ישרתו במשטרה ?

	שכיחות	אחוז
מסכים בהחלט	92	10.4
מסכים	309	35.0
לא מסכים	246	27.8
בהחלט לא מסכים	234	26.5
Total	881	99.7

כשאתה בא במגע עם שוטר) הוא פונה אליך או אתה פונה אליו, (האם אתה מעדיף שוטר שהוא ערבי או יהודי או שזה לא משנה ?

		שכיחות	אחוז
	מעדיף שוטר ערבי	195	22.1
	מעדיף שוטר יהודי	80	9.0
	לא משנה לי	592	67.0
	Total	867	98.1
א ת	אחר-תלוי בשוטר/מעדיפה לא להיתקבל בהם בכלל/תלוי בנושא/אף אחד	12	1.4
	אין תשובה	5	.6
Total		884	100.0

האם לפי דעתך, בשנים האחרונות חל שינוי בפעילות המשטרה בציבור הערבי שיטור קהילתי ?

	שכיחות	אחוז
הפעילות השתפרה מאוד	24	2.7
הפעילות השתפרה במידת מה	243	27.5
אין שינוי בפעילות	375	42.4
הפעילות הורעה במידת מה	72	8.1
הפעילות הורעה מאוד	31	3.5
Total	745	84.3
אין תשובה	139	15.7
Total	884	100.0

שמירה על רכוש ערבי

	שכיחות	אחוז
הפעילות השתפרה מאוד	6	.7
הפעילות השתפרה במידת מה	186	21.0
אין שינוי בפעילות	400	45.2
הפעילות הורעה במידת מה	132	14.9
הפעילות הורעה מאוד	46	5.2
Total	770	87.1
אין תשובה	114	12.9
Total	884	100.0

שמירה על חיי אזרחים ערביים

	שכיחות	אחוז
הפעילות השתפרה מאוד	13	1.5
הפעילות השתפרה במידת מה	190	21.5
אין שינוי בפעילות	394	44.6
הפעילות הורעה במידת מה	132	14.9
הפעילות הורעה מאוד	67	7.6
Total	796	90.0
אין תשובה	88	10.0
Total	884	100.0

יישוב סכסוכים מקומיים

	שכיחות	אחוז
הפעילות השתפרה מאוד	18	2.0
הפעילות השתפרה במידת מה	189	21.4
אין שינוי בפעילות	377	42.6
הפעילות הורעה במידת מה	115	13.0
הפעילות הורעה מאוד	67	7.6
Total	766	86.7
אין תשובה	118	13.3
Total	884	100.0

אכיפת חוקי תנועה

	שכיחות	אחוז
הפעילות השתפרה מאוד	120	13.6
הפעילות השתפרה במידת מה	322	36.4
אין שינוי בפעילות	269	30.4
הפעילות הורעה במידת מה	61	6.9
הפעילות הורעה מאוד	40	4.5
Total	812	91.9
אין תשובה	72	8.1
Total	884	100.0

המשטרה הכחולה: כיצד לפי דעתך השפיע פרסום המלצות ועדת אור על פעילות המשטרה ?

	שכיחות	אחוז
השפעה לרעה	107	12.1
אין השפעה	226	25.6
השפעה לטובה	89	10.1
Total	422	47.7
אין תשובה	462	52.3
Total	884	100.0

משמר הגבול

	שכיחות	אחוז
השפעה לרעה	122	13.8
אין השפעה	198	22.4
השפעה לטובה	76	8.6
Total	396	44.8
אין תשובה	488	55.2
Total	884	100.0

באיזו מידה יש לך אמון במשטרת ישראל? המשטרה הכחולה

	שכיחות	אחוז
אין אמון כלל	146	16.5
כמעט אין אמון	149	16.9
אמון מסוים	323	36.5
יש אמון	206	23.3
יש אמון מלא	50	5.7
Total	874	98.9
אין תשובה	10	1.1
Total	884	100.0

משמר הגבול

	שכיחות	אחוז
אין אמון כלל	279	31.6
כמעט אין אמון	169	19.1
אמון מסוים	231	26.1
יש אמון	143	16.2
יש אמון מלא	40	4.5
Total	862	97.5
אין תשובה	22	2.5
Total	884	100.0

משטרה קהילתית

	שכיחות	אחוז
אין אמון כלל	153	17.3
כמעט אין אמון	128	14.5
אמון מסוים	304	34.4
יש אמון	235	26.6
יש אמון מלא	51	5.8
Total	871	98.5
אין תשובה	13	1.5
Total	884	100.0

משטרת התנועה

	שכיחות	אחוז
אין אמון כלל	122	13.8
כמעט אין אמון	113	12.8
אמון מסוים	253	28.6
יש אמון	269	30.4
יש אמון מלא	116	13.1
Total	873	98.8
אין תשובה	11	1.2
Total	884	100.0

היחידות המיוחדות

	שכיחות	אחוז
אין אמון כלל	256	29.0
כמעט אין אמון	179	20.2
אמון מסוים	199	22.5
יש אמון	160	18.1
יש אמון מלא	46	5.2
Total	840	95.0
אין תשובה	44	5.0
Total	884	100.0

האם, לפי מה שידוע לך, קיים מרכז לשיטור קהילתי) מש"קים (באזור מגורידך ?

	שכיחות	אחוז
	ידוע לי שכן	73.8
	ידוע לי שלא	17.8
	Total	91.5
	אין תשובה	8.5
Total		100.0

האם פנית אי פעם לקבלת שירות במרכז לשיטור קהילתי במקום כלשהו) מש"ק ?

	שכיחות	אחוז
	כן, יותר מפעם אחת בלבד	5.2
	כן, פעם אחת	6.6
	לא	86.9
	Total	98.6
	אין תשובה	1.4
Total		100.0

באופן כללי, האם היית מרוצה מהשירות שקיבלת במרכז לשיטור קהילתי (מש"ק)?

	שכיחות	אחוז
כלל לא מרוצה	17	1.9
לא מרוצה	16	1.8
מרוצה	23	2.6
ככה ככה	36	4.1
מרוצה מאוד	12	1.4
Total	104	11.8
אין תשובה	780	88.2
Total	884	100.0

אם היו פונים אליך מהמשמר האזרחי והיו מציעים לך להתנדב, האם היית מוכן להתנדב?

	שכיחות	אחוז
בטוח שלא	548	62.0
חושב שלא	115	13.0
חושב שכן	155	17.5
בטוח שכן	49	5.5
אני כבר מתנדב היום	5	.6
אני מוכן להתנדב אך לא בעיר מגוריי	3	.3
אין דעה	8	.9
Total	883	99.9

האם היית מוכן להתנדב שלא במקום מגורך ?

	שכיחות	אחוז
בטוח שלא	520	58.8
חושב שלא	106	12.0
חשוב שכן	22	2.5
בטוח שכן	3	.3
Total	651	73.6
אין תשובה	233	26.4
Total	884	100.0

מדוע אינך מעוניין להתנדב למשמר האזרחי לא להקריא, ניתן להשיב יותר מתשובה אחת צוין 1

	שכיחות	אחוז
לא מעוניין לשתף פעולה עם משטרת ישראל	246	27.8
חושש מתגובות של אנשים אחרים אם אתנדב	59	6.7
חושב שמשמר אזרחי אני משפר את הביטחון/לא עוזר לפתור בעיות/לא	48	5.4
שעות הפעילות של המשמר האזרחי לא נוחות	11	1.2
אין לי זמן/אין אפשרות מסיבות אישיות שאינן קשורות למשמר האזר	247	27.9
אין אמונה במשטרה	18	2.0
כל הסיבות ביחד	2	.2
לא יודע/סירוב	7	.8
אחר:לא היו יוזמות כאלו/לא מוכן לעבוד בזה/עקרון/לא מוסיף לי כ	14	1.6
Total	652	73.8
אין תשובה	232	26.2
Total	884	100.0

לאיזו דת אתה משתייך ?

	שכיחות	אחוז
מוסלמי	788	89.1
נוצרי	73	8.3
דרוזי	8	.9
ערבי	5	.6
חצי יהודי חצי מוסלמי	1	.1
סירוב	4	.5
אחר:לא מאמין באלוהים	1	.1
Total	880	99.5

איך אתה מגדיר את עצמך מבחינה לאומית ?

	שכיחות	אחוז
ישראלי	19	2.1
ערבי ישראלי	281	31.8
ערבי	77	8.7
ערבי פלסטיני	108	12.2
ערבי פלסטיני בישראל	321	36.3
פלסטיני ישראלי	24	2.7
פלסטיני	13	1.5
מוסלמי ערבי פלסטיני	11	1.2
ערבי מוסלמי ישראלי	3	.3
מוסלמי פלסטיני	1	.1
ערבי נוצרי ישראלי	2	.2

	שכיחות	אחוז
ערבי מוסלמי	6	.7
ערבי מוסלמי בדואי	1	.1
מוסלמי	3	.3
לא יודע/סירוב/לא משנה/אבודה/לא יכול/לא חשוב	8	.9
אחר-כאדם	3	.3
Total	881	99.7

האם אתה ממוצא בדואי ?

	שכיחות	אחוז
כן	137	15.5
לא	730	82.6
Total	867	98.1
אין תשובה	17	1.9
Total	884	100.0

מהי מידת הדתיות שלך ?

	שכיחות	אחוז
אני לא דתי בכלל	50	5.7
אני לא דתי	260	29.4
אני דתי	482	54.5
אני דתי מאוד	91	10.3
Total	883	99.9

מהו אזור מגורידך ?

	שכיחות	אחוז
גליל עליון	267	30.2
גליל תחתון/נעורה/כאסל	245	27.7
צפון משולש/אום אל פחם	112	12.7
מרכז המשולש	113	12.8
צפון הנגב	30	3.4
דרום הנגב	40	4.5
ערים מעורבות) יהודיות ערביות(נצרת/חיפה/עמק יזרעל/רמלה/ לוד	55	6.2
גליל מערבי	4	.5
סירוב/לא יודע	2	.2
Total	868	98.2
אין תשובה	16	1.8
Total	884	100.0

במידה ואתה נוהג להצביע לכנסת, לאיזה מן הבאים הצבעת בבחירות האחרונות ?

	שכיחות	אחוז
למפלגה ערבית	343	38.8
למפלגה מעורבת או מפלגה לא ערבית	134	15.2
אין דפוס הצבעה קבוע	101	11.4
לא מצביע לכנסת	278	31.4
למפלגת העבודה	8	.9
לא יודע/לא זוכר/סירוב	10	1.1
אחר:נוטה להשגת השלום/למפלגה הטובה ביותר	3	.3
Total	877	99.2

כיצד אתה מגדיר את יישוב מגוריך ?

	שכיחות	אחוז
יישוב מעורב יהודי ערבי	87	9.8
יישוב ערבי, שיש בו בעיקרון עדה אחת) מוסלמים/נוצרים)	570	64.5
יישוב ערבי מעורב, שיש בו יותר מעדה אחת עם לפחות 20% מאותה ע	206	23.3
רק מוסלמים	10	1.1
ערבי, נוצרי ויהודי	1	.1
ערבי	2	.2
Total	876	99.1

גיל

	שכיחות	אחוז
עד 17 כולל	27	3.1
18 עד 30	358	40.5
31 עד 40	221	25.0
41 עד 50	157	17.8
51 עד 60	77	8.7
61+	41	4.6
Total	881	99.7

מין

	שכיחות	אחוז
זכר	418	47.3
נקבה	465	52.6
Total	883	99.9

השכלה

	שכיחות	אחוז
יסודית	88	10.0
על יסודית	115	13.0
תיכונית מלאה	350	39.6
על תיכונית	136	15.4
אקדמית	190	21.5
Total	879	99.4

ממוצע ההכנסה החדשית נטו של משפחה ערבית בישראל הנו 6,500 ₪ בהשוואה להכנסה זו, מהי הכנסת משפחתך ?

	שכיחות	אחוז
מתחת לממוצע	475	53.7
כמו הממוצע	220	24.9
מעל הממוצע	178	20.1
לא יודע	1	.1
Total	874	98.9

האם במשך הסקר היה לך חשש לענות על השאלות

	שכיחות	אחוז
בכלל לא	408	46.2
לא	359	40.6
כן	97	11.0
בהחלט כן	13	1.5
Total	877	99.2

Training courses and workshops, which promote the understanding of the Arab culture, should be developed.

It is recommended that the police increase the knowledge of the Arab language among its ranks.

It is recommended that indicators of service orientation to the Arab public be developed. The police should monitor those indicators and report them to the public.

It is recommended that the police performance indicators, e.g. road accidents and the level of crime be developed for the Arab communities.

It is recommended that the finding from this study should be made available to policemen in general and those in contact with the Arab public in particular. Policemen should examine their operational methods in an attempt of reducing the critical attitudes reported in this study.

It is recommended that current communication channels with the Arab public be examined in order to explore ways of improving those channels. Special attention should be placed on methods of consensual conflict resolution. Attention should also be placed on developing procedures to review with the local leadership exceptional or violent events in order to minimize their occurrence.

Another expression of the duality in the approach of the Arab public toward the police is the fact that despite its criticism of the police, large portions of that public are interested in improving their relationship with the police.

Improvements that can be achieved through dialog between the police and local leadership, through strengthening of the community's police force and through placing more police stations in Arab communities.

It seems there is an interrelationship between the perceived state approach toward the Arab public and that public's attitude toward the police. One can speculate that a change in the perceived approach of the state toward the Arab public will yield a similar change in the attitude of the Arab public toward the police.

Recommendations

It is recommended that think – groups be established, in order to examine ways and means to improve the Israeli-Arabs attitudes toward the police.

It is recommended that elements of the police activities, which are well received by the Arab public (e.g. The Traffic Department), be identified and replicated into the work of other units that deal with the management of local disputes and drug abuse.

It is recommended that the training procedures and the operating procedures of The Patrol Guard be reviewed in order to improve the Arab's public satisfaction from their operation.

It is recommended that social scientists from the Arab sector be incorporated in the planning processes of the demolition of houses. This is in order to reduce criticism of police operational method in this matter.

It is recommended that the police increase its familiarity with the Arab culture. The significance of familiarity with the Arab culture should be emphasized in all police stations which serve the Arab population.

services. A similar proportion is interested in strengthening the police's presence in the Arab community.

Among the factors that affect the Arab's attitudes toward the police behavior are the way Arabs perceive the state's approach toward them and the approach of the state's institutions toward them.

There is a positive association between attitudes toward the police and the perceived state's approach toward the Arab public. About half of the Arab public stated, that they are satisfied with the state's overall approach toward them. Less than half of the respondents indicated they believe that the state's institution, examined in the study, discriminates against them.

The respondents, who were satisfied with the state's approach toward them, and those who incorporated the term "Israeli" as their national identity (e.g. Israeli - Arab) reported that the state's institutions were less discriminatory against them. In addition, those respondents showed the highest rates of approval of the police.

Conclusions

The Israeli - Arabs seem to have a dual assessment of the Israeli police. Most of the Israeli-Arabs express confidence in most of the police departments. Yet, the majority of the Israeli - Arabs expresses no confidence in The Border Guard and in The Special Forces.

It seems that attitudes toward the police functions are related to their police duties. For example, The Traffic Department, which deals primarily with civil matters, received higher levels of confidence and positive assessments of its functioning. On the other hand, police departments that are engaged in managing the conflicts between Jews and Arabs received lower levels of confidence and more critical assessments of their functioning.

There were no other significant associations between other demographic variables and police handling of protesters, demolition of houses and land confiscation. There were no consistent differences across the Arab sectors in attitudes toward the Israeli police. Christians did not differ in their responses from Muslims. Attitudes of residents of the four main regions (Upper North, North, Central and the South) were similar. Residents of cities with mixed (Arab and Jewish) population expressed on the whole attitudes no different from residents of other communities. Those identifying themselves as "Bdueens" were similar in their responses with the rest of the sample.

The study examined the respondent's attitudes toward various aspects of the police service orientation: the response time to a telephone call, the waiting time in the police station until being served, the distribution of police stations in Arab communities. More respondents expressed dissatisfaction from the distribution of police stations in Arab communities and from the waiting time in the police station until being served, than those who expressed satisfaction.

The study examined service orientation toward the Arab public, e.g. consultations with local leadership, sensitivity toward the Arab culture and availability of written information in the Arab language. Most respondents stated the police's service orientation in those issues is not satisfactory.

Most respondents stated that in recent years they have not observed any change in the police function in spheres of property protection, life protection, settling of local disputes and community and civil guard services. Yet, about half of the respondents stated that the police enforcement of traffic laws had improved in recent years.

Despite the critical and negative attitudes of many of the Israeli - Arabs toward the police, significant portions of this public expressed interest in improving the police's approach toward them. For example, the majority of the respondents, 57% are interested in greater police recruitment from within their ranks. Nearly three quarters of the respondents, 72% are interested in strengthening the community's policing

The function of the police drew the highest rate of critical or negative attitudes. Most respondents (76.3%) stated that the police discriminates against them, uses over-force (59.2%), is hostile (57%) and is unfair in its behavior (68.6%).

Higher rates of men thought that the police was discriminating against them in comparison to women. More respondents with an academic education thought that the police was discriminating against them in comparison to respondents, who had only an elementary school education.

More respondents who live in mixed communities (Jewish and Arab residents) stated that the police was discriminating against them in comparison to respondents, who live in other neighborhoods

The in-depth interviews echoed critical attitudes with regard to the police being discriminating: "The police are passive when the victims (of crimes) are Arabs and active when the victims are Jewish". Yet, the traffic department is perceived as less discriminating compared with other departments: "It is true that the police punish Arabs more than Jews but it seems that The Traffic Department is less discriminating than other departments".

In the spheres of property protection, settling domestic disputes and abating drug use and trafficking the rate of respondents who assessed the function of the police as "bad" was higher than those who assessed it as "good".

The assessments of police's handling of protesters, land confiscation and demolition of houses were extremely negative. Over 84% of the respondents stated that the police handling of these matters was "negative" or "extremely negative".

There was a negative association between education and the assessment of police handling of these matters.

Most of the respondents indicated, that functioning of the police in the area of enforcing traffic laws is relatively good.

In the areas of maintaining public order, protecting human lives and dealing with domestic disputes, those who thought that the police's function was satisfactory outnumbered those who were critical of its functioning.

Among the expressions of satisfaction and confidence there were also critical and negative attitudes toward the police and its function. The majority of the respondents expressed no confidence in The Border Guard and in The Special Forces.

Furthermore, there is a core of about 10% of the respondents, who expressed no confidence in all of the police units.

The in-depth interviews reveal similar findings: "There is distrust between the police and the Arab citizens. Only a minority of Arabs are willing to complain about the police due to fear and distrust".

Even though one cannot compare data from the in-depth interviews with the survey data, it seems that opinions expressed by public opinion leader were more critical in the in-depth interviews, than those expressed in interviews that were conducted over the phone.

There seems to be an association between gender and confidence in the police. Men tended to express more polarized positions, while women tended to express middle of the road positions.

There were no significant associations between background variables (e.g. education, income, religion, place of residence) and confidence in the police.

Executive summary

Introduction

The study's objectives are to map and analyze the attitudes of Israeli - Arabs toward the Israeli police. In addition, the aims of the study are to identify points of strength and weakness in those attitudes as found in various sectors of the Israeli - Arab public.

Research Method

The study is based on a national representative sample of 884 Arabs (not including the Druse) residing in Israel (within the Green Line). Participants were interviewed in Arabic during August 2005.

Prior to the telephone survey, in-depth interviews were conducted with 15 key figures from the Arab public. Interviewees were from the mass media, the local government, and from the educational system.

In addition, three focus groups were conducted with residents from three Arab communities in the Galilee.

Key findings

The Israeli - Arabs express a dual approach toward the Israeli police. On one hand, the findings show a partial satisfaction with some of the police activities and it exhibits some confidence in certain units of the police force. On the other hand, there is an apparent lack of confidence in other units of the police force, which is manifested in critical attitudes toward these units and expectations for their improvement.

Most respondents express some measures of confidence in The Traffic Department, in The Community and Civil Guard Department and in The Patrol and Security Department. About a third of the respondents express no confidence in The Civil Guard Department and in The Patrol and The Security Department.

©

All rights reserved to the ministry of public security. Israel

STATE OF ISRAEL
Ministry of Public Security
Bureau of the Chief Scientist

Police and Policing in the Israeli-Arab Society
Attitudes and Expectations
among the Israeli- Arabs Population

Yoav Santo - Ph.D, Principal Investigator
Nohad Ali - Ph. D, Co-Principal Investigator
Dialogue-consultation research & training

This study reported herewith was conducted with the support of the Bureau of the Chief Scientist at the Ministry of the Public Security. The Ministry of the Public Security encourages independent research by providing professional and financial support. The contents, conclusions, recommendations, proposals and professional judgment expressed in this report are solely those of the authors' and do not necessarily represent or reflect the position and/or the official of the State of Israel and/or that of the Ministry of Public Security.